

**VILNIAUS UNIVERSITETO
KAUNO HUMANITARINIO FAKULTETO**

VERSLO EKONOMIKOS IR VADYBOS KATEDRA

Tarptautinio verslo studijų programa
Kodas 62403S113

EDITA POLIŪNAITĖ

MAGISTRO BAIGIAMASIS DARBAS

**LIZINGO BENDROVIŲ TEIKIAMŲ PASLAUGŲ REIKŠMĖ
LIETUVOS VERSLO ĮMONĖMS**

Kaunas 2009

**VILNIAUS UNIVERSITETO
KAUNO HUMANITARINIO FAKULTETO**

VERSLO EKONOMIKOS IR VADYBOS KATEDRA

EDITA POLIŪNAITĖ

MAGISTRO BAIGIAMASIS DARBAS

**LIZINGO BENDROVIŲ TEIKIAMŲ PASLAUGŲ REIKŠMĖ
LIETUVOS VERSLO ĮMONĖMS**

Darbo vadovas _____
(parašas)

(darbo vadovo mokslo laipsnis,
mokslo pedagoginis vardas,
vardas ir pavardė)

Magistrantas _____
(parašas)

Darbo įteikimo data _____

Registracijos Nr. _____

Kaunas 2009

TURINYS

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS.....	4
ĮVADAS.....	5
1. LIZINGO TEORINIAI ASPEKTAI.....	7
1.1. Lizingo samprata.....	7
1.2. Lizingo raida.....	10
1.3. Lizingo rūšys.....	12
1.4. Lizingo sutarties ypatumai ir šalių rizikos.....	18
1.5. Kokybinis lizingo teikiamų paslaugų patrauklumo vertinimas.....	26
2. LIETUVOS LIZINGO RINKOS PLĖTRA IR PERSPEKTYVOS.....	30
2.1. Lizingo veiklos reglamentavimas.....	30
2.2. Lizingo rinkos raidos analizė.....	34
2.3. Lizingo rinkos perspektyvos.....	41
3. LIZINGO PASLAUGŲ PATRAUKLUMO LIETUVOS VERSLO ĮMONĖMS VERTINIMAS.....	46
3.1. Lizingo bendrovių tyrimo rezultatai.....	46
3.2. Lietuvos bendrovių kaip lizingo paslaugos vartotojų tyrimo rezultatai.....	49
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI.....	59
SUMMARY.....	61
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	62
PRIEDAI.....	66

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 pav. Finansinio ir operatyvinio lizingo bruožai	14
2 pav. Tiesioginis lizingas	14
3 pav. Netiesioginis lizingas.....	15
4 pav. Daugiašalis lizingas	15
5 pav. Daugiašalis (leveraged) lizingas.....	16
6 pav. Lizingo proceso organizavimas	19
7 pav. Lietuvos lizingo portfelio struktūros raida	34
8 pav. Lietuvos lizingo portfelio struktūra pagal turto rūšį.....	35
9 pav. Lietuvos lizingo rinkos dalies dinamika pagal portfelį	37
10 pav. Lietuvos lizingo rinkos pasiskirstymas pagal portfelį 2008 m.	39
11 pav. Naujai pasirašytų lizingo sutarčių vertė	40
12 pav. Finansinio lizingo rinkos prognozė	42
13 pav. Veiklos lizingo rinkos prognozė.....	42
14 pav. Kelių transporto priemonių lizingo rinkos prognozė.....	43
15 pav. Įrangos lizingo rinkos prognozė	44
16 pav. Nekilnojamojo turto lizingo rinkos prognozė.....	44
17 pav. Naujai sudarytų lizingo sutarčių vertės prognozė	45
18 pav. Bendrovių ilgalaikio turto dalis, įsigyta lizingu	50
19 pav. Bendrovių ilgalaikio turto dalis, įsigyta banko kreditu	50
20 pav. Papildomi finansavimo šaltiniai	51
21 pav. Kokybiniai finansavimo šaltinių rodikliai	52
22 pav. Pagrindiniai lizingo privalumai	52
23 pav. Pagrindiniai lizingo trūkumai	53
24 pav. Lietuvos įstatyminės bazės vertinimas	54
25 pav. Veiksniai, stabdantys lizingo rinkos augimą.....	54
26 pav. Veiksniai, skatinantys lizingo rinkos augimą.....	55
27 pav. Pasikeitimai, reikalingi lizingo bendrovėms	56
28 pav. Bendrovių planai naudotis lizingu ateityje	56
29 pav. Lizingo veiklos perspektyvos Lietuvoje.....	57

ĮVADAS

Temos aktualumas. Rinkos ekonomikos sąlygomis dauguma bendrovių susiduria su piniginių lėšų poreikiu vykdomai veiklai finansuoti, siekiant išsaugoti ar padidinti jau turimo kapitalo apimtį. Išorinio finansavimo poreikis kyla ir besikuriančioms, ir veikiančioms bendrovėms. Ilgalaikės finansinės lėšos reikalingos gamybinių pastatų statybai ar įsigijimui, įrenginiams, naujų produktų kūrimui ir jų išleidimui į rinką, o trumpalaikės lėšos skirtos apyvartai vykdyti – atsargų papildymui, atsiskaitymams, kitoms bendrovės sąnaudoms. Finansų rinka gali pasiūlyti nemažai finansavimo būdų ir priemonių - tai banko paskolos, akcijų ir obligacijų išleidimas, faktoringas, lizingas ir kita. Pasaulyje labiausiai paplitę yra lizingas ir paskolos. Paskola paprastai gali būti suteikiama šešiams arba dvylikai mėnesių, tačiau investiciniams projektams ji netinkama dėl itin aukštos palūkanų normos, be to, per tokį trumpą laiką projektas neatsipirks, tad iškyla rizika, kad paskolos nebus įmanoma gražinti. Kaip alternatyvus finansavimo šaltinis bankų kreditams, pasaulyje ir vakarinės Europos šalyse yra itin paplitęs lizingas. Prieš gerą dešimtį metų, kai pirmosios Lietuvos bendrovės pradėjo naudotis šiuo finansavimo šaltiniu, lizingo paslaugos daugumai atrodė ne visai suprantamos, informacijos badas ribojo bendrovių vadovų pasirinkimo galimybes investicinių projektų vystymui. Po kelerių metų informacijos sklaida lizingo atžvilgiu darėsi vis intensyvesnė, visuomenės informavimo priemonėse vis dažniau pasirodydavo užsakomieji straipsniai, skatinantys žmones pasinaudoti šia paslauga, o lizingo bendrovių paslaugų sąlygos tapo liberalesnės ir Lietuvoje lizingo paslaugos tapo vis populiarsnės.

Darbo objektas. Lizingas bei jo ypatybės Lietuvoje, kurios išskiria jį iš kitų finansavimo šaltinių ir lizingo gavėjai Lietuvoje.

Darbo tikslas. Ištirti lizingo paslaugos reikšmę Lietuvos verslo įmonėms.

Darbo uždaviniai.

1. Pateikti teorinius lizingo aspektus, atlikti skirtingų autorių požiūrių analizę;
2. Įvertinti ir pateikti lizingo privalumus ir trūkumus, palyginti lizingą su banko kreditu;
3. Pateikti lizingo rinkos Lietuvoje raidos analizę, tendencijas ir įvertinti lizingo bendrovių veiklą reglamentuojančią įstatyminę bazę;
4. Pateikti lizingo bendrovių prognozes ateičiai;
5. Įvertinti esamų ir potencialių lizingo gavėjų požiūrį į lizingą;
6. Pateikti siūlymus lizingo bendrovių veiklos skatinimui Lietuvoje.

Darbo struktūra. Darbą sudaro trys pagrindinės dalys. Teorinėje darbo dalyje pateikiama ir nagrinėjama lizingo samprata, paslaugos raidos pasaulyje istorija, apibūdinamos lizingo rūšys, nagrinėjami lizingo sutarčių ypatumai bei pateikiamas lizingo kokybinis vertinimas. Analitinėje darbo dalyje analizuojama lizingo rinkos raida Lietuvoje, lizingo veiklos reglamentavimas,

pateikiamos lizingo rinkos prognozės ateičiai. Trečioje rezultatų dalyje pateikiama atliktos Lietuvos lizingo bendrovių ir verslo įmonių atstovų, esamų ir būsimų lizingo paslaugos vartotojų apklausos rezultatų analizė, siekiant įvertinti lizingo patrauklumą ir jo reikšmę Lietuvos verslo bendrovių veiklai.

Tyrimo metodai. Šiame darbe naudojami šie tyrimo metodai: mokslinės literatūros ir statistinių duomenų analizė, taip pat anketinė apklausa bei interviu.

Literatūros šaltiniai. Darbe analizuojami lietuvių ir užsienio autorių darbai (monografijos, moksliniai straipsniai internete bei žurnaluose). Taip pat nagrinėjami Lietuvos lizingo asociacijos oficialiame tinklapyje skelbiami statistiniai duomenys, taip pat pateikiami periodinėje spaudoje, lizingo įmonių pateikiama informacija internete. Darbe taip pat analizuojami pirminiai duomenys, kurie buvo gauti pokalbio su lizingo bendrovių atstovais metu ir atlikus Lietuvos įmonių – esamų ir potencialių lizingo vartotojų - apklausą.

Darbo apribojimai ir sunkumai. Pagrindinis sunkumas, kuris iškilo rašant darbą – tai nedidelis apklausos anketų grįžtamumas, atliekant Lietuvos verslo bendrovių, esamų ir potencialių lizingo vartotojų, apklausą. To buvo tikimasi išvengti išplatinant kuo daugiau anketų, siekiant gauti įmonių atstovų atsakymus. Dar vienas sunkumas iškyla nagrinėjant lizingo veiklos teisinį reglamentavimą – tai nepilnos įstatyminės bazės egzistavimas.

Iš viso darbo apimtis 61 puslapis, darbe yra pateikti 29 paveikslai. Darbo pabaigoje pateikiami 5 priedai.

1. LIZINGO TEORINIAI ASPEKTAI

1.1. Lizingo samprata

Terminas „lizingas” kilęs iš anglų kalbos žodžio „lease” ir reiškia „nuomoti turtą“. Tokios pat sampratos sutinkamos ir kitose kalbose: italų - credito arrendamiento, vokiečių – mitvertrag kredit, ispanų – arrendamiento financiero, tačiau daugumoje šalių angliškasis terminas „leasing” naudojamas daug dažniau nei nacionalinės šalies kalbos žodis.

Iš pirmo žvilgsnio, nagrinėjant tokias sąvokas kaip lizingas, lizingo objektas, lizingo gavėjas ir lizingo davėjas, atrodo, literatūroje jie apibūdinami panašiai, tačiau atlikus įvairių autorių darbų analizę bei apibrėžimus, kuriuos jie pateikia, pastebima esminių skirtumų.

Lizingas yra gana plati sąvoka, apimanti tiek finansinius, komercinius, tiek ir teisinius, ir techninius aspektus. Dauguma finansininkų ir ekonomistų iki šiol aiškiai nesusitaria, kas yra lizingas: ar nuoma, ar investicinis instrumentas. Vis dėl to, tokie nesutarimai nelaikytini pagrįstais, kadangi lizingas yra ir investicija ir nuoma: tai dvi ašys, ant kurių sukasi lizingo procesas.

Daugiausiai informacijos apie lizingą randama literatūroje užsienio kalba. Lietuvos autoriai yra parašę tik keletą darbų: pagrindinė yra I. Dainauskienės knyga „Lizingas”, R. Diržienės ir keleto kitų autorių publikacijos bei straipsniai.

I. Dainauskienės darbe „Lizingas” pateikiamas toks lizingo apibūdinimas: „Lizingas – tai netradicinė finansavimo sistema, jungianti ilgalaikės nuomos ir kreditavimo elementus. Lizingo esmė yra ilgalaikė nuoma, kurią įmonei - lizingo gavėjai - suteikia bankas, lizingo objektą gaminanti įmonė ar lizingo įmonė, vadinama lizingo davėju. Sudaręs su lizingo gavėju lizingo sutartį, lizingo davėjas perka įrengimą ar nekilnojamąjį turtą ir išnuomoja lizingo gavėjui už tam tikrą mokėjimų sumą, kurią šis moka per visą sutarties laiką“¹.

Apibrėždama lizingą, R. Diržienė apibūdina jį plačiaja bei siaurąja prasme. Ji teigia, kad plačiaja prasme lizingas apibūdina daugybę turtinių santykių, kurie yra susieti su turto perdavimu laikinai juo naudotis, vėliau tokio turto įsigijimu bei tolimesniu turto naudojimu. Finansiniu požiūriu lizingas apibūdinamas kaip nekilnojamojo turto bei gamybinių priemonių įsigijimo finansavimo forma. Antra, siaurąja prasme R. Diržienė lizingą apibrėžia kaip ūkinę veiklą, kai sutarties pagrindu vienas ūkio subjektas perduoda teisę naudotis turtu ribotam ar neribotam laikotarpiui kitam ūkio subjektui, už kurią pastarasis moka iš anksto sutartus nuomos mokėjimus, o praėjus tam laikotarpiui nuomininkas grąžina naudotą turtą arba jį išsiperka².

Kaip galima pastebėti iš šių lizingo apibrėžimų, I. Dainauskienė lizingo apibūdinime pateikia pagrindines lizingo sandorio dalyvių sampratas. Čia aiškiai išskiriami juridiniai asmenys,

¹ DAINAUSKIENĖ I. (1996) *Lizingas*, Teisinės informacijos institutas, p. 4.

² DIRŽIENĖ R. (1997) *Lizingas – nauja ūkinė veikla*. Vakarinės naujienos, p. 15.

kurie gali būti lizingo davėjais, tačiau neminima, kas atsitinka sandorio metu perduotam naudoti turtui, kai lizingo sutartis pasibaigia. Šiuo atveju, R. Diržienės pateiktas apibrėžimas yra konkretesnis: pasibaigus sutarties terminui lizingo gavėjas sugrąžina perduotą naudoti turtą arba jį išperka.

Amerikos bei Vakarų Europos ekonomistai siūlo pakankamai paprastus lizingo apibūdinimus. Beveik analogiški yra R. Isenhower bei T. Wolf apibrėžimai. Šie autoriai teigia, kad lizingas – tai sandoris, kurio metu viena šalis, lizingo davėjas, leidžia naudotis lizinguojamu turtu kitai šaliai, lizingo gavėjui, tam tikrą laikotarpį mainais už iš anksto nustatytas lizingo įmokas.³ Visą sutarties laikotarpį lizinguojamo turto savininku išlieka lizingo davėjas⁴. Šiame apibrėžime pateikiama lizingo esmė, kas vykdoma, sudarant lizingo sandorį, nėra išskiriami apribojimai dėl to, kas arba negali būti lizingo gavėju arba koks turtas gali būti įsigyjamas lizingu. Galima daryti išvadą, kad fiziniai asmenys kaip galimi lizingo gavėjai nėra ignoruojami ir jiems nesudaromos kliūtys, įsigyjant turtą lizingu.

Ekonomistas Ch. Mason (1998, p. 50) savo pateikiamą apibrėžimą papildo tuo, kas atsitinka lizinguojamam turtui pasibaigus lizingo sutarčiai. Lizingo davėjas įsipareigoja lizingo gavėjo pageidavimu pratęsti lizingo sandorį, parduoti jį už likutinę vertę arba perduoti lizingo gavėjo nuosavybėn, jei šis sumokėjo visą turto sumą.

Dar tikslesnį lizingo sąvokos apibrėžimą, palyginus su Lietuvos autorių siūlomais apibrėžimais, pateikė rusų ekonomistas V. Gončiarov (1997, p. 132): „Lizingas – tai finansinė nuomos operacija. Jos metu lizingo davėjas pagal lizingo gavėjo užsakymą įsigyja kilnojamąjį ar nekilnojamąjį turtą ir išnuomoja jį lizingo gavėjui už tam tikrą sumą. Lizingo gavėjas įsipareigoja saugoti jam išnuomotą turtą ir turi galimybę pasibaigus sutarties terminui bei sumokėjus visą iš anksto sutartyje nustatytą sumą tapti nuomojamo turto savininku“. Šis apibūdinimas pažymi lizingo sandorio šalis, lizingo objektą bei objekto likimą, kai lizingo sutartis pasibaigia.

V. Gazman taip pat panašiai apibūdina lizingą, tačiau pabrėžiama, kad lizingo objektas perduodamas lizingo gavėjui laikinam naudojimui ir neprieštaraujant veikiantiems įstatymams - tik gamybiniais tikslais. (1999, p. 9).

Įvairių autorių pateikiamuose lizingo veiklos apibrėžimuose įvairiai išskiriami ir lizingo gavėjai bei lizinguojamas turtas. Nagrinėjant šias sąvokas pagrindiniai skirtumai pastebimi tame, kad kai kurie autoriai lizingo gavėju įvardina ir fizinius, ir juridinius asmenis, o kiti pažymi, kad lizingo gavėju gali būti tik juridinis asmuo.

Pagal V. Gončiarov (1997, p. 133), lizingo gavėjas – tai bet kuris fizinis ar juridinis asmuo, nuomojantis lizingo objektą ir įgyjantis jo naudojimo teisę. Lizingo gavėju gali būti bet kuris

³ ISENHOWER R. (2002) *Leasing: a viable financial management option*, p. 47.

⁴ WOLFT. (2001) *Buy, rent or Lease : what will work for you*, p. 64.

juridinis asmuo, nepaisant jo nuosavybės tipo: valstybinė įmonė ar organizacija, kooperatyvas, maža įmonė ar akcinė bendrovė. Kaip lizingo gavėjus tik juridinius asmenis pažymi ir I. Dainauskienė (1996, p. 7), o R. Diržienė (1997, p. 15) teigia, kad atitinkamą turtą lizingu gali įsigyti ir fiziniai asmenys. T. Wolf bei Ch. Mason neišskiria, kas gali ar negali būti lizingo gavėju, vadinasi nėra apribojimų, taigi lizingu galima naudotis juridiniams bei fiziniams asmenims. Kadangi Vakarų šalyse lizingas yra labai paplitęs, nagrinėjant šiuos autorius susidaro įspūdis, kad nebus diskriminuojami nei fiziniai, nei juridiniai asmenys, tačiau R. Isenhower pažymi, kad lizingo gavėjas naudoja išnuomotą turtą savo versle.

Lizingo davėjas V. Gazman, M. Fedarov, V. Gončiarov, T. Wolf, Ch. Mason bei R. Isenhower ir Lietuvos autorių darbuose yra apibrėžiamas vienodai: „Lizingo davėjas – tai lizingo objekto savininkas, kuris tą objektą įsigijo lizingo gavėjo užsakymu, kad perleistų pastarajam lizingo sutarties pagrindu⁵. R. Isenhower pažymi, kad lizingo davėjas – tai sutarties šalis, kuri turi įstatyminę ir mokestinę teisę perduoti teisę naudotis turtu kitai šaliai ir už tai gauti nuomos įmokas⁶. Lizingo davėjas finansuoja lizingo objekto gavėją, nes lizingo objektas įsigijamas už savas lėšas arba paėmus kreditą. Įsigijęs materialųjį turtą, lizingo davėjas jį įtraukia į savo apskaitą bei išnuomoja lizingo gavėjui už atitinkamą mokestį.

Lizingo davėju gali būti komerciniai bankai ir jų filialai, kurių nuostatuose numatyta lizingo veikla, finansinės lizingo įmonės, sukurtos specialiai lizingo operacijoms vykdyti, jos gali veikti kaip banko dukterinės įmonės, specializuotos lizingo įmonės, kurios be finansinių paslaugų teikia ir kitokio pobūdžio paslaugas (prižiūri ir remontuoja išnuomotą turtą; konsultuoja išnuomoto turto eksploatavimo klausimais; rūpinasi susidėvėjusių detalių keitimu; teikia juridines konsultacijas ir t.t.). Tokios įmonės dažniausiai palaiko tiesioginius ryšius su tam tikros įrangos gamintojais, firmos, kurioms lizingo veikla nėra pagrindinis verslas, tačiau įstatuose ši veikla numatyta. Paprastai tokios firmos turi finansinių išteklių ir pajėgumų nesudėtingoms lizingo operacijoms finansuoti. (Priluckis L., 1997, p. 11)

Autoriai skirtingai apibrėžia ir lizinguojamo turto paskirtį. Vieni pažymi, kad jis gali būti tik gamybinės paskirties. Ch. Mason (1998, p. 50) teigia, kad lizingo objektu priimtinas bet koks kilnojamas ir nekilnojamas turtas, tuo metu esantis apyvartoje, išskyrus garso, vaizdo įrašus, teatro pjeses, patentus ir autorines teises. Taigi nėra jokių ribojimų nei kas įsigyja, nei kokiam tikslui turtas įsigijamas. Užsienio šalyse plačiai paplitusiam lizingui ribojamos tik nematerialaus turto teisės.

Lizingo objektas skirtingų autorių darbuose taip pat analizuojamas pagal turto naudojimo trukmę. M. Fedarov savo darbe pateikia lizinguojamo turto skirstymą pagal lizingo sutarties terminą. (Fedarov M., 1992, p. 6). Šis autorius išskiria organizacinę techniką, tokią kaip medicininė,

⁵ GONČIAROV V. (1997) *В поисках совершенства...*, p. 133.

⁶ ISENHOWER R. (2002) *Leasing: a viable financial management option*, p. 47.

poligrafinė ar biuro įranga, kurios lizingo sutarties geriausiu atveju gali būti iki dešimties metų, gamybinės paskirties įrenginiai, tokie kaip statybinė technika, kranai ar pan., gali būti lizinguojami iki dvidešimties metų, transporto priemonės, tokios kaip lėktuvai, laivai bei sunkvežimiai – nuo dvidešimties metų ir daugiau, o įvairios paskirties pastatai ar kitas nekilnojamasis turtas – ir ilgesniems laikotarpiais.

V. Gazman savo darbuose (1999, p. 10) pateikia skirstymą pagal turto naudojimo trukmę: trumpalaikę, iki vienerių metų, tokio turto kaip mašinos, įrengimai, transporto priemonės, nuomą autorius vadina renta, vidutinio laikotarpio - nuo vienerių iki trejų metų - nuomą, jis pavadina nuoma, o lizingu autorius apibūdina tik ilgalaikę nuomą - ilgesnę nei treji metai. Toks skirstymas šiandien nėra priimtinas, nes jau nuomą iki vienerių metų galima vadinti lizingu: lizingo sandorio laikotarpis priklauso nuo lizingo objekto pobūdžio bei kainos.

Lizinguojamo turto pardavėjas būtinai turi turėti juridinio asmens statusą. Tai gali būti gamybinė ar prekybos bendrovė, tiekimo ar realizavimo organizacija ir pan. (Sinko V., 1999, p. 51).

Taigi, išnagrinėjus aukščiau minėtų autorių darbus, prieita išvados, kad autorių negalima suskirstyti pagal jų tautybę. Vienintelis analizuotų autorių skirtumų šaltinis gali būti tik jų darbai, kuriuose pateikiami lizingo gavėjo, davėjo ir objekto apibrėžimai. Vieni autoriai išskiria tik vieną lizingo gavėjų rūšį – juridinius asmenis – tai M. Fedarov, I. Dainauskienė bei R. Isenhower, o kiti išskiria dvi galimas lizingo gavėjų rūšis – tai V. Gazman, T. Wolf ir R. Diržienė, Ch. Mason bei V. Gončiarov. Šiuo metu aktualiaame Lietuvos civiliniame kodekse taip pat nurodyta, kad lizingo gavėjais galima laikyti tiek juridinius, tiek ir fizinius asmenis.

Lizingą, apibendrinus, galima būtų apibrėžti kaip finansavimo formą, kurios metu lizingo bendrovė bei lizinguojamo turto tiekėjas lizingo paslaugos gavėjo prašymu įsigyja bet kokios paskirties turtą, kurio naudojimo teisė po sutarties sudarymo perduodama lizingo gavėjui.

1.2. Lizingo raida

Nuomos santykių istorija prasidėjo prieš daugiau nei keturis tūkstančius metų. Anų laikų nuomos santykių bruožai yra labai panašūs su šiuolaikiniu lizingu.

Niekas tiksliai negali pasakyti, kada žmonijos istorijoje pirmąjį kartą buvo sudaryta pirmoji nuomos sutartis, tačiau daiktiniai tokios veiklos įrodymai randami maždaug IV a. pr. Kr. Baltus bei Major darbe „Europos lizingo mokykla“ teigė, kad nuomos sutartys buvo sudaromos jau Senovės Šumerų valstybėje. 1984 m. kasinėjimų metu, ten kur maždaug buvęs Šumerų miestas Uras, mokslininkai rado pirmų nuomos sandorių prototipus - molines lenteles, kur abi sandorio šalys užfiksavo savo teise ir pareigas bei perdavė žemės ūkio inventorių nustatytam terminui naudoti ir valdyti už atitinkamą mokestį. Molinės lentelės parodė, kad pirmaisiais nuomos davėjais buvo vienuoliai, kurie gyveno Uro miesto vienuolynuose.

Anglas T. Clark, kuris nagrinėjo Hamurabio įstatymus, kurie buvo priimti maždaug 1775 - 1750 m. m. pr. Kr., rado straipsnių, kurie labai atidžiai ir įvairiapusiškai nagrinėjo nuomos ir jos mokesčių variantus ir turto užstato aplinkybes.⁷

Išperkamosios nuomos sutarties pradžia sutinkama ir Aristotelio laikais (384/383 – 322 m. m. pr. Kr.). Jis savo traktate „Retorika“ teigė, kad „Turto esmė yra jo naudojime, o ne teisėje į jį“: kad užsidirbtum, nereikia turėti turto, užtenka tik gauti teisę juo naudotis bei iš jo gauti pajamas. (Buškevičiūtė E., 1998, p. 191)

Tyrinėtojų rasti įrodymai liudija, kad apie 400 –450 m. m. pr. Kr. į šiaurės vakarus nuo Babilono miesto, Nipuro mieste Murašu šeima buvo įkūrusi pirmąją žmonijos istorijoje žinomą nuomos kompaniją.⁸ Ši šeima buvo nepralenkiamas nuomos paslaugų rinkos lyderis Persų imperijoje: ji siūlė galvijų nuomą, sėklas ir žemės ūkio techniką išsimokėtinai, specializavosi žemės nuomoje.

Verslieji finikiečiai nuomojo laivus. Laivų nuomos sandorių prasmė kiek skyrėsi nuo šiuolaikinių. Finikiečiai, kaip papildomą paslaugą, drauge su laivų nuoma siūlė ir savo laivų komandas. Būtent jie tapo lizingo protėviais⁹. Terminas, kuriam finikiečiai perduodavo naudoti laivus buvo panašus kaip eksploatacijos terminas, o turto gavėjui teko prisiimti visą riziką bei ekonominę naudą, susijusią su laivų naudojimu.

1066 m. Anglija buvo netikėtai užpulta Norvegijos karaliaus. Laivynas Anglijos krantus pasiekė per dvi savaites. Norvegijos karalius tais laikais neturėjo jam priklausančio pakankamo kiekio laivų ir lėšų bei laiko pastatyti tokius galingus laivus bei finansuoti šią rimtą karinę operaciją. Tokiam fenomenui angliai negalėjo rasti jokie paaiškinimo, kaip kad dieviškoji prigimtis, nors Norvegijos karalius tuo laiku radęs finansavimą, išsinuomojo laivyną ir visus priedus prie jo: komandą ir ginkluotę ir todėl taip sėkmingai įgyvendino savo sumanymą. Tai buvo lizingo operacija pirmą kartą paminėta rašytiniuose šaltiniuose. (Stapleton R., 1996, p. 72.)

Praėjus dviems šimtams metų buvo sudaryta pirma oficiali lizingo sutartis. Ruošiantis kryžiaus žygiams karo amunicijos įsigijimui ją sudarė kryžiuočiai. Viduramžių laikais itin populiaru buvo arklų bei žemės dirbimo įrangos nuoma. Yra žinomas faktas, kad viduramžiais buvo populiaru riterių laimikių nuoma, kurie buvo neįkainojamai brangūs. 1248 m. riteris Manganella iš Gaetos, ruošdamasis į septintąjį kryžiaus žygį, išsinuomojo riterių amunicijos komplektą. Nuomos procentai sudarė maždaug 25 proc. komplekto sumos.¹⁰

Vienas pirmų aktų, kurie reguliavo santykius panašius į lizingo, priimtas 1284 m. Didžiojoje Britanijoje. Jis vadinosi Velso įstatymas, tačiau tuo metu lizingo veikla dažnai buvo naudojama „juodiems

⁷ www.deltaleasing.ru

⁸ www.beaconfunding.com/about_leasing/history_leasing.html

⁹ www.leasing.ru/eng/leasing/history.asp

¹⁰ www.oxfordleasing.com/historyofleasing.html

darbams“ atlikti: siekiant nuo kreditorių nuslėpti nuosavybės teises. 1571 m., buvo priimtas įstatymas, draudžiantis tokio pobūdžio sandėrius, tačiau tai nesustabdė lizingo plėtros. (Gazman V., 1999, p. 12).

XIX a. nuomos veikla stipriai augo dėl technologinės plėtros žemės ūky, pramonėje ir transporte. Geležinkelių statyba paskatino nuomą kaip atskirą šaką plėstis JAV. Kartu su geležinkelių statybomis atsirado įrangos kreditai, kurie užsiėmė lėšų pritraukimu, o vėliau jas investuodavo į įrenginių pirkimą. Įrengimai buvo nuomojami laivininkystės bei geležinkelio kompanijoms, kurios užsiėmė krovinių ir keleivių pervežimu. Investuotojams buvo išduodami specialūs pažymėjimai, kurie suteikė teisę atsiimti atgal investuotus pinigus ir dar priedo procentus už juos.¹¹ Tokia veikla vystėsi ir Anglijoje, ypač anglies kalnakasybos pramonėje.

Su technologijų raida XX a. nuoma tapo vis aktualesnė. Jau tuo metu gamintojai suprato, kad iš karto surasti sumą, kuri reikalinga įsigyti naują ir brangų įrengimą, yra sudėtinga arba neįmanoma. Austras Chojor savo darbe „Kaip daryti verslą Europoje“ pabrėžia, kad terminas lizingas buvo pradėtas vartoti 1877 m. amerikiečių bendrovei „Bell“ nutarus ne pardavinėti, bet nuomoti telefono aparatus nepasiturintiems piliečiams. Vystantis transportui lizingas tapo JAV ir Vakarų Europos gyventojų gyvenimo dalimi. Šiuolaikinio autolizingo tėvu laikomas automobilių pardavėjas iš Čikagos Frenk Zoll, pirmasis 1940 m. pasiūlęs ilgalaikį viso automobilių parko lizingą. Pirmą įmonę „United States Leasing Corporation“ susikūrė 1952 m. San Franciske¹². Nuo to laiko įmonė ėmė greitai plėstis ir įsteigė savo filialus kitose šalyse.

1.3. Lizingo rūšys

Analizuojami autoriai skirtingai pateikia ne tik lizingo sandorio šalių apibrėžimus, bet ir lizingo klasifikaciją. Poskyryje pateikiami pagrindiniai kriterijai pagal, kuriuos autoriai skirsto lizingo rūšis.

Pagal turto naudojimo laikotarpį ir jo amortizaciją yra skiriama:

1. Operatyvinis lizingas. Jo ypatybė ta, kad sutarties terminas yra trumpesnis, nei nuomojamo turto naudojimo laikas. Numatyti mokesčiai nepadengia viso turto vertės, todėl nuomojamo turto savininkas gali nuomoti tą patį turtą daug kartų, tačiau neperleidžia nuomininkui nuosavybės teisių į nuomojamą priemonę. Visą riziką ir naudą, susijusią su nuomojamu turtu, pasilieka sau. Lizinguojamas ne specialiai įsigytas turtas, o tas kurį, turi lizingo įmonė. Lizingo įmonė įsigyja tam tikrą turtą nežinodama, kas bus jo naudotojas. Todėl lizingo įmonė, kuri specializuojasi operatyviniame lizinge, turi žinoti ir analizuoti lizinguojamo tiek naujo, tiek jau naudoto turto rinką¹³.

¹¹ www.deltaLeasing.ru

¹² MALDEIKIENĖ A. (1996) *Lizingas atėjo ilgam*. Kauno diena, p.18.

¹³ PRILUCKIS L. (1997) *Финансовый лизинг...*, p. 14.

Operatyvinio lizingo sutartyse yra numatoma nuomotojo galimybė aptarnauti išnuomotą turtą, o išlaidos už paslaugas traukiamos į lizingo mokėjimų sumą, kurią nuomotojui moka nuomininkas. Pasibaigus sutarčiai, turtas gražinamas nuomotojui arba abi šalys pratęsia lizingo sutartį. Taip pat yra galimybė įsigyti turtą už likutinę vertę. Sutartyse numatoma teisė nuomininkui anksčiau laiko nutraukti sutartį ir gražinti objektą savininkui. Tuo pasinaudodamas nuomininkas gali gražinti priemonę, kuri moraliai paseno, nereikalinga ar atsirado finansinių lėšų įsigyti technologiniu požiūriu efektyvesnei priemonei. Dažniausiai operatyvinio lizingo sutarties objektais būna greitai morališkai senstantys įrenginiai, tokie kaip kompiuterinė bei informacinė technika, automobiliai, lėktuvai.

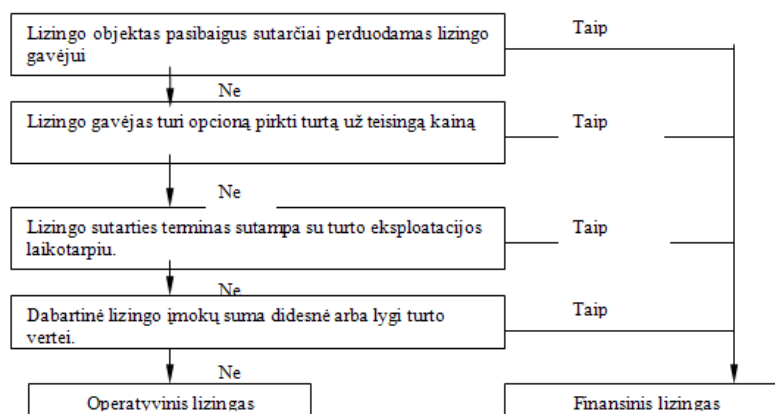
Operatyvinio lizingo įmokos yra didesnės nei finansinio lizingo, nes lizingo bendrovė turi įvertinti riziką, susijusią, su tuo, kad gali neatsirasti klientų pakartotinai turto nuomai ar turtas bus sugadintas ar sunaikintas. V. Gazman (1999, p. 31) pateikia tokią pat operatyvinio lizingo gavėjo pasirinkimo teisę, pasibaigus lizingo sandorio laikotarpiui, t.y. jis gali gražinti turtą lizingo davėjui, pratęsti lizingo sutartį su palankesnėmis sąlygomis arba nusipirkti turtą už jo likutinę vertę. Šiuo atveju toks pasirinkimas yra teisingas ir atitinka operatyvinio lizingo specifikaciją.

2. Finansinis lizingas. Svarbiausias požymis tas, kad pagal lizingo sandorį išnuomoto turto terminas sutampa su pilna turto amortizacija. Lizingo sutartis nuomotojui užtikrina į turtą investuotų lėšų gražinimą, pelno iš operacijos gavimą. Visu sutarties galiojimo laikotarpiu, lizinguojamo turto nuosavybė priklauso lizingo davėjui. I. Dainauskienė (1996 p. 17) pabrėžia, kad pasibaigus sutarčiai turto nuosavybė pereina lizingo gavėjui. V. Gazman (1999, p. 30) teigia, kad pasibaigus lizingo sutarties laikotarpiui, lizingo gavėjas gali nusipirkti turtą pagal jo likutinę vertę, sudaryti naują sandorį jau trumpesniame laikotarpiu arba gražinti turtą lizingo davėjui. Finansinio lizingo sutartyje nenumatoma galimybė anksčiau laiko nutraukti sutartį. Visa rizika ir nauda finansinio lizingo atveju perduodama lizingo gavėjui. Šis rūpinasi ir lizinguojamo turto draudimu. Finansinio lizingo sutarties periodas dažniausiai trunka 5 - 10 metų, kadangi toks paprastai nustatomas visiškam objekto nusidėvėjimas.

Ch. Mason išskiria šiuos finansinio lizingo požymius: rizika ir pelnas yra perduodami lizingo gavėjui pasirašius lizingo sutartį ir lizingo sandoris negali būti trumpesnis nei 75 proc. turto tarnavimo trukmės (Mason Ch., 1998, p. 51).

Išnagrinėjus finansinio lizingo ypatumus, prieita išvados, kad V. Gazman pateikta lizinguojamo turto likimo, pasibaigus sandorio laikotarpiui, analizė nevisiškai juos atitinka, mat lizingo objektas įsigijamas lizingo gavėjo užsakymu, o turto naudojimo laikotarpis sutampa su turto eksploatacijos periodu, taigi pasibaigus sutarties laikotarpiui turtas pereina gavėjo nuosavybėn.

L. Priluckis savo darbe pateikia pavyzdį (žr. 1 pav.), kuriame schemiškai pavaizduotas lizingo skirstymas į finansinį bei operatyvinį. Pirmame paveiksle pavaizduota sistema yra informatyvi ir atspindi pagrindinius šių lizingo rūšių bruožus.

Šaltinis: PRILUCKIS L. (1997) *Finansinis lizingas: teisiniai aspektai, ekonomika, praktika*, p. 21.

1 pav. Finansinio ir operatyvinio lizingo bruožai

Kita lizingo veiklos rūšis skiriama pagal lizinguojamo turto pobūdį:¹⁴

1. Kilnojamojo turto (mašinos ir įrengimai, autotransportas, technika);
2. Nekilnojamojo turto (laivai, lėktuvai, gamybiniai ir kitos paskirties pastatai);
3. Gamybinis lizingas (gamybinių ir daugkartinio naudojimo prekių naudojimas trumpesniajam periodui nei turto eksploatacijos laikotarpis. Turto gavėjui turtas suteikiamas laikinam, o kartais netgi vienkartiniam panaudojimui. Klasikinis šio lizingo pavyzdys – vienkartinis pakeliamųjų kranų ir ekskavatorių naudojimas;
4. Naujo turto lizingas – naudojimui perduodamas naujas turtas;
5. Naudoto turto lizingas – panaudotų įrengimų ilgalaikė nuoma. Ši rūšis naudinga ir lizingo gavėjams, ir turto tiekėjams, mat vieni įgauna galimybę uždirbti pelno iš tuo metu laikinai nenaudojamų įrengimų, antrieji gana nebrangiai gauna įrengimą, nes šie išnuomojami pagal tuo metu esančią turto likutinę vertę. (Sinko V., 1999, p. 51)

Pagal lizingo sutarties šalių skaičių, skiriama:

1. Tiesioginis lizingas (žr. 2 pav.) - kai gamintojas ir lizingo davėjas yra tas pats juridinis asmuo, t.y. lizingo sutartis sudaroma tiesiogiai tarp lizingo gavėjo ir gamintojo.¹⁵

Šaltinis: DAINAUSKIENĖ I. (1996) *Lizingas*, Teisinės informacijos institutas, p.13.

2 pav. Tiesioginis lizingas

Ši lizingo forma užima labai mažą dalį nuo visų sudaromų lizingo sutarčių, apie 6 proc.

Tiesioginiam lizingui priskiriamas ir gražintinas lizingas.

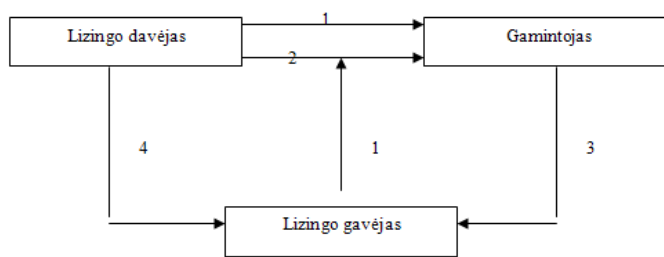
Gražintinas lizingas – kai sandoryje dalyvauja dvi šalys – pardavėjas ir lizingo objekto pirkėjas. Bendrovė parduoda kilnojamąjį arba nekilnojamąjį turtą lizingo bendrovei, tuo pačiu metu

¹⁴ GONČIAROV V. (1997) *В поисках совершенства...*, p. 133

¹⁵ DAINAUSKIENĖ I. (1996) *Lizingas*, Teisinės informacijos institutas p.13.

sudarydama su ja ir lizingo sutartį dėl savo jau buvusio turto ilgalaikės nuomos. Tiekėjas ir nuomininkas yra tas pats juridinis asmuo, o turtą pirkusi bendrovė yra turto nuomotojas ar lizingo davėjas. Nuomininkui suteikiama teisė naudotis turtu už atitinkamą mokėjimų sumą lizingo bendrovei. Mokėjimų suma turi padengti visas investuotojo išleistas lėšas, įsigyjant lizingo objektą, ir garantuoti vidutinę pelno normą investuotam kapitalui. Finansiniu požiūriu tai primena kreditinę operaciją (Gazman V., 1999, p. 17). Šia lizingo forma paprastai naudojasi laikinai finansinius nesklandumus išgyvenančios bendrovės, nes pardavę turtą jos gauna papildomų lėšų ir taip sustiprina savo finansinę būklę bei ir veiklą apdraudžia nuo būsimų neigiamų pasekmių. Sandoryje būna numatyta galimybė, pasibaigus lizingavimo terminui, bendrovei išpirkti buvusį turtą pagal likutinę vertę bei atgauti nuosavybės teises į turtą (Gazman V., 1999, p. 28).

2. Netiesioginis lizingas (žr. 3 pav.) – kai turtas lizingo gavėjui perduodamas per finansinį tarpininką, kuriuo yra lizingo įmonė. Tradicinis netiesioginis lizingas - trišalė lizingo sutartis, kurioje dalyvauja lizingo objekto gamintojas, davėjas ir gavėjas. (Gazman V., 1999, p. 17).

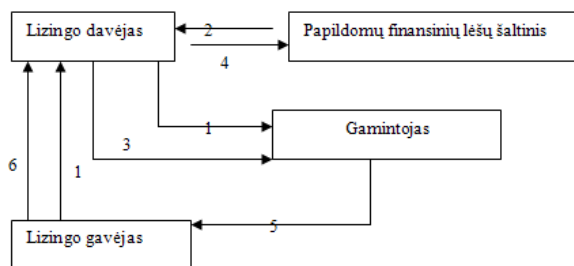

- 1- įrengimo užsakymas
- 2- užmokestis už įrengimą
- 3- įrengimas
- 4- lizingo mokėjimai

Šaltinis: Lizingas ir komercinis kreditas (1994) p. 18.

3 pav. Netiesioginis lizingas.

2.1. Daugiašalis lizingas (žr. 4 pav.) – kai finansuojamas sudėtingas ir stambus turtas (aviatechnika, laivai, sudėtingi gamybiniai įrenginiai). Kiti autoriai šią lizingo rūšį apibūdina kaip grupinį ar akcininkų, nes lizingo sandoryje yra keletas lizingo objekto tiekėjų, davėjų ir finansinių šaltinių (bankų).

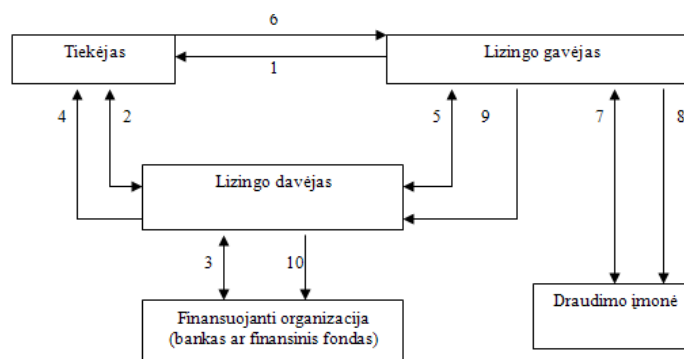
- 1- Įrengimo užsakymas
- 2- paskola be teisės perkelti ją lizingo gavėjui
- 3- Įrengimo apmokėjimas
- 4- Paskolos mokėjimai
- 5- Įrengimas
- 6- Lizingo mokėjimai

Šaltinis : Lizingas ir komercinis kreditas (1994) p. 18.

4 pav. Daugiašalis lizingas

Pavyzdžiui, I. Dainauskienė šią lizingo rūšį išskiria kaip ne kaip atskirą, tačiau kaip netiesioginio lizingo rūšį. Esminė šio lizingo ypatybė ta, kad lizingo bendrovė dalį įrenginio vertės sumos apmoka iš savų lėšų, o kitai daliai ji gauna banko kreditą. Tuo laikotarpiu ji gali naudotis visom mokestinėm lengvatom, apskaičiuojamom nuo visos lizinguojamo turto vertės. Kitas bruožas yra tas, kad lizingo bendrovė gauna banko kreditą be išieškojimo teisės į lizingo davėjo turtą.

Dauguma autorių, apibrėždami lizingo sandorį, į jį neįtraukia draudimo kompanijų, nors tai turėtų būti palanku, mat lizingas nėra atsiejamas nuo rizikos, kuri mažinama lizingo sandorį apdraudžiant.

1- turto pasininkimas	6-turto pristatymas
2- pirkimo pardavimo sutartis	7- draudimo sutartis
3- kredito sutartis	8- draudimo įmokos
4- turto apmokėjimas	9- lizingo įmokos
5- lizingo sandoris	10- kredito įmokos

Šaltinis: PRILUCKIS L. (1997) *Lizingas - teisiniai aspektai, ekonomika, praktika*, p. 7.

5 pav. Daugiašalis (leveraged) lizingas.

2.2. Lizingas – pagalba realizavime - tai specialus susitarimas tarp pardavėjo ir lizingo bendrovės tam, kad būtų galima paskatinti produkcijos realizavimą. Paprastai susitarimas tarp lizingo bendrovės ir pardavėjo suteikia teisę pačiam pardavėjui lizingo bendrovės vardu sudaryti lizingo sutartis. Lizingo gavėjo veiklos nesėkmės atveju pardavėjas įsipareigoja išpirkti turtą iš lizingo davėjo.

2.3. Sublizingas - tai lizingo sandoris, vykdomas per tarpininkus. Sutarties šalys yra lizingo davėjas, kuris tarpininkaujant lizingo bendrovei perduoda lizingo objektą lizingo gavėjui. Sandoris numato ir galimybę, tarpininko nemokumo ar bankroto atveju, lizingo įmokas sumokėti lizingo davėjui.

Dar vienas požymis, pagal kurį susiformuoja dar viena lizingo rūšis yra rinkos sektorius, kuriame pasirašoma lizingo sutartis (Gazman V., 1999, p. 21):

1. Vidinis lizingas – kai visi lizingo sandorio dalyviai atstovauja vieną šalį;
2. Išorinis (tarptautinis) lizingas – tai toks sandoris, kai bent viena sutarties šalis yra iš kitos valstybės. V. Gazman pabrėžia, kad tarptautiniu lizingu laikomas ir tas sandoris, kuris vykdomas vienoje šalyje, tačiau bent viena lizingo sutarties šalis savo veiklą vykdo ar turi bendrų ryšių su užsienio bendrove. L. Priluckis (1997, p. 13) tokį skirstymą kritikuoja pasiremdamas

tarptautinio lizingo konvencija, kuri numato tarptautiniu sandoriu vadinti tik sandorį, kai lizingo gavėjas bei davėjas yra skirtingose šalyse. Tuo remdamasis jis tvirtina, kad būtų tikslinga tarptautinio lizingo sandorius išskaidyti į:

- Importo sandorius - kai užsienio šalyje veikia lizingo davėjas;
- Eksporto sandorius – kai užsienio šalyje veikia lizingo gavėjas.

Išskiriama sublizingo forma, naudojama tarptautinei veiklai - double dipping. Tai sutartis, kurios šalys lizingo davėjas ir lizingo gavėjas yra skirtingose valstybėse. Tokia situacija palanki, nes vietinė lizingo bendrovė užsiima stebėjimu kaip naudojamas išnuomotas objektas, įmokų surinkimu bei iškilusių nesklandumų pašalinimu. Tokia lizingo forma naudinga siekiant išnaudoti mokesčių lengvatas įvairiose šalyse.

Pagal finansavimo pobūdį lizingas gali būti išskiriamas į (Gazman V., 1999, p. 22):

1. Greitąjį lizingą (vienkartinė turto nuoma);
2. „Revolverinį“ lizingą (pasibaigus sutarties galiojimo laikotarpiui, ji pratęsiama ateinančiam periodui). Priklausomai nuo lizinguojamo turto nusidėvėjimo laipsnio bei nuo lizingo gavėjo norų, lizinguojamas turtas gali būti pakeistas naujesnius ir technologiškai pažangesniu. Šiuo atveju, lizingo gavėjas su lizinguojamo turto pakeitimu susijusias išlaidas prisiima sau. Ši lizingo forma paprastai būna naudojama sunkvežimių, staklių lizingavimo atvejais, nes jų techninis aptarnavimas reikalauja nuolatinių atnaujinimų.

Pagal lizingo įmokų tipus yra skiriami (Gazman V., 1999, p. 22):

1. Lizingas piniginiiais mokėjimais - jei atsiskaitoma pinigais;
2. Lizingas kompensacijomis – jei lizingo gavėjas atsiskaito prekėmis, pagamintomis lizinguojamais įrengimais.
3. Lizingas mišriais mokėjimais – jei dalis įmokų mokama pinigais ir kita dalis sumokama prekėmis arba paslaugomis.

Pagal lizingo davėjo rizikos laipsnį išskiriamas (Gazman V., 1999, p. 24):

1. Neaprūpintasis lizingas – kai lizingo gavėjas nesuteikia lizingo bendrovei papildomų savo pareigų vykdymo garantijų.
2. Dalinai aprūpintasis lizingas – kai yra numatomas draudimo depozitas, padengiantis atitinkamą dalį lizingo bendrovės išlaidų ir yra „iššaldomas“ banko sąskaitoje kol pasibaigs sutarties galiojimo terminas arba visos lizingo gavėjo pareigos bus įvykdytos.
3. Pilnai aprūpintasis lizingas – kai rizika yra paskirstoma keletui subjektų, dalyvaujančių sandoryje kaip lizingo bendrovės garantai arba draudimo kompanijų, besispecializuojančių lizingo įmokų bei lizinguojamo turto draudime.

Pagal mokesčines bei amortizacines lengvatas išskiriama (Gazman V., 1999, p. 21):

1. Lengvatinis lizingas - panaudojant turto arba pelno apmokestinimo lengvatas bei pagreitintą amortizaciją. Kai kuriose užsienio šalyse priimami teisės aktai, suteikiantys teisę pasinaudoti

mokesčių lengvatomis. Paprastai tokiais teisės aktais siekiama vystyti ekonomiką atskirose gamybinėse šakose ar geografiniuose rajonuose, ten veikiančioms bendrovėms suteikiant lengvatines paskolas investicijoms į gamyklas ar įrenginius.

2. Lizingas be lengvatų.

Steve Usselman (Usselman, S., 2002, p. 15) lizingą siūlo išskirti ir pagal lizingo gavėjo atsakomybę po lizingo sutarties pasibaigimo: kaip pasidalina riziką lizingo davėjas bei lizingo gavėjas.

1. Atvirosios pabaigos lizingas naudojamas, kai lizingo gavėjas ir lizingo davėjas yra suinteresuoti lizinguojamo turto likimu pasibaigus lizingo sandoriui. Jei pasibaigus lizingo terminui, turtas parduodamas brangiau nei jo likutinė vertė, pelnas atitenka lizingo gavėjui. Jei turtas parduodamas pigiau nei jo likutinė vertė, lizingo gavėjas turi padengti skirtumą: sutarties šalys pelną ir riziką pasidalina.

2. Uždarosios pabaigos lizingas – kai lizingo gavėjas už turto likutinės vertės bei pardavimo kainos skirtumą po lizingo sutarties termino pasibaigimo, neatsako. Lizingo gavėjas tėra atsakingas už tvarkingą lizingo objekto eksploatavimą, kad lizinguojamo turto likutinė vertė dėl jo kaltės nebūtų sumažėjusi.

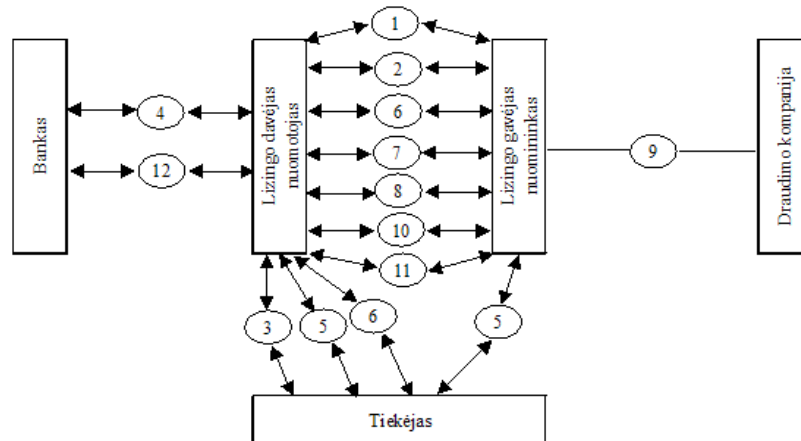
Susisteminant analizuotus autorius, galima teigti, kad jie savo darbuose pateikia labai skirtingas lizingo klasifikacijas, pagrindiniai požymiai aptinkami visų autorių publikacijose, kai kurie autoriai individualiai išskiria nuoseklesnius lizingo rūšių klasifikavimo kriterijus.

1.4. Lizingo sutarties ypatumai ir šalių rizikos

Klasikiniam lizingui yra būdinga trišalė sutartis. Šiuo atveju sandorį sudaro trys šalys: lizingo davėjas (bendrovė nuomotoja), lizingo gavėjas (nuomininkas) ir objekto gamintojas (tiekėjas). Lizingo sandorio dalyvių skaičius gali keistis priklausomai nuo sandorio dydžio ar lizinguojamo objekto. Lizingo sandoriuose gali dalyvauti bendrovės, tiesiogiai nevykdančios objekto finansavimo, tačiau atliekančios tarpininko tarp nuomininko, tiekėjo bei nuomotojo darbą, taip pat kitos finansinės organizacijos ar transporto bendrovės. Paprastai būna naudojamos trišalės lizingo sutartys.

Lizingo proceso organizavimas. Įvairūs autoriai labai panašiai apibūdina lizingo procesą ir jį sudarančius etapus. Maža to, pagrindiniai sandorio sudarymo žingsniai atsispindi jau lizingo apibrėžimuose. Šeštame paveiksle pavaizduota, kad paprastai sudaryti lizingo sandorius iniciatyvos imasi bendrovė, kuriai reikalingas lizinguotinas turtas. Bendrovė savo lėšomis susiranda norimą turtą, pasikonsultuoja norimo įsigyti turto jį dominančiais klausimais su specialistais, suderina turto pirkimo sąlygas ir su stipriais argumentais kreipiasi į lizingo bendrovę. Sudariusi lizingo sutartį su lizingo gavėju, lizingo bendrovė, lizingo gavėjo prašymu įsigyja vienos ar kitos paskirties kilnojamąjį ar nekilnojamąjį turtą ir už nustatytą mokesčių perduoda lizingo gavėjui naudotis šiuo turtu. Nuomotojo funkcijas paprastai atlieka lizingo bendrovė arba motininė jos bendrovė – bankas,

kuris nuperka lizinguojamą turtą. Šios bendrovės taip pat analizuoja įvairių turto rūšių rinką, paklausą ir pasiūlą joje, renka duomenis apie remontu, logistika ir techninėmis apžiūromis užsiimančių bendrovių paslaugų kainas. Taip yra sukaupiamas didžiulis informacijos kiekis, kur taip pat galima rasti informacijos apie potencialius klientus, kurie galbūt norėtų pasinaudoti lizingo bendrovių teikiamomis paslaugomis bei patikimus gamintojus ar tiekėjus. A. Rosenthal (1997, p. 8) teigia, kad lizingo bendrovėms bendradarbiaujant su stambiais gamintojais ir sudarant daug sandorių, šios gali savo klientams įrenginius pasiūlyti daug priimtinesnėmis sąlygomis ir palankesnėmis kainomis.

Šaltinis: DAINAUSKIENĖ I. (1996) *Lizingas*, p. 16.

6 pav. Lizingo proceso organizavimas

Pirmasis etapas:

1. Lizingo gavėjo paraiška;
2. Išvados dėl lizingo projekto efektyvumo ir būsimo nuomininko mokumo;
3. Lizingo objekto užsakymas tiekėjui (įmonei gamintojai);
4. Banko kredito gavimas lizingo projektui finansuoti.

Antrasis etapas:

5. Lizingo objekto pirkimo - pardavimo sutartis;
6. Lizingo objekto priėmimo eksploatuoti akto pasirašymas;
7. Lizingo sutarties pasirašymas;
8. Perduodamo nuomai lizingo objekto techninio aptarnavimo sutartis;
9. Lizingo objekto draudimo sutartis.

Trečiasis etapas:

10. Lizingo mokėjimai;
11. Lizingo objekto grąžinimas;
12. Banko paskolos grąžinimas ir palūkanų mokėjimas.

Lizingo proceso etapai:

- Derybų etapas.¹⁶ Šiame etape vykdomi visi parengiamieji darbai, susiję su juridinių sutarčių rengimu. Jam galima priskirti tokius lizingo gavėjo ir lizingo įmonės atliekamus veiksmus: būsimas įrenginio nuomininkas pateikia lizingo įmonei prašymą pirkti įrengimą ir suteikti jam teisę juo naudotis už atitinkamą mokestį. I. Dainauskienė (1996, p. 25) pabrėžia, kad užpildant prašymą būtina nurodyti visą lizinguotino turto charakteristiką. Po prašymo pateikimo, lizingo bendrovė pateikia sprendimą, sutiktų finansuoti konkretų sandorį ir potencialus nuomininkas pateikia savo įmonės balansą ir pelno (nuostolio) ataskaitą. Lizingo bendrovė, įvertinusi nuomininko finansinę būklę bei jo mokumo lygį, apskaičiuoja paslaugos kainą ir sudaro sutartį su banku dėl kredito gavimo lizingo sutarčiai sudaryti, mat lizingo bendrovė negali turėti tiek lėšų, kad galėtų finansuoti visus projektus, todėl trūkstamas lėšas jos skolinasi iš bankų. Taip pat labai dažnai lizingo įmonės būna dukterinės bankų įmonės. Šiame proceso etape yra svarbus operatyvumas, nes dabar lizingo bendrovės pirkėjų mintyse reitinguojamos būtent pagal sprendimų priėmimo greitį.

- Lizingo sutarties pasirašymas yra lizingo sandorio pagrindas. Tai atsakingas etapas, mat visos sutarties sąlygos turi būti suderintos su teisininkais, nors paliekama laisvė per derybas kiekvieną sutarties punktą suderėti individualiai. Abi šalys pasirašo turto priėmimo – perdavimo eksploatuoti aktą, kai turtas, dažniausiai įrengimai, pristatomas turto gavėjui ir sumontuojamas. Aktą formina lizingo davėjas, pasirašo visos trys šalys: lizingo davėjas, lizingo gavėjas ir įrengimo tiekėjas. Akto pasirašymo diena yra lizingo sutarties įsigaliojimo diena. Šią dieną lizingo davėjas perveda pinigus už įrengimą į tiekėjo sąskaitą ir gauna visus dokumentus, patvirtinančius, kad jis yra šio įrenginio savininkas. Pasirašius šį aktą, lizingo davėjas neatsako už įrengimo techninius trūkumus ir nuostolius patirtus jį eksploatuojant. Turto netekimo rizika padalinama tarp lizingo gavėjo ir lizingo davėjo. Lizingo gavėjas sudaro lizinguojamo objekto draudimo sutartį, o draudimo polisą pristato lizingo bendrovei. (Priluckis L., 1997, p. 187)

- Lizingo objekto naudojimo periodas. Naudojimo laikotarpis priklauso nuo sudarytos sutarties galiojimo laikotarpio bei turto eksploatavimo trukmės. Visą sutarties laikotarpį, lizingo gavėjas lizingo bendrovei moka nuomos įmokas ir palūkanas: šis įsipareigojimas yra pagrindinis lizingo bendrovei. Pasibaigus sutarties galiojimo laikotarpiui, lizingo gavėjas gali arba gražinti turtą lizingo bendrovei, arba pratęsti lizingo sutartį, nors dažniausiai nusiperka turtą likutine jo verte.

L. Priluckis (1997, p. 188) pabrėžia šiam etapui būdingą nuolatinį lizingo gavėjo veiklos ir lizingo objekto būklės stebėjimą, jo finansinės situacijos nagrinėjimą, siekiant laiku užkirsti kelią nemokumui. Lizinguojamo turto būklės stebėjimas yra tikslingas, kai naudojama lizingo rūšis, leidžianti nuomininkui pasibaigus lizingo sutarties terminui turtą gražinti. Šiuo atveju lizingo bendrovė siekia, kad nuomininkas lizinguojamą turtą naudotų atsakingai ir smarkiai nesumažintų jo likutinės vertės.

¹⁶ PECK J. (2002) *Leasing*, p. 7.

Lizingo sutarties terminas. Visi lizingo sandoriai yra terminuoti. Terminas gali būti nustatomas, atsižvelgiant į lizinguojamo objekto arba nusidėvėjimo periodą, arba pagreitintos amortizacijos metodą. Už pagreitintos amortizacijos metodą savo darbe pasisako G. Milite. Jame autorius pažymi, kad šis metodas yra naudingas tiek lizingo davėjui, tiek lizingo gavėjui, nes bendrovė per trumpesnę laiką susigražina investuotas lėšas, o nuomininkas gauna galimybę greičiau perimti nuosavybę, jeigu, žinoma, taip buvo numatyta lizingo. (Milite G., 1990, p. 20) Nuomininkui yra galimybė išsinuomoti turtą trumpesniai laikotarpiui nei turto amortizacijos periodas, tačiau pasibaigus sutarties galiojimo laikui iškyla grėsmė, kad gali tecti išsipirkti turtą už labai didelę likutinę vertę. Tam lizingo bendrovės nuolat stebi lizinguojamo turto eksploataciją, kad nebūtų dirbtinai sumažinta likutinė turto vertė. Taigi beveik visi nagrinėti autoriai atkreipia dėmesį į tai, kad lizingo sutarties terminas negali būti trumpesnis kaip pusė amortizacijos periodo, patariama, kad lizingo sutartis būtų sudaryta $\frac{3}{4}$ naudotino laiko. Likutinė vertė negali būti mažesnė kaip apskaitinė, nes tai įpareigoja lizingo gavėją kruopščiai prižiūrėti turtą, mat lizingo sutartyje numatomas atvejis primokėti skirtumą, jeigu faktinė turto vertė bus mažesnė už numatytą sutartyje. Paprastai sutartyse numatoma sąlyga, kad nuomininkas negali nutraukti lizingo sutarties anksčiau numatyto termino, nes priešingu atveju, lizingo gavėjas privalės lizingo bendrovei kaip kompensaciją sumokėti trijų sekančių mėnesių palūkanų sumą ir likusią neišpirktą turto dalį.

Lizingo įmokų skaičiavimas. Lizingo įmokos yra be galo svarbus lizingo sandorio aspektas, nustatomas iš anksto, o mokėjimų sumos, būdai ir periodiškumas nurodomi lizingo sutartyje. Lizingo gavėjas moka lizingo davėjui įmokas visą sutarties laikotarpį. Visa lizingo įmokų suma atlieka labai svarbų vaidmenį analizuojant ekonominį projekto, kuriam reikalingas lizingo bendrovės finansavimas, pagrindimą. Taip lizingo bendrovė ir lizingo gavėjas įvertina projekto efektyvumą bei patrauklumą.

Darbe nagrinėjami autoriai siūlo įvairias metodikas lizingo įmokų apskaičiavimui.

L. Priluckis (1997, p. 120) nurodo, kad už lizinguojamą turtą galima visą sutarties laikotarpį mokėti lygiomis dalimis, kartu mokant ir palūkanas už naudojimąsi turto savininko į išnuomotą turtą investuotomis lėšomis. Šio metodo esmė tame, kad kiekvieno laikotarpio lizingo įmoką sudaro turto dalies įmoka, komisinis mokestis, kuris yra apskaičiuojamas nuo neišpirktos turto vertės, palūkanų už suteiktas lėšas bei draudimo išlaidų. Susumavus visus šiuos mokėjimus gaunama periodinė įmoka:

$$S = A + B + Q + R + D$$

kur, S – periodinė lizingo įmokų vertė, mokama sutarties galiojimo laikotarpiu; A – turto dalies įmokos; B – lizingo davėjo komisiniai; Q – mokestis lizingo bendrovei už naudojamas investuotas lėšas perkant lizinguojamą turtą; R – lizinguojamo turto draudimo išlaidos, jei jas patyrė

lizingo bendrovė; D – kitos galimos lizingo bendrovės išlaidos, numatytos lizingo sutartyje. (Dainauskienė I., 1996, p. 25)

S. Usselman siūlo dar vieną lizingo įmokų skaičiavimo metodą, kai būna nurodyta bendra mokėjimų suma ir kasmetinių mokėjimų suma, o taip pat išnuomoto turto vertė (Usselman S., 2002, p. 24). Metodas paremtas finansinės nuomos teorija, kuri teigia, kad lizingo įmokų esama vertė yra lygi išlaidoms už turto įsigijimą su visom papildomom išlaidom. Šio metodo esmė ta, kad įmokos išskaidomos į turto dalies įmoką ir į nuomos mokesčių įmoką. S. Usselman siūlomas įmokų skaičiavimo metodas yra kur kas sudėtingesnis nei anksčiau nagrinėtas I. Dainauskienės. Būtent dėl šios priežasties praktikoje rečiau sutinkamas. Usselman siūlo įmokas apskaičiuoti koeficiento, įmokas išdėstant laike, pagalba:

$$C_i = \frac{C}{a}, i = \overline{1, N}$$

kur, C_i – lizingo įmoka i -uoju periodu; C – bendra turto vertė; a – įmokų išdėstymo laike koeficientas, kuris nustato lizinguojamo turto dalies bei komisinio mokesčio dydį periodinėj lizingo įmokoj.

Koeficientas, įmokas išdėstant laike, priklauso nuo sutarties laikotarpiu mokamų įmokų skaičiaus ir komisinių dydžio. Įmokas mokant periodiškai, kiekvieno tokio periodo pabaigoje dengiama ir visa turto dalis. Koeficientas apskaičiuojamas sekančiai:

$$a = [1 - \frac{1}{(1 + \frac{P}{m})^N}] \times \frac{P}{m}$$

kur, P – palūkanų norma; N – bendras įmokų skaičius; m – įmokų skaičius per metus. (Usselman S., 2002, p. 20)

Siekiant sudaryti kuo lankstesnes sąlygas lizingo gavėjams, tik vienas autorius išskiria įmokas, kurios apskaičiuojamos didėjimo tvarka. J. Peck siūlo lizingo sutarties laikotarpio pradžioje, kai lizingo gavėjas įsigyja turtą, nustatyti jam mokėti mažesnes įmokas lizingo gavėjui, o lizingo būdu įsigyto turto pagalba didėjant lizingo gavėjo pelnui, didinti lizingo įmokas¹⁷. J. Peck siūlomas lizingo bendrovei mokamų įmokų skaičiavimo metodas yra itin palankus bendrovėms, susiduriančioms su finansiniais sunkumais.

Lizingo sutartyje svarbu nustatyti ne tik mokamas įmokas, bet ir tų įmokų periodiškumą. V. Gončiarov ir I. Dainauskienė siūlo skirti tik įmokas mokamas kas ketvirtį arba kas mėnesį. Ch. Mason siūlo devyniasdešimties dienų atidėjimo įmokų mokėjimus, nes lizingo gavėjui duodama laiko lizinguojamą turtą pilnai sumontuoti ir pradėti naudoti.¹⁸ A. Rosenthal išskiria sezoninius

¹⁷ PECK J. (2002) *Leasing*, p. 8.

¹⁸ MASON Ch. (1998) *Why buy, when you can rent*, p. 51.

mokėjimus, nes, anot jo, daugybė bendrovių susiduria su nemažais sezoniškumo svyravimais, todėl būtų tikslinga sezoniniu periodu, mokėti didesnes įmokas dėl tuo laikotarpiu gaunamo didesnio bendrovės pelno, o sumažėjus pelnui, sumažinti lizingo bendrovei mokamas įmokas.¹⁹

Lietuvoje šiuo metu paprastai nustatomi mėnesiniai mokėjimai lizingo bendrovei.

Lizingo sutarties šalių rizikos. T. Wolf, J. Peck ir V. Gazman – vieninteliai, savo darbuose išskiriantys lizingo riziką. L. Priluckis šiuo atžvilgiu atskirai įvertina dar vieną lizingo sutarties dalyvį. Tai draudimo kompanija, nors jis, kaip ir daugelis kitų autorių, lizingo sutarties šalių rizikos nevertina, kaip kad aukščiau paminėti ekonomistai.

Kaip ir bet kuris kitas finansavimo šaltinis ilgam laikotarpiui, lizingas negali būti atsiejamas nuo rizikos, todėl siekiant pilnai išnagrinėti lizingą, būtina į jį įtraukti ir lizingo sutarties šalių rizikas bei išsiaiškinti, kiek lizingo sutarčiai yra svarbios draudimo kompanijos.

Rizikos diversifikavimas. Lizingo rinkos plėtra didele dalimi priklauso nuo garantijų, kurios suteikiamos lizingo sutarties šalims bei turi požymį pažinti finansinę riziką. Lizingo bendrovei yra svarbiausia, kad būtų užtikrintas lizingo įmokų mokėjimas laiku, draudimo apsauga nuo turto žuvimo ar kitų nuostolių, kuriems kyla grėsmė atsirasti dėl nevykdomų lizingo gavėjo įsipareigojimų, esant tiek laikinam, tiek, be abejo, visiškam nuomininko nemokumui. J. Peck (2002, p. 7), smulkiai išnagrinėjęs atvejus, kai lizingo bendrovė patiria riziką, teigia, kad ta rizika kyla, kai nuomininkas nemokus ar laikinai nemokus. Tam grėsmė iškyla, kai sudarant lizingo sandorį lizingo gavėjas pateikia suklastotus savo veiklos finansinės atskaitomybės dokumentus, neatspindinčius realios nuomininko finansinės situacijos, kai lizingo gavėjas netausoja arba sugadina lizinguojamą turtą sąmoningai, taip pat lizinguojamo turto tiekėjas perduoda turtą, turintį defektų arba turtas sužalojamas jo transportavimo metu, kai už transportavimą buvo atsakingas lizingo davėjas ar pan.

Lizingo gavėjui taip pat gali iškilti rizika dėl keleto aspektų: lizingo bendrovė pateikia per aukštą lizinguojamo turto vertę, turto tiekėjas pristato nekokybišką lizinguojamą turtą. Taip pat pasitaiko atveju, kad lizingo davėjas iš tikrųjų nėra lizinguojamo turto savininkas, taigi ir neturi teisės jį nuomoti arba lizingo objekto tiekėjas atsisako vykdyti savo garantinius įsipareigojimus, pateikus pretenzijas dėl objekto kokybės; lizingo objektas nukentėjo avarijoje, bet draudimo suma nepadengia visų nuostolių, o lizingo gavėjas neišgali savo lėšomis atlikti remonto; labai sumažėja pagamintos produkcijos realizavimo galimybės; lizingo objektas areštuojamas; lizingo objektas pavagiamas ar sugadinamas; į verslą įsiterpia kriminaliniai elementai; pasikeičia makroekonominė aplinka: vyriausybės nutarimai, muitinės apribojimai, įvežant lizingo objektą ar išvežant pagamintą produkciją.²⁰

¹⁹ ROSENTHAL, A. (1997) *Steps to leasing agreement can be slippery*. Journal of finance, p. 8.

²⁰ www.leaseurope.org/pages/Studies_and_Statements/Studies/PartII-rev.pdf

Suprantama, svarbiausios rizikos atsiradimo priežastys yra tiesiogiai susijusios su lizinguojamo turto netekimu ar sutarties šalių įsipareigojimų nevykdymu, tačiau nuošaly negalima palikti ir rizikos, kylančios dėl vyriausybės nutarimų, mat ji tiesiogiai paliečia tiek lizingo gavėjus, tiek ir lizingo davėjus. Ši rizika itin aktuali Lietuvos atžvilgiu, nes čia lizingo veikla pilnai reglamentuota, ypač pastaruoju metu atnaujinamos įstatymų redakcijos, tautos išrinktieji sulaukia kritikos krušos dėl veiksmų lizingo įstatyminės bazės ir veiklos plėtros ribojimo atžvilgiu.

Visų autorių darbuose didžiausias dėmesys skiriamas lizingo davėjo rizikai, nes akivaizdu – jis rizikuoja kur kas labiau dėl į projektą investuojamų nuosavų ar juo labiau skolintų lėšų. Paprastai dėl to, jis turi galimybę diktuoti sąlygas, kartais net reikalauti papildomų garantijų sudarant lizingo sandorį. Lizingo bendrovės kaip įmanoma labiau siekia tą savo riziką sumažinti.

T. Wolf siūlo šiuos rizikos minimizavimo būdus: vienas jų, siekiant pilnai išvengti rizikos yra daugiau teorinis – nevykdyti lizingo veiklos, kitas būdas yra kuo labiau išskaidyti visą riziką sutarties šalims. Šis būdas vienintelis realiai taikomas praktikoje. Išskaidant riziką sandorio dalyviams, kartu atsiranda ir papildomų šalių interesų, nes kiekviena šalis už savo riziką siekia gauti kuo didesnę atlygį. Paprastai, lizingo bendrovės ieško arba vieno, arba dar geriau kelių finansiškai pajėgių ūkio subjektų, kurie galėtų suteikti papildomas garantijas, prisiimant dalį rizikos sau. Savaime suprantama, kad kuo mažiau sutarties šalių, tuo patogiau su jais dirbti. T. Wolf siūlo tokią lizingo sutarties garantų sudėtį: bankas - garantas, turto tiekėjas, lizingo bendrovė, bankas - kreditorius, draudimo bendrovė, gali būti valstybiniai ar regioniniai lizingo rėmimo fondai, taip pat regioninė valdžia ar net vyriausybė. (Wolf T., 2001, p. 66).

Nors gana retai, tačiau pasitaiko, kad šalies vyriausybė paremia lizingo veiklą ir prisiima dalį sandorio rizikos. Ši parama yra labai svarbi, nors dalyvavimas pastebimas tik išskirtiniais, labai svarbiais atvejais. Kai kurios šalys taiko mokesčių lengvatas ir bankams, ir lizingo bendrovėms, ir draudimo bendrovėms, teikiančioms paskolas ir investavimo paslaugas smulkioms įmonėms. Taip plėtojamas šalies ūkis ir skatinamas ekonomikos augimas, be to, toks vyriausybės požiūris yra ženkliai naudingesnis nei rizikos prisiėmimas sudarant lizingo sandorius. (Sinko V., 1999, p. 54)

Lizingo bendrovių reikalavimai. Kadangi vis dėl to pagrindinę sandorių riziką tenka prisiimti turto tiekėjams, lizingo davėjams ir gavėjams bei draudimo bendrovėms ir bankams, didžiausią garantiją lizingo bendrovei suteikia nuosavybės teisės į lizingo objektą. Nedvejojama, kad šiuo metu esant tokioms lanksčioms lizingo paslaugų sąlygoms, dauguma projektų finansuojami užstatu pasiimant tik lizinguojamą turtą. Kiekvienu konkrečiu atveju lizingo bendrovės svarsto šį klausimą, tačiau nereti ir atvejai, kai jos pareikalauja papildomų garantų. Tai priklauso jau nuo anksčiau minėtų sąlygų, tokių kaip nuomininko veiklos pobūdis, akcininkų reputacija, praėjusių ir ataskaitinių laikotarpių finansiniai rezultatai, lizingo objekto likvidumas.

Lizingo praktikoje lizingo bendrovėms priimtinos sekančios garantijos:²¹

1. Banko garantija arba priimtų bankų vekseliai, t.y. banko laidavimas už savo klientą lizingo įmonei, jei klientas taptų nemokus ar neįvykdytų kitų savo įsipareigojimų;
2. Garantinis susitarimas su turto tiekėju dėl žalos atlyginimo lizingo davėjui;
3. Patikimų kompanijų laidavimas;
4. Vertybinių popierių užstatas;
5. Likvidaus turto užstatas;
6. Fondai, kurie garantuoja lizingo įmokų padengimą;
7. Sutartys dėl pagamintos produkcijos pristatymo kiekiais ne mažesniais ir ne didesniais pagal kainą, nustatytą sutarties pasirašymo metu;
8. Tikslinės sąskaitos patikimuose bankuose, bei neatšaukiama lizingo davėjo teisė paimti pinigus iš lizingo gavėjo sąskaitos visą sutarties galiojimo laikotarpį.

Iš šių pateiktų garantijų lizingo gavėjui priimtinausios gali būti banko arba vertybinių popierių garantijos, jeigu tik bendrovė jų turi. Tuo tarpu lizingo bendrovėms priimtinausi yra tikslinės banko sąskaitos atidarymas patikimame banke, tačiau tai neparanku lizingo gavėjui dėl priverstinai išaldomų lėšų banko sąskaitoje, kai būtent dėl šios priežasties ir pasirenkamas finansavimas lizingu, kad laisvos bendrovės lėšos liktų apyvartai vykdyti.

Lizingo veiklos draudimas. Jau nemažai metų lizingo sandoriuose didelį vaidmenį atlieka draudimo bendrovės, nors į trišales lizingo sutartis jos kaip šalys nėra įtraukiamos. Tarptautinė patirtis ekonominiuose ir teisiniuose santykiuose parodo, kad lizingo gavėjas įsipareigoja drausti tiek lizinguojamo turto transportavimą, sumontavimą, tiek eksploatavimo pradėjimo darbus bei nuosavybės rizikas. Ši būtina lizinguojamo turto draudimo sąlyga, numatoma Otavos tarptautinio finansinio lizingo konvencijoje. J. Peck (2002, p. 8) teigia, kad pagal nuosavybės draudimo sutartį gali būti apdraustos šios rizikos rūšys:

1. Rizika dėl netekimų arba lizinguojamojo turto pažeidimų (netekimų rizika);
2. Rizika dėl atsakomybės už įsipareigojimus, atsirandančius dėl žalos gyvybei, sveikatai ar kitų asmenų turtui padarymo. O kai kuriais įstatymų numatytais atvejais, atsakomybė pagal susitarimus (civilinės atsakomybės rizika);
3. Gamybinės veiklos nuostolių rizika, kuri atsiranda dėl gamintojo įsipareigojimų pažeidimo arba dėl veiklos sąlygų, kurios nepriklauso nuo gamintojo veiksmų, pasikeitimo, o taip pat rizika dėl numatomo pelno negavimo (gamybinė rizika).

Į gamybinės rizikos draudimo sutartį įeina taip pat ir lizingo mokėjimų nedengimo ar padengimo ne laiku rizika, taigi galima ja drausti tik draudėjo naudai. Lizinguojamas turtas visada,

²¹ISENHOWER R. (2002) *Leasing: a viable financial management option*, p.75;
WOLFF T. (2001) *Buy, rent or Lease : what will work for you* p.64.

be išimčių, yra draudžiamas lizingo bendrovės, turto savininkės, naudai. Visos draudimo bendrovės suinteresuotos drausti lizingo objektą, nes tai suteikia joms galimybę praplėsti draudimo verslo apimtį.

Taigi, kaip jau minėta anksčiau, lizingas yra neatsiejamas nuo rizikos, nes riziką, sudarydamos sandorį, patiria visos lizingo sutarties šalys: lizingo gavėjas patiria riziką negauti kokybiško turto arba tai, kad turtas suges ir būtent jis įsipareigoja už tai atsakyti. Be to, jeigu jis taptų nemokus, lizingo bendrovė lizingo objektą ir sumokėtus įmokas sau. Lizingo bendrovė savo ruožtu rizikuoja, kad nuomininkas taps nemokus, nesugebės atsiskaityti už jam naudoti perduotą turtą, arba sąmoningai jį sužalos. Lizingo bendrovė, vėl gi, negali būti tikra, kad atsiėmus turtą jis vis dar bus pakankamai likvidus ir atsiras kitų norinčių jį įsigyti lizingo būdu. Šių rizikų išvengti neįmanoma, todėl abiems šalims yra naudinga lizinguojamą turtą drausti bei surasti papildomų, abi šalis tenkinančių, garantijų.

1.5. Kokybinis lizingo teikiamų paslaugų patrauklumo vertinimas

Lizingas visame pasaulyje yra labai populiarus finansavimo šaltinis, naudojamas finansų rinkose. Visi darbe nagrinėti autoriai bei pasaulio ekonomistai išskiria gausybę lizingo veiklos teikiamų privalumų visiems lizingo sutarties dalyviams: ir turto gamintojui ir tiekėjui, ir lizingo davėjui, ir lizingo gavėjui.

Šie lizingo privalumai skiriami atsižvelgiant ir į bankų kreditų požymius bei suteikimo sąlygas, nes būtent šios dvi paslaugos yra labiausiai paplitę pasaulyje ir pagrindinės konkurentės finansų rinkoje.

Lizingo nauda lizingo bendrovei.

1. Lizingas garantuoja nuomojamos priemonės savininkui investuotą į gamybos priemones lėšų grąžinimą ir tam tikrą procentą už naudojamą kapitalu. Išnuomos priemonės savininkas visą sutartyje numatytą laiką už suteiktą daiktinę paskolą gauna pastovias įmokas, kurios padengia išnuomosios įrangos vertę, premijas už riziką, atlyginimą už suteiktas paslaugas ir kitas nuomotojo išlaidas. (Peck J., 2002, p.8)

2. Lizingo bendrovė visą sutarties laikotarpį išsaugo nuosavybės teises į lizinguojamą turtą, todėl tai sumažina jos rizikos laipsnį. (Krause D., 2000, p. 35) Jeigu nuomininkas neturi galimybių laiku atsiskaityti su lizingo bendrove, pastarasis turi galimybę turtą atgauti. Lizingo įmonei lieka užstatas ir turtas, kuris paprastai būna likvidus ir nesunkiai parduodamas į antrinę rinką. (Fedarov M., 1992, p. 6)

3. Lizingas suteikia galimybę užmegzti ryšius su naujais įvairaus turto gamintojais ir tiekėjais, kurie ypatingai praverčia ateityje. (Rosenthal A., 1997, p. 9) Paprastai lizingo sandoris yra inicijuojamas potencialaus lizingo gavėjo, kuris susirandą turto tiekėją, atvyksta į lizingo bendrovę

dėl finansavimo, o ši skiria finansavimą, nuperka norimą turtą ir sudarant lizingo sandorį perduoda naudoti lizingo gavėjui.

Lizingo nauda lizingo gavėjui. Kur kas daugiau privalumų finansavimas lizingu suteikia lizingo gavėjui:

1. Lizingo gavėjas gali įsigyti ilgalaikio vartojimo brangesnės įrangos, nes nebūtina iš karto sukaupti didesnės sumos pirkiniui. Tokiu būdu „neįšaldomos“ įmonės apyvartinės lėšos ir ji savo vidinius finansinius šaltinius gali panaudoti kitiems tikslams. (Fedarov M., 1992, p. 6) Šis privalumas itin svarbus naujais įkurtoms ir smulkioms įmonėms. Šis pranašumas išskiriamas ir D. Krause, ir T. Wolf bei S. Usselman analizuotuose darbuose.

2. Lizingo gavėjo finansinėje atskaitomybėje išsinuomotas įrenginys parodomas ne kaip įsiskolinimas, o kaip einamosios išlaidos, vadinasi, tai nebloginą įmonės finansinės padėties. Tai irgi labai svarbu, mat kai kuriose šalyse vyriausybė bendrovėms nustato skolinto ir nuosavo kapitalo santykį. Lizingo mokėjimai už lizinguojamą turtą įtraukiami į produkcijos savikainą, todėl mažėja apmokestinamo pelno dalis. (Sinko V., 1999, p. 49)

3. A. Rosenthal pabrėžia, kad lizingas leidžia įmonei praplėsti finansavimo resursus. Pasinaudojusi lizingu, įmonė pasilieka galimybę pasinaudoti banko kreditu (Rosenthal A., 1997, p. 9). Bankai dažnai nustato kredito limitą kiekvienam skolininkui, todėl įmonėms, jau paėmusioms kreditą, lizingas gali būti vieninteliu finansavimo šaltiniu.

4. V. Priluckis (1997, p. 7) teigia, kad lizingo pranašumas yra tame, kad yra suteikiamas šimtaprocentinis finansavimas, be to, paliekama galimybė derėtis dėl lizingo mokėjimų atidėjimo.

5. J. Broome (1994, p. 115) pažymi, kad lizingo mokėjimai paprastai būna mažesni už paskolos dalinius grąžinimus, nes lizingo bendrovės gali naudotis pelno mokesčio lengvatomis, be to, turto nusidėvėjimas sumažina apmokestinamojo pelno dalį.

6. Tiek bendrovei, tiek fiziniam asmeniui yra lengviau nusipirkti reikiamą turtą lizingu negu imant banko kreditą dėl to, kad lizinguojamas turtas tampa užstatu lizingo bendrovei, o nuomininkui nevykdant įsipareigojimų, ji gali paprasčiausiai atsiimti turtą. Už banko paskolą reikalaujama kur kas didesnių užstatų, kurie turi tenkinti banko nustatytą turto vertės ir banko kredito sumos santykį. (Mason Ch.1998, p. 51)

7. Lizingo bendrovių veikla grindžiama operatyviu sprendimų priėmimu bei lanksčiomis sąlygomis mokėjimų atžvilgiu. Įvairūs lizingo įmokų nustatymo metodai leidžia lizingo gavėjui pasirinkti jam priimtinausią. (Deloof M., 1999, p. 94)

8. Lizingo gavėjo rizika mažinama ir dėl moralinio, ir dėl fizinio turto nusidėvėjimo, nors turtas naudojamas ne nuosavybės, bet nuomos teisėmis (Priluckis L., 1997, p. 9). Lizingas yra itin efektyvi paslauga, kuri leidžia nuolat atnaujinti lizinguojamą techniką, kuri dėl greitai nusidėvi dėl mokslo ir technologijų pažangos. (Broome J., 1994, p. 115)

9. Lizingo mokėjimai, numatyti lizingo sutarties sudarymo metu, padeda lengviau planuoti ir paskirstyti bendrovės išlaidas, apskritai prognozuoti bendrovės piniginius srautus. (Krause D., 2000, p. 35)

Lizingo nauda lizinguojamo turto tiekėjui.

1. Įvairios paskirties turto gamintojai, nuolat bendradarbiaudami su lizingo bendrovėmis, gali susimąžinti reprezentacines ir reklamai skirtas savo bendrovių išlaidas, taip pat išlaidas skirtas naujų klientų ir rinkų paieškai, nes už juos tai gali atlikti lizingo bendrovė.

2. Lizingo bendrovės tampa pastoviais, ilgalaikiais ir patikimais partneriais su gamintojų ir tiekėjų bendrovėmis, kurios net gali apmokėti visą užsakymo vertę.

3. Bendradarbiaujant sukuriami tiek lizingo davėjui, tiek turto tiekėjui naudinga duomenų bazė apie potencialius lizingo klientus.²²

Šie lizingo privalumai yra išskiriami visų nagrinėjamų autorių. Konkrečios potencialios lizingo gavėjo bendrovės atveju, atskiras privalumas gali būti pat naudingiausias ir svarbiausias apsisprendžiant finansavimo šaltiniu rinktis lizingo bendrovę, tačiau vis tiek - visada pagrindiniu lizingo privalumu išliks tai, kad norint įsigyti brangų ir naują turtą bus galima tai padaryti neužšaldant lėšų, o panaudojant jas kitoms bendrovės reikmėms.

Apžvelgus visus lizingo veiklos teikiamus privalumus, prieita išvados, kad vieno ar kito turto įsigijimas lizingu skatina šalies ekonomikos augimą, nes skatina investicijas ir inovacijas, padeda realizuoti produktus bei kuria naujas darbo vietas.

Lizingo trūkumai. Nei vienas reiškinys ar procesas, turėdamas privalumų, negali išvengti ir atitinkamų trūkumų:

1. Lizingas nesuteikia galimybės lizingo gavėjui pilnai pasinaudoti mokesčių lengvatomis naujoms investicijoms. Kadangi lizingo objekto savininku visą sutarties laiką išlieka lizingo davėjas, lizingo gavėjas, pasibaigus sutarties terminui, negali parduoti lizinguojamo turto, nors ir faktiškai sumokėjęs visą jo kainą (Fedarov M., 1992, p. 6). Šis požiūris nėra visiškai teisingas, kadangi nesant turto savininku, nėra ir teisės parduoti lizinguojamo turto. Sutarčiai pasibaigus ir lizingo gavėjui sumokėjus visą sumą, turtą visose lizingo rūšyse suteikiama galimybė įsigyti.

2. Lizingo įmokos mokamos visą sutarties galiojimo laikotarpį, nors dėl mokslinės ir technologinės pažangos lizinguojamas turtas gali būti nebeeksploatuojamas (Brookman J. 1995, p. 23). Šis trūkumas pašalinamas pasirinkus teisingą lizingo rūšį, kuris numato morališkai pasenusį turtą pakeisti naujesniu.

3. V. Gazman (1999, p. 25) teigia, kad lizingas gali būti naudojamas, siekiant pasinaudoti mokesčių bei kitomis neteisėtomis lengvatomis, jei lizingo davėjas ir gavėjas pabandys po lizingu paslėpti paprastą pirkimo pardavimo sandorį ir tokiu būdu išvengti apmokestinimo.

²² SINKO V. (1999) *Лизинг – средство подъема производства*, p. 49.

Tačiau tokios ekonomisto pozicijos negalima laikyti tikslinga, kadangi tai nesusiję su pačiu finansavimo būdu.

4. Lizingo būdu įsigyjant stambų ir brangų turtą, lizingo gavėjas rizikuoja, kad lizingo bendrovė atsiims lizinguojamą turtą kaip savo, nors jam lėšų pritrūko laiku sumokėti tik paskutinei įmokai, o kol jis to negali padaryti, turtas lizingo gavėjui nėra perduodamas kaip nuosavybė, kai tuo tarpu banko paskolos atveju laiku nevykdant paskutinių mokėjimų, bankas ieškos būdų atgauti lėšas ir tik jei to padaryti nepavyktų, būtų pradėta bendrovei priklausančio, tačiau už kreditą bankui įkeisto turto realizavimas. Šis trūkumas daugiau teorinis, kadangi nei bankai, nei jų dukterinės bendrovės, užsiimančios lizingo veikla nėra turto nekilnojamojo ar kito turto agentūros – ir jos realiai ieško kompromisų.

5. Vienu rimtesnių lizingo trūkumų galima būtų įvardinti smarkiai išaugusias šios paslaugos palūkanas. lizingo paslauga buvo daugeliui patraukli dėl žymiai mažesnių finansavimo kainų, lyginant su banko kreditais. Tačiau pasikeitus ekonominei situacijai pasaulyje ir stipriai pabrangus pinigams, įkandin banko maržų ėmė kilti ir lizingo bendrovių teikiamų paslaugų kainos.

Taigi, apžvelgus šiuos lizingo bendrovių veiklos privalumus ir trūkumus, galima drąsiai teigti, kad lizingas turi kur kas daugiau teigiamų bruožų, kuriuos patiria visos lizingo sutarties šalys. Nenuginčijama yra lizingo veiklos įtaka pasauliui plečiant įvairių šalių ūkius, atnaujinant gamybinius įrengimus, praplečiant produktų gamybos linijas, šalies eksporto apimtį, skatinant investicijas šalies viduje.

2. LIETUVOS LIZINGO RINKOS PLĖTRA IR PERSPEKTYVOS

Siekiant įvertinti lizingo bendrovių teikiamų paslaugų reikšmę Lietuvos verslo įmonėms, būtina išanalizuoti lizingo raidą, jo plėtros dinamiką ir reglamentavimą Lietuvoje.

2.1. Lizingo veiklos reglamentavimas

Analizuojant Lietuvos įstatyminę bazę lizingo atžvilgiu pagrindinis sunkumas buvo tai, jog Lietuvoje nėra lizingo įstatymo, kuriame būtų pateikti pagrindiniai lizingo veiklos aspektai.

Nors Lietuvoje pirmosios lizingo bendrovės veiklą pradėjo 1995 m., tačiau trejetą metų jos veikė be jokių aiškių nuorodų, nes Lietuvos lizingo įstatymo projektas buvo pradėtas rengti tik 1998 metais. Valstybinė mokesčių inspekcija buvo parengusi du norminius raštus: „Lizingo terminologija“ ir „Lizingo rūšys“, kuriais turėjo vadovautis lizingo davėjai ir jo gavėjai. (Buškevičiūtė E., 1998, p. 19) Be šių norminių aktų tuo metu dar veikė 1994 m. pabaigoje atliktos Komercinių bankų įstatymo pataisos, kurios įteisino lizingo operacijas.

Tačiau situacija nepasikeitė ir 1998 m. parengus lizingo įstatymo projektą: jis buvo paruoštas nekompetentingai ir dėl to sulaukė daug kritikos strėlių iš užsienio ekspertų bei lizingo paslaugas teikiančių bendrovių. Prieš tuometinį lizingo įstatymo projektą pasisakė ir Lietuvos laisvosios rinkos institutui tuo metu vadovavusi Elena Leontjeva. Ji teigė, kad projektas buvo parengtas, siekiant reglamentuoti tai, ką tuo metu reglamentavo Civilinis kodeksas, kiti įstatymai ir teisės aktai, todėl naujasis projektas nekeičia esminių lizingo veiklos reglamentavimo principų.²³

Po tokio nuomonių protrūkio buvo iškelta dilema: ar tikrai reikalingas toks įstatymas. Nuomonių tuo metu būta įvairių. Kai kurie teigė, kad lizingo teisinio reglamentavimo spragas būtų galima užpildyti pakoreguojant Civilinį kodeksą, nes jame nustatomos bendrosios nuosavybės ir prievolinės teisės taisyklės bei atskiros sandorių rūšys, kiti siūlė su mokesčiais susijusias problemas išspėsti atliekant pataisas atitinkamuose mokesčių įstatymuose. Lizingo paslaugas teikiančių bendrovių rašte „Dėl lizingo veiklos teisinio reglamentavimo“ taip pat buvo siūloma papildyti tuo metu galiojusius teisės aktus.²⁴

Apibendrinant tuo metu susidariusią situaciją, galima teigti, jog Lietuvos valdininkai lizingo veiklos reglamentavimui buvo visiškai abejingi ir nesuinteresuoti sudaryti palankesnes sąlygas lizingo veiklai plėstis, o paprasčiausiai norėjo kuo greičiau atsikratyti spaudimo dėl pilnos šios veiklos teisinės bazės.

Taigi nuo to laiko ir tik praėjus keletui metų lizingo įstatymo projektas buvo paliktas nuošalyje ir svarbiausiais punktais buvo papildytas Civilinis kodeksas: 2001 m. viduryje patvirtintas naujas Civilinis kodeksas, o jame vis tiek nebuvo pateiktas aiškus lizingo apibrėžimas. Nors tuo

²³ LEONTJEVA E. (1998) *Dėl Lietuvos Respublikos lizingo įstatymo projekto*. Mokesčių žinios, p. 11.

²⁴ CHOLMOGOROVA I. (1998) *Mokesčių pagalbai – į lizingo ratus*. Verslo žinios, p. 6.

metu tai buvo vienas didžiausių lizingo veiklos reglamentavimo pasistūmėjimų pirmyn, tačiau tuometinis Lietuvos laisvosios rinkos instituto viceprezidentas U. Trumpa atkreipė dėmesį, kad „net ir naujajame Civiliniame kodekse nėra aiškaus vartojamojo lizingo apibrėžimo, o tai riboja jo plėtrą bei diskriminuoja lizingo bendroves lyginant su bankais“.²⁵

Svarbu pažymėti, kad kritika buvo pateisinama dėl vienos pagrindinės priežasties - galimybė fiziniams asmenims įsigyti turtą lizingu buvo apribota, nes naujoje pataisoje lizingo gavėjais buvo aptarti tik verslo klientai. Lietuvos lizingo asociacijos ekspertų manymu, toks reglamentavimas pažeidė vietos bei užsienio investuotojų interesus, kurie ilgą laiką investavo į Lietuvos lizingo rinką, svarbią investicijų dalį skirdami būtent ne juridiniams asmenims. Ši kritika buvo atremta paaiškinant, kad visi fiziniai asmenys be abejonės galės pirkti automobilius ir kitus buitines daiktus, tačiau tai jau bus ne lizingas, bet vartojimo kreditas.²⁶ Visa tai dar kartą patvirtina, kad valdininkai tuo metu nebuvo suinteresuoti prisidėti prie alternatyvaus finansavimo šaltinio augimo skatinimo.

Tokia padėtis Lietuvoje paskatino Lietuvos lizingo bendroves steigti Lietuvos Lizingo Asociaciją. Asociacija buvo įregistruota viliantis, kad pavyks pažaboti valdininkų savivalę lizingo reglamentavimo atžvilgiu. 1998 metais įsteigta Lietuvos lizingo asociacija tuo metu vienijo 8 narius. 1999 – 2003 metais keitėsi asociacijos narių skaičius, o šiuo metu ji vienija 11 Lietuvos lizingo bendrovių. Negalima nepaminėti paradoksalios situacijos Lietuvos tuometinės valdžios atžvilgiu, kad vos ją įkūrus ji buvo vadinama Nacionaline lizingo asociacija. Lietuvos vyriausybė nekrepė dėmesio į Lietuvos lizingo bendrovių raginimus Lizingo asociacijai pridėti Lietuvos vardą, motyvuodama tuo, kad ši organizacija neatitinka visų keliamų reikalavimų. Tokia susidariusi situacija tuometinio Lizingo asociacijos valdybos pirmininko V. Savicko buvo pavadinta „juokinga ir gėdinga, mat yra Lietuvos sliukų augintojų draugija, Lietuvos sraigčių augintojų draugija, Lietuvos dobermanų mėgėjų klubas, Lietuvos aklujų ir silpnaregių sąjunga, o Lizingo asociacija į Lietuvos vardą negali pretenduoti.“²⁷

Asociacijos tikslas yra lizingo rinkos plėtra šalyje bei tam optimalių teisinių, informacinių ir kitų sąlygų sudarymas, lizingo verslo bei asociacijos narių interesų atstovavimas valdžios institucijose, praktinės pagalbos ir kitų paslaugų teikimas nariams bei lizingo veiklos statistinių duomenų kaupimas. Lietuvos lizingo asociacija bendradarbiauja su Latvijos, Estijos lizingo asociacijomis, Europos lizingo asociacijų federacija Leaseurope, Lietuvos bankų, Lietuvos buhalterių ir auditorių, Lietuvos autoverslininkų, Nacionaline verslo administratorių asociacijomis, taip pat su Lietuvos laisvosios rinkos institutu, Apskaitos institutu bei kitomis įstaigomis ir organizacijomis.²⁸

²⁵ ANDRUŽYTĖ R. (2001) *Lizingą stabdo įstatymai*. Verslo žinios, p. 7.

²⁶ LEMENTAUSKAS E. (2001) *Lizingas- viena iš finansavimo formų*. Lietuvos ūkis, p. 52.

²⁷ TAMULIONIS, P. (1998) Lietuvos valdžia lizingą pavertė rizikinga veikla. Lietuvos rytas, p. 5.

²⁸ www.lease.lt

Būtina aptarti ir lizingo apmokestinimo momentą. Nors, kaip teigia Lietuvos lizingo asociacija,²⁹ lizingas yra vienas pagrindinių investicijų finansavimo instrumentų, reikšmingų visos šalies ūkio plėtrai, ypač efektyvus būdas smulkioms ir vidutinėms įmonėms gauti finansavimą, kontroliuojant jų riziką, vis dar nėra išspręstas klausimas dėl mokesčių ir apskaitos, kas reiškia, kad galiausiai nukenčia vartotojas.

2000 metais Pasaulio banko iniciatyva buvo atliktas Lietuvos lizingo rinkos tyrimas, kurį rėmė Tarptautinė finansų korporacija (International Finance Corporation). Atlikus tyrimus buvo išaiškinta, kad Lietuvos lizingo rinka yra mažai pažengusi, o pagrindinė to priežastis yra pilnos teisinės bazės lizingo atžvilgiu nebuvimas. Po tyrimo rezultatų buvo pateiktos rekomendacijos, kaip pagerinti lizingo teisinę bazę.

Kita svarbi problema, kurią pateikė tyrimą atlikusi komanda buvo ta, kad lizingo bendrovės nebuvo pripažįstamos finansinėmis institucijomis. Būtent todėl jos turėjo į valstybės biudžetą mokėti kelių mokesčių nuo finansuojamo projekto vertės, o ne nuo bendrų gaunamų bendrovės pajamų, t.y. palūkanų. Taip pat tyrimo apibendrinime teigiama, kad lizingo veikla užsiimančioms bendrovėms, kaip kad bankams, kredito unijoms ir draudimo bendrovėms, turėtų būti besąlygiškai leidžiama atidėjimus beviltiškomis skoloms nurašyti į sąnaudas, kurios sumažina apmokestinamą pelną.

Dar vienas svarbus akcentas dėl lizingo bendrovių diskriminavimo buvo jų palūkanų apmokestinimas. Už bankų palūkanas pridėtinės vertės mokestis skaičiuojamas nebuvo, tačiau lizingo bendrovės palūkanos šiuo mokesčiu buvo apmokestintos.³⁰ Tai buvo ypatingai skaudu fiziniams asmenims, nes juridiniai asmenys turėjo teisę pridėtinės vertės mokestį susigrąžinti, o fiziniams asmenims tokia galimybė suteikiama nebuvo. Štai dėl to lizingo bendrovių teikiama nekilnojamojo turto lizingavimo paslauga buvo nepatraukli, o bankai kiek vėliau teikdami paskolas būstui išgyveno aukso amžių. Lizingo bendrovių nustatytų palūkanų apmokestinimas pridėtinės vertės mokesčiu buvo panaikintas tik 2002 metais, įsigaliojus naujai pridėtinės vertės mokesčio įstatymo redakcijai. Tai paskatino būsto finansavimą lizingu, tačiau sutrikdė lengvųjų automobilių lizingo gavėjų ramybę – buvo atimta teisė susigrąžinti pridėtinės vertės mokestį, sumokėtą lizinguojantis automobilį toms įmonėms, kurių pagrindinė veikla nelaikoma transportavimo paslaugų teikimu.

Pakankamai ilgai lizingo gavėjų neramino ir mintis dėl lizinguojamo turto draudimo. Dėl to, kad perleisdamos turtą klientams naudoti labiausiai rizikuoja lizingo davėjos, buvo pareikalauta, kad lizinguojamas objektas būtų draudžiamas turto savininko naudai, t.y. įvykus draudimui įvykiui ir sumažėjus lizinguojamo turto vertei ar lizinguojamam objektui žuvus, draudimo išmoka

²⁹ Ten pat.

³⁰ ANDRUŽYTĖ R. (2003) *PVM įstatymas brangins lizingo paslaugas*. Verslo žinios, p. 7.

būtų išmokama lizingo bendrovei. Iki 2000 metų pirmojo ketvirčio pabaigos juridinių asmenų patirtos išlaidos sąnaudomis nebuvo pripažįstamos, o kadangi tai galėjo sudaryti dideles sumas (dėl ko didėja pelno mokestis), didėja ir mokama suma lizingo davėjui. Tai tikrai nedarė patraukliomis lizingo bendrovių teikiamų paslaugų. Nuo tada, valstybės mokesčių inspekcijos viršininkui išplatintus pranešimą buvo panaikintas reikalavimas dėl išnuomoto ar panaudos sutarčių pagrindu naudojamo turto draudimo sąnaudų pripažinimo mažinančiomis bendrąsias pajamas pagal lizingo sutartį naudojamam turtui.³¹ Tai padarė teigiamą įtaką lizingo bendrovių augimo skatinimui Lietuvoje.

Nuo 2000 metų kritikos praėjus dvejiems metams įsigaliojo lizingo bendrovių statusą keičiantis Finansų įstaigų įstatymas. Tačiau net šitiek laiko praėjus, įstatymas buvo parengtas atmestinais. Pasak tuometinio Lietuvos lizingo asociacijos prezidento P. Gerulio, naujasis įstatymas buvo itin painus. Sudėtinga buvo jame pateikta finansinių įstaigų valdymo struktūra. Dabar visos finansų įstaigos bei lizingo bendrovės dirba pagal akcinių bendrovių įstatymą. Įmonę valdyti gali arba valdyba, arba taryba. Pagal naująjį įstatymą turi būti įkurtos abi struktūros, be to, dar ir vidaus auditorius ar audito įmonė.³² Be to, remiantis įstatymu, lizingo bendrovės gali verstis tik finansinių paslaugų teikimu, o likusi veikla neturi viršyti 10 proc. visų gaunamų pajamų (LR finansų įstaigų įstatymas, 2002, Nr. X-1068). Kaip viena išeičių buvo pasiūlyta sukurti specializuotas - turto perdavimo ar turto realizavimo - bendroves. Tačiau išaugus kaštams, tektų kelti paslaugų kainą, o tai darytų nuostolį klientams. Buvo pabrėžiama³³, kad rengiant įstatymą, Finansų ministerija visiškai neatsižvelgė į Lietuvos lizingo asociacijos pasiūlymus. Sunku suvokti, kodėl kaimyninių šalių, Amerikos bei Didžiosios Britanijos salų vadovams siekiant kuo labiau integruoti lizingą į visuomenę, Lietuvos valdininkai į kritiką lizingo teisinės bazės rengimo klausimu reagavo labai vangiai. Toks pasyvumas buvo nesuprantamas, o kokybės atžvilgiu – ilgiau reiškia geriau ir atidžiau – netgi nepateisinamas. Po kiek laiko, lizingo bendrovės vis dėl to pasiekė, kad būtų vadinamos finansų institucijomis.

2002 metų liepos mėnesį įsigaliojęs Gyventojų pajamų mokesčio įstatymas (2002, Nr. IX-1007) numatė galimybę, naudojantis lizingo paslaugomis, iš pajamų išskaičiuoti fizinių asmenų patirtas išlaidas už sumokėtas palūkanas. Dėl šio įstatymo, praėjus keleriems metams, lizingo bendrovės sulaukė savo aukso amžiaus dėl itin patrauklių sąlygų įsigyjant ne tik lengvuosius automobilius ar namų apyvokos daiktus, bet ir būstą. Nuo 2009 metų pradžios šis įstatymo straipsnis pripažintas netekusiu galios (Gyventojų pajamų mokesčio įstatymo pakeitimo įstatymas, 2008, Nr. XI-104). Taigi vėl grįžtama prie lizingo bendrovių veiklos ribojimo.

³¹ TUINYLA, R. (2000). *Kas vis dar stabdo lizingo plėtrą?* Apskaitos ir mokesčių apžvalga, p. 32.

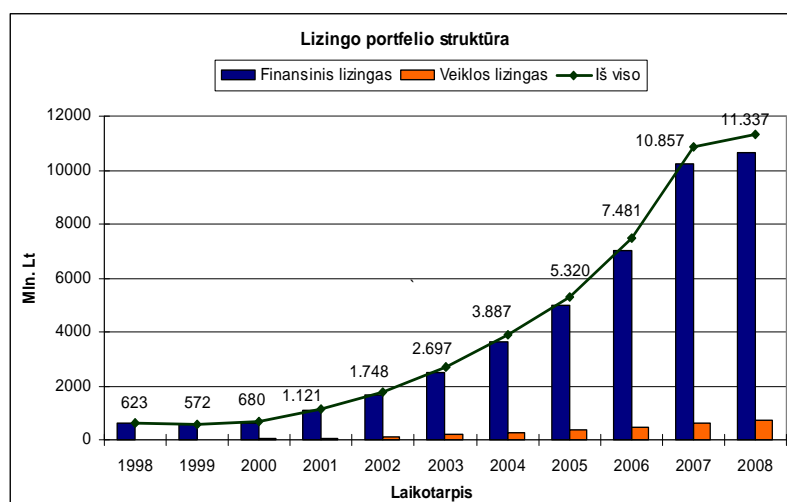
³² ČAPLIKAS, A. (2003) *Išperkamosios nuomos rinką augina viltys*. Kauno diena, p. 11.

³³ Ten pat.

2.2. Lizingo rinkos raidos analizė

Šiame darbo poskyryje analizuojami Lietuvos lizingo asociacijos pateikti statistiniai duomenys apie lizingo rinkos raidą. Remiantis oficialiame asociacijos tinklalapyje skelbiama informacija, nagrinėjama Lietuvos lizingo bendrovių portfeliai, jų augimo tendencijos, struktūra bei ją lemiančios priežastys.

Lietuvos lizingo rinkos analizę būtų tikslinga pradėti nuo lizingo portfelio struktūros ir jos pokyčių. Nagrinėjamas laikotarpis – dešimt metų, iš kurių aiškiai matyti portfelio kitimo tendencijos.

Šaltinis: Sudaryta autorės remiantis Lietuvos lizingo asociacijos skelbiamais duomenimis.

7 pav. Lietuvos lizingo portfelio struktūros raida

Septintame paveiksle matyti, kad lizingo rinka nuolat augo. Augimo tempai pradžioje buvo gana nevienodi, o sudėtingiausi laikai buvo ketvirtieji lizingo atsiradimo Lietuvoje metai. Tuo metu lizingo davėjai susidūrė su nemokų problemomis, nebuvo pakankamas padažnėjusių turto grąžinimo atvejų administravimas.³⁴ Kelios lizingo paslaugas teikusios bendrovės net buvo priverstos išeiti iš lizingo rinkos, o išsilaikę turėjo atsakingiau vertinti veiklos efektyvumą bei rasti metodų naujų klientų ir rinkų pritraukimui.

Nuo 2000 iki 2003 m. rinka paaugo ketvirtadaliu (2,017 mlrd. Lt), o per pastaruosius ketverius metus rinka plėtėsi labai intensyviai - išaugo dar tris kartus (8,025 mlrd. Lt). Ekspertų nuomone, tokią staigią plėtrą sąlygojo auganti šalies ekonomika. Šiuo laikotarpiu intensyviai augo Lietuvos pramonė, prekyba ir statybos sritis, taip pat padidėjo vidaus vartojimas.³⁵ Analitikai neabejoja, kad tokį spartų rinkos didėjimą nulėmė ir nuolat kritusios palūkanos, mažesni pradiniai įnašai, taip pat atsirado galimybė lizingo sutartis sudaryti ilgesniam terminui, atsirado naujų paslaugų. Lizingo bendrovės tapo atviresnės fiziniams asmenims, suintensyvėjo nekilnojamojo turto bei vartojimo lizingo paslaugos.

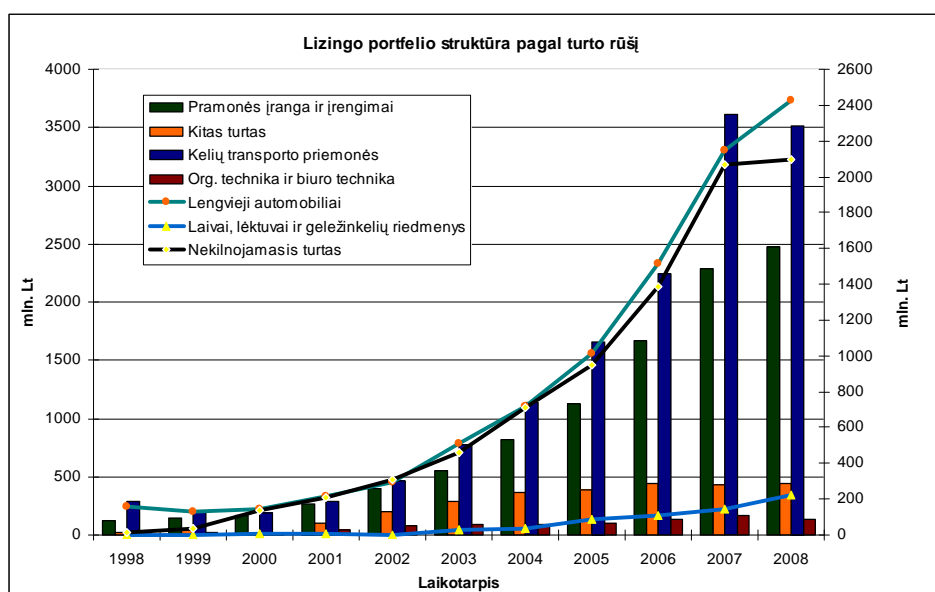
³⁴ STANIULYTĖ, T. (1999) *Gali pasivyti ir pralenkti kaimynus*. Verslo žinios, p. 8.

³⁵ LIUKAITYTĖ G. (2004) *Lizingo rinkos augimas nesustos, bet sulėtės*. Verslo žinios, p. 9.

Septintame paveiksle taip pat išskirtos veiklos lizingo, kai pasibaigus sutarties terminui, turto naudotojas gali pasirinkti – ar turtą parduoti, ar sumokėti likutinę vertę ir perimti nuosavybę, ar pratęsti sutartį, rinkos kitimo tendencijos. Nors veiklos lizingo rinka taip pat nuolat augo, o per pastaruosius penkerius metus kasmet po maždaug 70 – 80 proc. (palyginimui 1998 m. sudarė 3 mln. Lt viso lizingo portfelio, 2003 m. – 208 mln. Lt, 2007 m. – 599 mln. Lt, o pernai – 712 mln. Lt), jos didėjimo tempų su finansiniu lizingu neįmanoma sulygtinti (atitinkamai 620 mln. Lt 1998 m., 2,489 mlrd. Lt 2003 m., 10,258 mlrd. Lt 2007 m. ir 10,625 mlrd. Lt pernai). Bendroje lizingo portfelio struktūroje per visą nagrinėjamą laikotarpį veiklos lizingas sudarė labai mažą dalį – vidutiniškai po 5 proc. kasmet.

Aštuntame paveiksle pateikta Lietuvos lizingo portfelio struktūra pagal turto rūšį. Matyti, kad lizingo rinkos didėjimui didžiausią įtaką darė kelių transporto priemonių lizingas, kuris paskutiniu nagrinėjamu laikotarpiu sudarė 32 proc. viso portfelio dydžio, lengvieji automobiliai, kurie sudarė 21 proc. ir lizinguojami pramonės įranga ir įrengimai, kurie taip pat sudarė 21 proc. viso lizingo portfelio dydžio. 2002 metais įsigaliojęs pridėtinės vertės mokesčio įstatymas taip pat padarė ženkliai įtaką lizingo portfelio augimui – bendrame lizingo portfelyje paskutiniu nagrinėjamu laikotarpiu nekilnojamasis turtas sudarė beveik 19 proc.

Visu nagrinėjamu laikotarpiu šios turto rūšys sudarė didžiausią dalį šalies lizingo portfelyje. Tiek iki Lietuvai įstojant į Europos sąjungą ir planuojant didesnes eksporto apimtis, tuo labiau po įstojimo aptarnaujant užkariautas rinkas, pastoviais tempais augo ir buvo atnaujinamas vežėjų bendrovių transporto priemonių parkas, o ypač paskutiniaisiais metais. Viena iš svarbiausių tokio spartaus sektoriaus augimo priežasčių buvo suintensyvėjęs automobilių pervežimo sausuma verslo augimas. Intensyviai buvo investuojama ir į naujus įrengimus.

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Lietuvos lizingo asociacijos skelbiamais duomenimis.

8 pav. Lietuvos lizingo portfelio struktūra pagal turto rūšį

Lengvųjų automobilių lizingas viršijo visus lūkesčius: portfelis gana stipriai augo iki 2002 m. vidurio, kai turėjo įsigalėti naujoji pridėtinės vertės mokesčio įstatymo redakcija, kuria buvo atimama galimybė susigrąžinti pridėtinės vertės mokestį juridiniams asmenims. Veržlus naujų automobilių lizingavimo augimas vyko 2003 m. ir 2004 m.: nuo 2003 m. iki 2005 m. šio turto lizingavimo apimtys padvigubėjo, o nuo 2005 m. iki 2008 m. padidėjo dar 2,4 karto. Tiek 2007 metais, tiek ir 2008 metų sausio - gegužės mėnesiais apie 60 procentų visų parduodamų naujų automobilių buvo įsigyjama lizingo būdu.³⁶

Tokiam augimui didžiausią įtaką galėjo daryti aktyvūs paslaugos rėmimo veiksmai, siūlomos naujos pridėtinę vertę klientui sukuriančios paslaugos ir aptarnavimas: draudimas, techninė automobilio priežiūra, degalų kortelės, pagalba kelyje ir t.t. Nuo 2005 metų iki 2008 metų 2,2 karto padidėjo ir nekilnojamojo turto finansavimas. 2007 metais lizingo paslaugų sąlygos buvo pačios palankiausios, kai tuo tarpu šiomet jos tapo griežtesnės, o skolinimas – atsakingesnis. Esant tokiai situacijai, 2008 metų pradžioje dėl augusių vidaus investicijų prognozuotas 13 mlrd. litų³⁷ bendras šalies lizingo portfelis 2008 metų pabaigoje nesiekė net 11,5 mlrd. Lt ribos. Tam įtakos turėjo sustojęs pervežimų sausuma verslas, sugriežtintos kelių transporto priemonių finansavimo lizingu sąlygos, nes tai vienintelė turto rūšis, kuri sumažino bendrą lizingo portfelį maždaug 103 mln. Lt.

Aštuntame paveiksle taip pat matyti, kad kitos turto rūšys, tokios kaip organizacijų ir biuro technikos, laivų, lėktuvų ir geležinkelių pramonės finansavimas augo nuolat ir tolygiai, be didesnių svyravimų.

Taigi išnagrinėjus Lietuvos lizingo portfelio struktūros dinamiką, galima daryti išvadą, kad pastarieji penkeri metai lizingo bendrovėms buvo intensyvūs ir itin pelningi dėl stipriai augusios Lietuvos ekonomikos – lizingo portfelis kasmet augo po 60 – 70 proc.

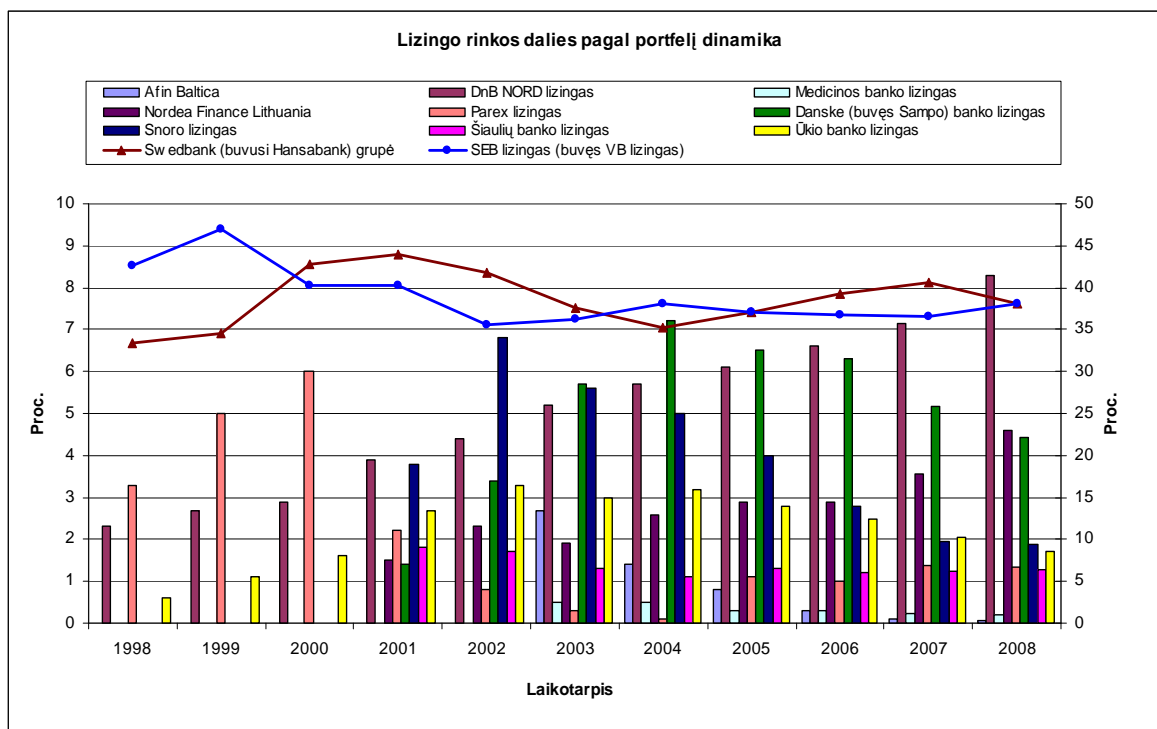
Tikėtina³⁸, kad 2009 m. gali sumažėti nekilnojamojo turto lizingo augimas, o komercinio transporto lizingo apimtys turėtų išlikti stabilios ir didžiausios Baltijos šalyse. Kaip ir iki šiol, toliau vyks sunkvežimių parkų atnaujinimas, nors ir ne toks aktyvus, kaip kad anksčiau. Įrengimų lizingo segmentas taip pat augs. Galima daryti išvadą, kad Lietuvoje lizingo būdu skatinamos investicijos į gamybą ir verslo plėtrą, o ne į vartojimo finansavimą. Nemanoma, kad dabartinis lizingo rinkos sulėtėjimas įgys didesnę pagreitį risti žemyn. Nors verslininkai ir atidžiai stebi rinką, tačiau pagal tai koreguodami savo planus, investicijas nukreipia į kitus segmentus.³⁹

³⁶ LIUDVINAITYTĖ A. (2008) *Lizingo bendrovės skatina taupyti. Verslo savaitė*.

³⁷ <http://www.lizingas.lt/lt/articles/view/625>

³⁸ <http://www.lizingas.lt/lt/articles/view/625>

³⁹ LIETUVOS ŽINIOS (2008) *Mažėja norinčiųjų pirkti išsimokėtinai*.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Lietuvos lizingo asociacijos skelbiamais duomenimis.

9 pav. Lietuvos lizingo rinkos dalies dinamika pagal portfelį

Lizingo užimamos rinkos dalies pagal portfelį analizė atliekama lyginant tų pačių dešimties metų laikotarpį. Vienų pirmesnių lizingo gyvavimo metų Lietuvoje laikotarpiu veikė 8 lizingo bendrovės. Devintame paveiksle matyti, kad jau tuo laikotarpiu rinkos lyderiais buvo tuometinis Hansa (dabar – Swedbank) lizingas ir Vilniaus banko (dabar - SEB) lizingas. Kartu jie turėjo $\frac{3}{4}$ lizingo portfelio dydžio. Likusią rinkos dalį dalijosi smulkesnės bendrovės: DnB Nord lizingas (2,3 proc.), Parex lizingas (3,3 proc.) ir Ūkio banko lizingas (0,6 proc.). Paveiksle neatsispindi tais metais buvęs gana nemažas lizingo rinkos žaidėjas banko Hermis lizingas. Jis 1998 metais turėjo 8 proc. rinkos, tačiau paveiksle nepavaizduotas dėl to, kad tai buvo paskutiniai bendrovės gyvavimo metai.

Minėtame paveiksle neatsispindi ir pernai birželį Lietuvoje veiklą pradėjusi Danijos lizingo paslaugų bendrovė „SAC Leasing“, kuri jau traukiasi iš Lietuvos rinkos. „SAC Lizingas“ buvo išsikėlęs tikslą tapti didžiausiu automobilių parko valdytoju per mažiau nei penkerius metus, nes šiai kompanijai puikiai sekėsi gimtojoje Danijoje, Skandinavijoje bei Vokietijoje. Privataus kapitalo danų lizingo bendrovė tikėjosi siūlyti efektyvaus automobilių parko valdymo ir žemės ūkio technikos išperkamosios nuomos paslaugas kuo mažesnėmis sąnaudomis visoje Lietuvoje, veikiant privataus lizingo sektoriuje, tačiau Lietuvos rinkoje jai nepavyko įsitvirtinti.⁴⁰

1999 – 2000 metais lizingo rinkos dalies pagal portfelį esminių pokyčių nebuvo, išskyrus tai, kad vis daugiau rinkos įgijo Parex lizingas. Tai paaiškinti galima skverbimosi į rinką teorija ir

⁴⁰ ČIULADA, Paulius (2009-02-19) *Danų lizingo kompanija traukiasi iš Lietuvos* [interaktyvus] <http://vz.lt/Default2.aspx?ArticleID=961daf8b-5543-484c-b9ff-7beafd1a6d87>

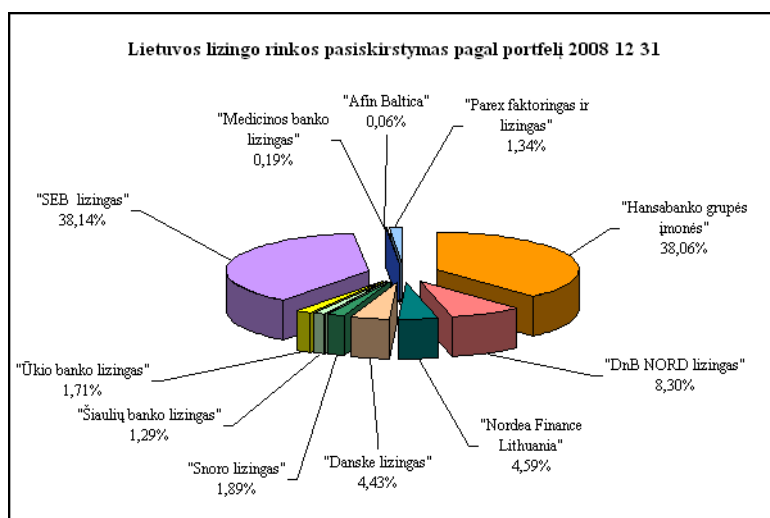
aktyviais paslaugų rėmimo veiksmais: žemos palūkanos, patrauklios sutarčių sąlygos, akcijos. Tuo metu rinkos lyderiu tapo Hansa lizingas ir juo išliko iki 2003 metų.

Nuo 2000 m. iki 2003 m. stipriai keitėsi Lietuvos lizingo rinkos struktūra: smulkios lizingo bendrovės smarkiai pasistiebė į viršų ir net išsikovojo nedidelę rinkos dalį iš nuolatinių rinkos lyderių. 2002 – 2004 metai klestėjimo laikotarpiu buvo Sampo lizingo (maždaug 2 proc. augimas kasmet), Snoro lizingo (nors ir mažėjimo linkme, apie 6 proc. rinkos), Šiaulių banko lizingo (1,5 – 1 proc. rinkos) ir Ūkio banko lizingo (kasmet apie 3 proc. rinkos) bendrovėms. 2003 m. Hansa lizingas ėmė praradinėti rinkos lyderio pozicijas. Toks lengvas mažųjų bendrovių šuolis buvo sąlygotas intensyvaus vartojimo finansavimo. Nuo to laiko šių bendrovių rinkos dalis iki šiandien turi tendenciją mažėti. 2003 m. į rinką atėjo dvi naujos kompanijos – Medicinos banko lizingas (0,5 proc. rinkos) ir Afin Baltica (2003 m. - 2,7 proc., o 2004 m. – jau tik 1,4 proc.). Nuo 2005 m. išlaikyti portfelio augimo tendenciją ir padidinti savo užimamą rinkos dalį pavyko tik Hansa lizingui, DnB Nord ir Nordea Finance Lithuania. Nors ir nedidelę, bet pakankamai stabilią rinkos dalį iki šiandien puikiai pavyksta išlaikyti Šiaulių banko lizingo bendrovei (apie 6 proc. rinkos). Didėjantiems lizingo portfelio augimo tempams nemažą įtaką turėjo gerėjanti Lietuvos ekonomika, aukštesnis pragyvenimo lygis, nukritusi palūkanų norma ir laisvesnės finansavimo sąlygos. 2008 metams Lizingo asociacija prognozavo išperkamosios nuomos rinkos augimą tik apie 25 proc. („Lietuvos žinių“ inf., 2008).

Patvirtinama, kad tokios lizingo rinkos plėtros, kokia buvo kelerius metus iš eilės, jau nebegalima tikėtis: lėtėjimą itin veikia nekilnojamojo turto projektų vystymo sąstingis, tuo tarpu kitų verslo segmentų ir privačių asmenų išperkamosios nuomos vartojimas yra tokio paties lygio kaip ir pernai. Kai kurios finansų ir lizingo bendrovės, skatinamos konkurencijos ir kovodamos už atsargiau savo finansus valdantį pirkėją, į dienos šviesą ištraukė senas marketingo akcijas, viliojančias pirkėjus įsigyti prekių be palūkanų. Tačiau lizingo bendrovės turi ribotą rezervų kiekį, tad negali mažinti palūkanų siekiant paskatinti vartojimą. („Lietuvos žinių“ inf., 2008)

Lizingo bendrovių atstovai komentuoja („Lietuvos žinių“ inf., 2008), kad kol kas vartotojiško lizingo rinkos mažėjimas neįjuntamas. Portfelio svyravimai yra nedideli ir susiję ne su ekonomikos tendencijomis, o su sezoniškumu., nes šios bendrovės pasirašytų sandorių kiekis per pirmą 2008 metų ketvirtį buvo netgi didesnis nei 2007 metų pirmą ketvirtį. Būtų galima teigti, jog gyventojams pradėjus taupyti, jie atsisakys pirkti didelius, daiktus, tačiau kita vertus vartojimo lizingo prekės, tokios kaip būtinė technika, baldai, namų kino aparatūra, šiandien jau nebėra prabangos dalykas, o būtinybė, todėl prognozuojama, kad šių prekių pirkimas nemažės. Taip pat patvirtinamas aukščiau pateiktas teiginys, kad dėl lėtėjant ekonomikai didėjančios klientų rizikos, juos vilioti mažinant palūkanas nėra protingas sprendimas.

Remiantis naujausiais Lietuvos lizingo asociacijos pateikiamais duomenimis (10 pav.), galima daryti išvadą, kad paskutiniu ataskaitiniu laikotarpiu Swedbank lizingo bendrovė (38,06 proc.) rinkos lyderio poziciją užleido pagrindiniam savo konkurentui SEB lizingas (38,14 proc.), tačiau nedaug nuo jo atsilieka.

Šaltinis: Lietuvos lizingo asociacija, www.lease.lt

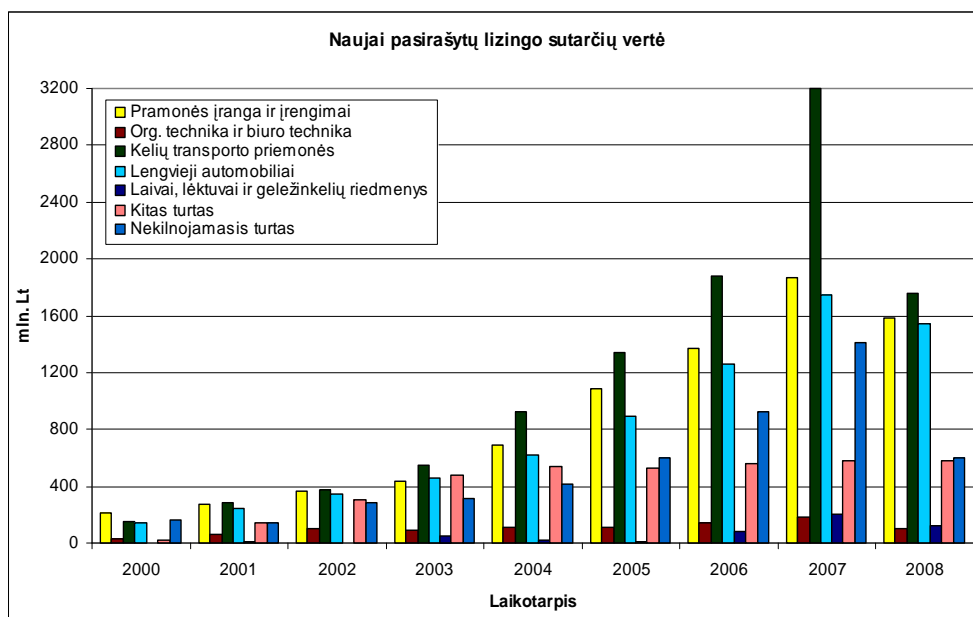
10 pav. Lietuvos lizingo rinkos pasiskirstymas pagal portfelį 2008 m.

Šiandien tebeaugančią rinką turi DnB Nord lizingas (8,3 proc.) dėl aktyvaus žemės ūkio technikos finansavimo ir Nordea Finance Lithuania bendrovė (4,59 proc.) dėl aktyvaus vartojamojo lizingo paslaugos rėmimo. Buvusios Sampo lizingo bendrovės (dabar - Danske) rinkos dalis pastaraisiais metais turėjo tendenciją mažėti (iki 4,43 proc.), priešingai nei Nordea. Pastarajai Danske šiais metais užleido savo pozicijas. Ūkio banko lizingo portfelis 2008 m. sudarė 323 mln. Lt, tai reiškia 20 proc. daugiau nei užpernai. Šiai lizingo bendrovei šiandien tenka maždaug 38 proc. visos mažmeninio lizingo rinkos. Taip yra todėl, kad ši bendrovė labai lanksčiai žiūri į klientų finansavimo poreikį ir sutinka remti tai, ką kitos lizingo bendrovės atsisako. Siekdamas prisitaikyti prie besikeičiančios rinkos, Ūkio banko lizingas skelbia, kad finansuojamų daiktų sąrašė yra ne tik kailiniai, odiniai drabužiai, kelionės, prabangūs laikrodžiai ar antkapiai, bet ir odontologo paslaugos, įvairios operacijos. Toks verslo principas pasirinktas todėl, kad iš praktikos yra žinoma, jog už tokius už netradicinius pirkinius fiziniai asmenys atsiskaito uoliau nei už kitas brangias prekes.

Tikėtina, kad šiais metais rinkos lydere gali tapti „Swedbank lizingas“. Tauragės rajone statomas dešimties vėjo jėgainių parkas, kurio statyba finansuojama šioje lizingo bendrovėje. Nors vėjo jėgainės atsiperka per maždaug 14 metų, tai gali būti išeitis investicijoms Lietuvos verslui bei finansavimui tinkama pramonė Lietuvos lizingo bendrovėms. Didelės galimybės laukia ir kitų bendrovių, nes nauji vėjo jėgainių parkai šiais metais bus rengiami net keliuose Vakarų Lietuvos

rajonuose. Nors dabar statybos pinga, vėjo jėgainių statybos specifika yra kita, todėl mažai tikėtina, kad statybos bus uždelstos.⁴¹

Siekiant pilnai išnagrinėti lizingo rinką Lietuvoje, būtina įvertinti ir naujai pasirašytų lizingo sutarčių vertės kaitos tendencijas (11 pav.).

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Lietuvos lizingo asociacijos pateiktais duomenimis

11 pav. Naujai pasirašytų lizingo sutarčių vertė

Paveiksle matyti, kad pastaruosius aštuonerius metus lizingo naujai sudarytų sandorių vertė nuolat augo. 2007 m. naujai pasirašytų lizingo sutarčių bendra vertė siekė 9,1 mlrd. litų ir buvo 47 proc. didesnė nei 2006-aisiais. Palyginus su 2007 m., bendra 2008 m. naujai sudarytų sutarčių vertė smuko 1,5 karto, kas sumine išraiška sudaro 2,9 mlrd. Lt. Tam itin didelę įtaką padarė 2,4 karto kritusi nekilnojamojo turto sandorių vertė. Kilnojamojo turto naujai sudaromų lizingo sandorių vertė labiausiai sumažino pramonės įranga ir įrengimai 288 mln. Lt, kelių transporto priemonės 1,434 mlrd. Lt, lengvieji automobiliai 206 mln. Lt ir tokio turto kaip laivai, lėktuvai, geležinkelių riedmenys sandorių vertės, kritusios 78 mln. Lt.

Taigi, naujų sutarčių pasirašymo vertės paskutiniu laikotarpiu turi tendenciją mažėti. Tai reiškia, kad arba sumažėjo sudaromų sandorių, arba perkamas pigesnis turtas. Tai kartu ir rodo, kad įmonių transporto priemonių parkai bei šalies gamyklų įrenginiai pakankamai atnaujinti. Nors kito turto lizingo sutarčių vertė padidėjo 4 mln. Lt, panašu, kad lietuviai, pasimėgavę Vakaruose tokiu populiariu gyvenimu skolintomis lėšomis, pamažu grįžta prie savo gyvenimo būdo taupant.

Visoje rinkoje pastebima tendencija, kad daugėja delsiančiųjų atsiskaityti su lizingo bendrovėmis. Tam įtaką daro keletas veiksnių: lėtėjanti ekonomika, augančios palūkanų normos, tad tikėtina, kad vėluojančių mokėti skolas ir toliau daugės.

⁴¹ DVARIONAITĖ, N. (2009-02-24) *Vėjo jėgainės plinta Vakarų Lietuvoje* [interaktyvus] <http://vz.lt/Default2.aspx?ArticleID=c20a39e7-1551-4191-a25f-b2f554ac40f7>.

Nors lizingo bendrovės dar oficialiai nepaskelbusios šių metų pirmojo ketvirčio rezultatų, informaciniai šaltiniai teigia, kad šių metų vasarį lizingu parduotas tik 261 naujas automobilis, kas reiškia beveik šešis kartus arba 83 proc. mažiau nei pernai. Tuo pačiu metų laiku pernai jau buvo parduoti 1 546 lengvieji automobiliai. Šiuo atžvilgiu „Swedbank lizingui“ teko 70 vnt., „Nordea Finance Lithuania“ - 65 vnt., o ilgalaikiam lyderiui „SEB lizingas“ - 54 vnt. lizinguotinių naujų transporto priemonių. Įdomu ir tai, kad sumažėjo koncentracija Lietuvos naujų automobilių lizingo rinkoje. Pernai vasarį trys didžiausios lizingo bendrovės tarpusavyje dalinosi 81 proc. rinkos. 2009 m. vasarį tos pačios lyderės dalijosi jau 72 proc. rinkos. Taip pat šiemet klientų pritraukė trimis lizingo bendrovėmis mažiau (8) nei kad prieš metus (11).⁴² Lizingo bendrovėms tapus tiesioginiais automobilių prekybos konkurentais, gamintojų atstovai rado būdų, kaip aktyvinti prekybą. Klientus vilioja tos bendrovės, kurios lyderiavo transporto priemonių lizingo rinkoje ir šiandien yra užsivertusios nemokių klientų transporto priemonėmis. Todėl nelaukdami lizingo bendrovių pagalbos finansuojant naują turtą, gelbėdami savo pardavimus, turto gamintojai ir pardavėjai patys bando kredituoti pirkėjus. Už perkamą turtą paimamas maždaug 25 – 50 proc. avansas, o vėliau klientas pardavėjui kas mėnesį moka įmokas.

Siekiant apeiti griežto finansavimo sąlygas ir sumažinti mokesčių našta, Lietuvos bendrovių atstovai ima vartotojiškus kreditus, iš jų perka automobilius fizinių asmenų vardu, o vėliau išnuomoja jį savo bendrovei. Palyginimui, anksčiau maždaug 70 – 80 proc. visų klientų buvo bendrovės. Šiandien tokią pat dalį sudaro fiziniai asmenys.⁴³

2.3. Lizingo rinkos perspektyvos

2008 metais pateiktos lizingo bendrovių atstovų prognozės tų metų lizingo rinkai buvo gana optimistinės kai kurių lizinguojamų turto rūšių atžvilgiu. Kadangi atėjus metų pabaigai, didžioji dalis prognozių nepasitvirtino, šiuo ekonominės krizės laikotarpiu yra sunku prognozuoti, kaip lizingo rinka atrodys 2009 ir 2010 metais, kaip pasiskirstys lizingo portfelis. Svarbu, kad Lietuva kuo greičiau prisitaikytų prie dabartinės ekonomikos sąlygų. Tą įmanoma padaryti mažinant išlaidas, didinant bendrovių produktyvumą ir konkurencingumą užsienio rinkose.

Atliekant prognozes keletui ateinančių metų, buvo naudotasi kompiuterine statistikos programa „Statistica 8“. Ši programa, anot jos kūrėjų, pasižymi skaičiavimų tikslumu ir greičiu bei geru grafikos pateikimo algoritmu.

Kaip minėta aukščiau, didžiausią lizingo rinkos dalį sudaro finansinis lizingas, todėl pirmoji prognozė buvo atlikta būtent šiai lizingo rūšiai.

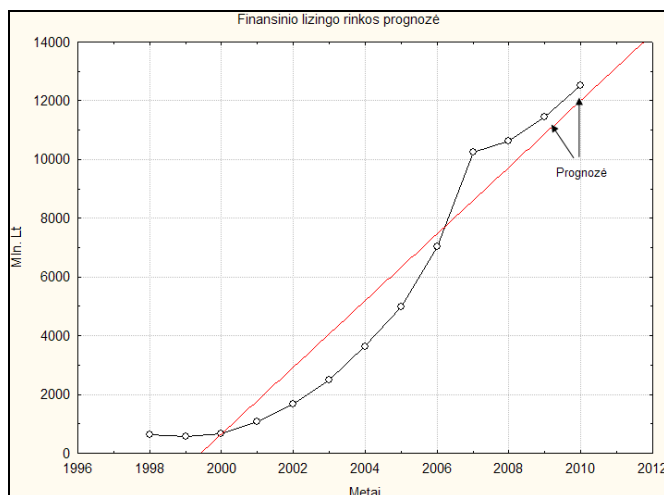
⁴² 2009-03-13 *Lizingo rinkos griūtis*, „Vilniaus diena“ [interaktyvus]

<http://vilniaus.diena.lt/naujienos/transportas/lizingo-rinkos-griutis-206431>

⁴³ SKREBIŠKIS, Algirdas (2009-05-09) *Pigių automobilių sandėliai senka* [interaktyvus]

<http://vz.lt/Default2.aspx?ArticleID=3e5df3dc-ca1c-4d8d-8d50-1fd7c3b6bcca>

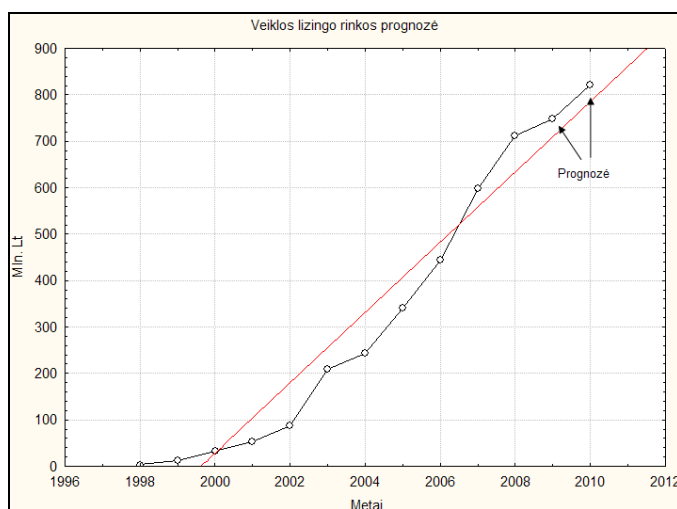
Kaip pavaizduota 12 paveiksle, pastaruosius dešimt metų finansinio lizingo apimtys augo sparčiais tempais ir trendas turi aiškią augimo tendenciją. Kadangi prognozuojama su trendu, statistikos programos algoritmai prognozuoja, jog finansinio lizingo apimtys per ateinančius dvejus metus turėtų dar labiau padidėti.

12 pav. Finansinio lizingo rinkos prognozė

Tiesa, padidėjimas nebus toks ženklus, kaip 2006 m. ar 2007 m., kuomet finansinio lizingo apimtys išaugo atitinkamai 2 ir 3,2 mlrd. Lt. Šiomet planuojamas prieaugis turėtų sudaryti 0,8 mlrd. Lt, o kitais metais - dar 1 mlrd. Lt.

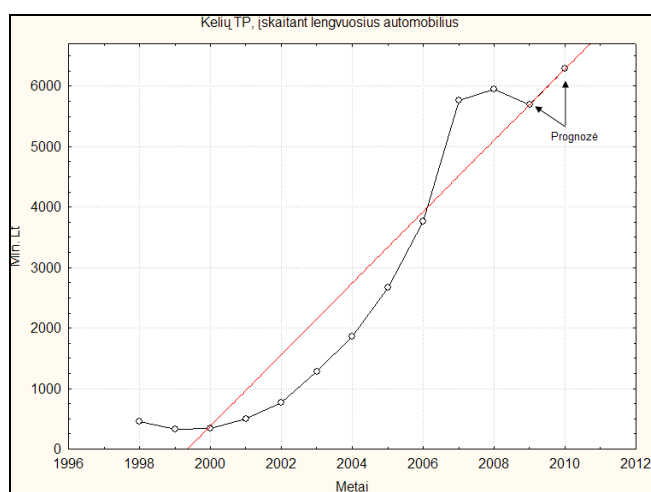
Nors veiklos lizingo apimtys negali lygintis su finansinio lizingo apimtimis, tačiau augimo trendas yra kone lygiagretus pastarajam. Apskritai, lyginant abi šias lizingo rūšis, lizingo apimčių grafikai yra beveik identiški. Skirtumas matosi tik 2003 metais, kuomet veiklos lizingas augo šiek tiek daugiau nei finansinio lizingo apimtys. Jei istoriniai duomenys yra santykinai panašūs, tai ir prognozė turėtų būti panaši.

13 pav. Veiklos lizingo rinkos prognozė

„Statistica 8“ programos algoritmai prognozuoja, kad veiklos lizingo apimtys šiais metais didės, lyginant su praėjusių metų duomenimis. Šių metų pabaigoje veiklos lizingo apimtys turėtų siekti ~749 mln. Lt., o kitų metų pabaigoje – 820 mln. Lt. Santykinė išraiška finansinio lizingo augimas turėtų didesnis nei veiklos.

Pagrindinis turtas, kuris yra įsigijamas lizingo būdu yra transporto priemonės, kadangi tai vienas likvidžiausių turtų. Istoriskai, prieš keletą metų lizingo bendrovių klientai, norėdami įsigyti vilkiką, turėdavo jo laukti nuo 6 mėn. iki 1 metų. Natūralu, kad dėl tokios didelės paklausos ženkliai išaugo ne tik šios turto klasės kainos, bet ir apimtys, o kartu ir transporto priemonių lizingo rinkos dalis.

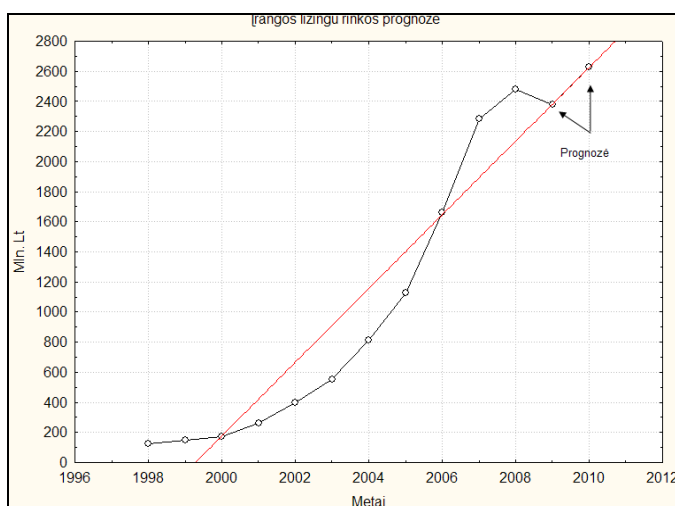

14 pav. Kelių transporto priemonių lizingo rinkos, įskaitant lengvuosius automobilius, prognozė

Nors šios turto rūšies lizingo rinkos apimtys yra ypatingai didelės ir sudaro daugiau kaip pusę visos lizingo rinkos, tačiau per praėjusius metus ši rinka paaugo labai nežymiai. Būtent tas santykinis sumažėjimas ir lėmė šiek tiek nuožulnesnį trendą bei prognozuojamą transporto priemonių apimčių sumažėjimą per šiuos metus. Kaip matyti 14 paveiksle, sumažėjimas turėtų sudaryti apie 250 mln. Lt. Tiesa, kitais metais jau prognozuojamas rinkos augimas maždaug 590 mln. Lt.

Antra pagal populiarumą lizinguojama turto rūšis yra pramonės įranga. Lizinguojama įranga yra labai įvairi ir skirtinga pagal savo sudėtingumą ir panaudojimo galimybes bei likvidumą. Egzistuoja tokia įranga, kuriai naudoti reikalingos specialios licenzijos arba jas sumontavus vienoje vietoje, sunku, o kartais net neįmanoma, jas būtų permontuoti į kitą vietą. Akivaizdu, jog tokio turto lizingavimas yra labai rizikingas kliento nemokumo atvejais dėl jos likvidumo klausimo. Todėl tokios įrangos lizingo bendrovės stengiasi ne lizinguoti: nors jos yra ženkliai brangesnės, tačiau būsimos pajamos yra per mažos prisiimam rizikos laipsniui.

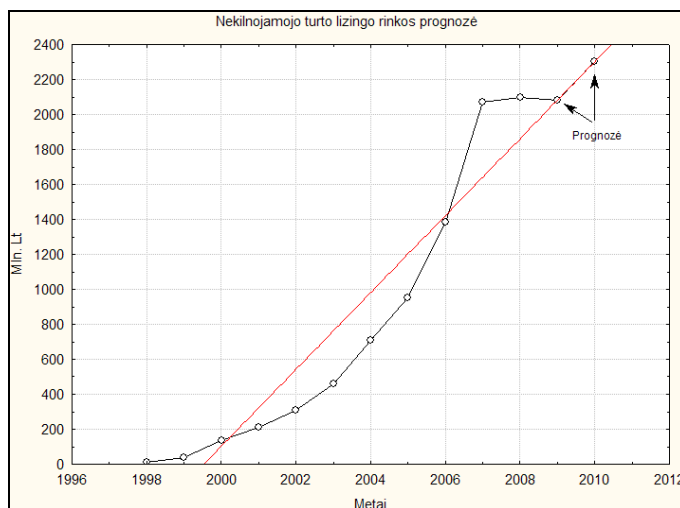
Atliekant įrangos lizingo rinkos prognozę (15 pav.), trendas yra toks pat, kaip ir transporto priemonių lizingo rinkos - šiek tiek nuožulnesnis.

15 pav. Įrangos lizingo rinkos prognozė

Prognozuojama, kad įrangos lizingo apimtys šiais metais turėtų sumažėti maždaug 100 mln. Lt, o kitais metais vėl prasidės apimčių didėjimas, kuris tikėtina sieks arti 245 mln. Lt.

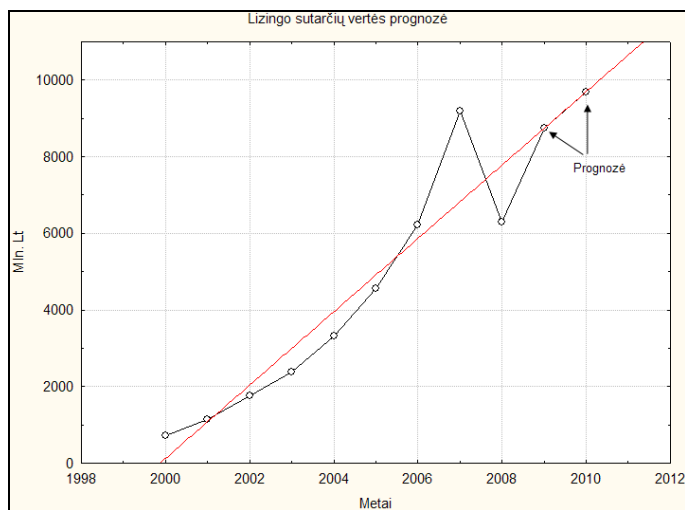
Labai panašios prognozės 16 paveiksle pateikiamos ir apie nekilnojamojo turto lizingo rinką.

16 pav. Nekilnojamojo turto lizingo rinkos prognozė

Nekilnojamasis turtas pastaraisiais metais buvo labai populiarus dėl užsitęsusios žemės reformos, kuomet dėl nesutvarkytų žemės nuomos dokumentų vienintelis būdas įsigyti nekilnojamojo turto buvo jį lizinguoti. Šiems metams planuojamas nedidelis, beveik minimalus sumažėjimas maždaug 20 mln. Lt, o kitiems metams apie 220 mln. Lt augimas.

Jei per praėjusius metus, nors ir labai nežymiai, bet augo visų lizinguojamų turto rūšių lizingo portfeliai, vienas rodiklis smuko žemyn ir labai ženkliai - tai naujai pasirašytų lizingo sutarčių vertė. Mažėjant paklausai mažėjo ir perkamo/lizinguojamo turto vertė, o esami lizingo portfeliai nesumažėjo dėl to, jog dalinės lizingo įmokos per visus metus buvo mažesnės nei naujai sudarytų lizingo sandorių vertė. Ji 2008-aisiais, lyginant su 2007-aisiais, sumažėjo kone 30 proc.

17 pav. Naujai sudarytų lizingo sutarčių vertės prognozė

Esant tokiam ženkliam sumažėjimui, trendas nors ir liko augantis, tačiau jis tapo gerokai nuožulnesnis. Pagal „Statistica 8“ programos prognozes, šiais metais naujai pasirašytų sandorių vertė padidės ir bus beveik 2,5 mlrd. Lt didesnė nei pernai. Dar maždaug 1 mlrd. Lt padidėjimo laukiama kitais metais.

Prognozei naudotas tiesinio trendo prognozavimo metodas, todėl matyti, kad ekonominio nuosmukio ir krizės laikotarpiu, koks yra šiandien, prognozės nebus tikslios. Prognozės tikslesnės būna tuomet, kai rinka yra kelerius metus iš eilės auganti ir nenusimato jokių kardinalių permainų, arba priešingai, kai rinka yra krentanti ir jokių permainų į gerąją pusę nenusimato.

„Statistica 8“ programa atliekama prognozė remiasi praeities duomenimis, kurie sukuria tendą (tiesę), nusakančią prognozuojamų duomenų galimas tendencijas. Visi duomenys parinkti prognozei turėjo didėjimo tendenciją, didėjančią tendą, kadangi pastaruosius dešimt metų lizingo rinka sparčiai didėjo. Tik paskutiniai duomenys, pateikti 17 paveiksle, vaizduojantys naujų lizingo sutarčių vertės pokyčius, skiriasi nuo prieš tai pateiktų paveikslų. Būtent naujų lizingo sutarčių per praėjusius metus sumažėjimas ir nulėmė bendrą lizingo portfelio santykinį sumažėjimą, kuris koregavo didėjančio trendo tiesės nuožulnumą. Jei prognozės su „Statistica 8“ programa būtų daromos neįtraukiant 2008 metų duomenų, visos prognozės būtų nurodžiusios, kad lizingo rinka augs labai ženkliai. Tačiau kaip minėta aukščiau, praėjusių metų duomenys nebuvo tokie išpūdingi kaip tikėtasi ir, prognozuojant dydžius 2009 ir 2010 metams, prognozuojamas minimalus augimas.

Akivaizdu, kad šios programos kūrėjai neįvertino visų veiksnių, kurie daro įtaką ekonominiams ciklams. Todėl, siekiant kokybiškiau įvertinti lizingo rinkos tendencijas bei lizingo patrauklumą šalies verslo įmonėms, kitoje darbo dalyje, bus atliekama anketinės apklausos rezultatų analizė.

3. LIZINGO PASLAUGŲ PATRAUKLUMO LIETUVOS VERSLO ĮMONĖMS VERTINIMAS

Siekiant įvertinti lizingo bendrovių teikiamų paslaugų patrauklumą Lietuvoje, buvo atlikta Lietuvoje veikiančių lizingo bendrovių ir Lietuvos verslo bendrovių kaip esamų ir potencialių lizingo paslaugos vartotojų anketinės apklausos. Šių apklausų pagrindinis tikslas buvo įvertinti realias lizingo paslaugos perspektyvas Lietuvoje ir patikrinti antroje darbo dalyje su programa „Statistica 8“ atliktų lizingo rinkos prognozių pagrįstumą. Atlikti dvi apklausas nuspręsta todėl, kad buvo mėginama sužinoti dviejų pagrindinių lizingo sandorių šalių nuomones apie šį finansavimo būdą.

3.1. Lizingo bendrovių tyrimo rezultatai

Lizingo bendrovių atstovų apklausai buvo pasirinktos trys Lietuvos lizingo rinkoje pirmaujančios bendrovės: Swedbank lizingas, SEB lizingas ir DnB Nord lizingas. Interviu su šiomis bendrovėmis buvo pasirinktas dėl to, kad visos šios kompanijos yra tarptautinių bankų antrinės bendrovės Lietuvoje, turi bene didžiausią patirtį teikiant lizingo paslaugas, turi atstovybes Kaune. Visos trys bendrovės taip pat turi didžiausius lizingo portfelius verslo klientams.

Interviu metu, klausimai buvo pateikiami struktūrizuoti, kadangi buvo siekiama išsiaiškinti konkrečius vertinimus:

- Kokius pagrindinius lizingo paslaugos privalumus ir trūkumus galite išskirti?
- Kokiais būdais mėginate išsaugoti esamus lizingo klientus, o kokiais bandote prisitraukti naujus?
 - Kokiomis priemonėmis apie save informuojate potencialius klientus?
 - Kokia Jūsų nuomonė apie lizingo veiklos reglamentavimą Lietuvoje?
 - Kokios, Jūsų nuomone, yra Jūsų bendrovės ir Lietuvos lizingo rinkos perspektyvos?

Gavus atsakymus į aukščiau pateiktus klausimus, galima daryti sekančias išvadas.

Pirmojo klausimo atsakymai iš visų lizingo bendrovių atstovų skambėjo panašiai. Kaip pagrindinius lizingo paslaugos privalumus visi sutartinai apibrėžė operatyvumą priimant sprendimus ir sudarant sutartis, lanksčių sąlygų taikymą pagal kiekvieno kliento pageidavimus ir situaciją bei papildomų prievolės užtikrinimo priemonių nereikalingumą. Swedbank lizingo atstovas teigė, kad kliento bendrovės finansinių ataskaitų reikalauja tik kartą per metus, kai pavyzdžiui bankams šių ataskaitų reikia, jeigu ne dažniau tai bent jau kartą per ketvirtį. Jis taip pat paminėjo, kad visai neseniai pradėta taikyti privaloma specialioji sutarties sąlyga dėl sąskaitos banke atidarymo bei apyvartų vykdymo perkėlimo per banke esančias sąskaitas. DnB Nord lizingo

atstovė teigė, kad lizingo paslaugos palūkanos vis dar yra kur kas mažesnės nei banko kredito. Jos yra svarstomos kiekvienam turtui ir sandoriui atskirai.

Apibūdinti pagrindinius lizingo paslaugos trūkumus respondentams buvo kur kas sudėtingiau. Jie tikino, kad taip yra ne dėl to, jog dirba lizingo bendrovėse ir kasdien, pabrėždami jos privalumus, turi pardavinėti šią paslaugą, bet dėl to, kad lizingas iš tikrųjų yra labai lankstus finansavimo instrumentas. Swedbank lizingo atstovas svarbiausiu lizingo trūkumu išskyrė smarkiai išaugusias paslaugos kainas. SEB lizingo atstovė išskyrė mokestinius akcentus tiek fiziniams, tiek juridiniams asmenims. Ji taip pat atsisakė patvirtinti faktą, kad lizingo bendrovės iškart atsiima turtą, jeigu turto naudotojas neišgali mokėti mėnesinių įmokų ar palūkanų. Iškilus finansinėms problemoms, visuomet vyksta derybos ir ieškoma geriausio sprendimo. Lizingo bendrovės, kaip ir bankai nėra nekilnojamojo ar kito turto agentūros ar pardavėjos, todėl turtas atsiimamas tik iš piktybiškai nemokančių klientų. Galiausiai, esant nemokoms, net gali būti siūloma klientui refinansuoti lizingo turtą banko paskola, nes lizingo bendrovės kaip ir bankai yra suinteresuoti įmokų ir palūkanų gražinimu iš įmonės generuojamo veikos srauto.

Atsakymai į antrąjį klausimą, leidžia daryti išvadą, kad esant dabartinei šalies ekonominei situacijai, visos lizingo bendrovės sugriežtino finansavimo sąlygas. Kaip teigia jų atstovai, skolinimas tapo kur kas atsakingesnis. Anksčiau aktualias strategijas pritraukti kuo daugiau naujų klientų, šiandien pakeitė pagrindinis dėmesys esamo lizingo portfelio kokybės gerinimui bei kompromisų paieškoms su nemokiais klientais ir jų lizingo sutarčių įmokų perkėlimams. Anksčiau potencialiems klientams buvo rengiamos populiarios akcijos, organizuojamos kartu su trečiąja lizingo sandorio šalimi – turto pardavėjais. Šiuo metu naujiems sandoriams su esamais klientais nei viena bendrovė nuolaidų nedaro, lojalumas ir gera mokėjimo istorija šiandien vis labiau praranda savo reikšmę. Nuo seno pagrindinėse šalies lizingo bendrovėse konkurentėse Swedbank lizingas ir SEB lizingas visai neseniai net yra įkurti atskiri skyriai, kurie rūpinasi iš nemokių klientų atsiimto turto realizavimu. Vienintelės nuolaidos gali būti taikomos klientams, kurie sutinka įsigyti naudotą lizingo bendrovės realizuojamą turtą. Pasibaigė ir kovų dėl naujų klientų mažinant palūkanas ar siūlant kuo ilgesnį sutarties terminą laikai.

Nors atsakyme į antrą klausimą buvo akcentuojama tai, kad Lietuvos lizingo bendrovės daugiau orientuojasi į esamo lizingo portfelio kokybės gerinimą, atsakymai į trečiąjį klausimą patvirtina tai, kad bendrovės vis dar yra atviros ir naujiems klientams. Visos bendrovės respondentės dirba daugiausiai su verslo klientais. Pagrindinį dėmesį telkiant šiame segmente, svarbiausi yra geri santykiai ir rekomendacijos su įvairaus turto pardavėjais. Nemažai naujų klientų šias bendroves renkasi ir dėl to, kad yra ištikimi savo bankui. Kitas svarbus veiksnys yra paprastumas: neseniai bankams prie savo veiklos prisijungus dukterines lizingo bendroves, su verslo klientais visais klausimais dirba vienas verslo klientų vadybininkas, kuris žino klientų

poreikius, todėl yra patogu, kad nereikia blaškytis tarp keleto žmonių finansinėje įstaigoje, nebėra dezinformacijos. Šiuo metu jos pradėjo skatinti verslininkus investuoti į produktyvumą, efektyvumą, o ne į plėtrą, kaip kad buvo prieš keletą metų.

Visi lizingo bendrovių atstovai sutartinai tvirtino, jog aktyvesnių marketingo veiksmų reikia imtis norint pasiekti fizinius asmenis, daugiau orientuotus į vartojimo produktų finansavimą. Juridinių asmenų klientų segmente reputacija ir ryšiai yra pati geriausia reklama. Visos bendrovės savo atstovybėse taip pat naudoja standus, lankstinukus, daug informacijos pateikiama interneto svetainėse.

Siekiant sužinoti šalies lizingo bendrovių atstovų požiūrius į lizingo bendrovių veiklą reglamentuojančius teisės aktus, interviu metu buvo užduotas ir šis klausimas. Kadangi darbo tema daugiau įpareigojo akcentuoti juridinių asmenų lizingo portfelį, tiek Swedbank, tiek SEB ir DnB Nord lizingo bendrovių atstovai teigė, kad kasdieninis kiekvieno darbuotojo darbas yra atliekamas griežtai pagal bendrovių nustatytas ir patvirtintas vidines tvarkas, tik išskirtiniai atvejai priverčia daugiau pasidomėti konkrečiu teisės aktu. Apskritai, mūsų šalies lizingo bendrovės jau susitaikė su esamu jų veiklos reglamentavimu, nes visi įstatymai įsigalioja visoms lizingo paslaugas teikiančioms bendrovėms vienodai. Nepilna teisinė bazė nesustabdė didžiulio šios paslaugos rinkos augimo Lietuvoje per pastaruosius penkerius metus, konkurencijai šioje rinkoje ji taip pat didelės įtakos neturėjo. Šiuo metu naujų pokyčių teisės aktuose kol kas nematyti. Lizingo bendrovių nebaugina ir tai, kad jos, mėgindamos spręsti klientų problemas, stumia juos į bankų glėbį, kadangi praktiškai išsiskolinimas taip yra perdedamas iš vienos kišenės į kitą.

Lizingo paslaugas juridinių asmenų segmentui teikiančios bendrovės dėl daug diskusijų sukėlusios naujos Pridėtinės vertės mokesčio įstatymo redakcijos pernelyg nesirūpina, kadangi juridiniai asmenys PVM mokėtojai sumokėtą šį mokestį gali įtraukti į PVM atskaitą, jeigu perkamas komercinis transportas ar įranga, kurie bus naudojami bendrovės pridėtinės vertės mokesčio mokėtojos veiklai vykdyti.

Paskutinis interviu klausimas šiam laikotarpiui pasirodė bene aktualiausias: kokios yra lizingo rinkos Lietuvoje ateities perspektyvos. Visų lizingo bendrovių respondenčių atstovai teigė, kad šiandien yra labai sunku pasakyti, kaip lizingo portfelis atrodys po kelerių metų. Interviu metu buvo taip pat patvirtintas faktas, kad lizingo bendrovės tapo tiesioginiais automobilių prekybos konkurentais, mat šiandien yra surinkti nemaži nemokių klientų transporto priemonių parkai.

SEB lizingo atstovė patvirtino faktą, kad šalies ekonomika perkaito, bendrovės, teikiančios lizingo paslaugas juridiniams asmenims jaučia verslo apimčių sumažėjimą. Tiek bankai, tiek lizingo bendrovės sugriežtino skolinimo sąlygas. Šiuo metu bendrovė labiau koncentruosis į esamo lizingo portfelio kokybės gerinimą. Swedbank lizingo atstovas taip pat patikino, kad pernai savo augimo tempus padvigubinusi rinka šiemet realiai mažės, o nuo to nepadės išsigelbėti nei būtinybė pirkti

prekę, nei gyventojų skatinimo pirkti lizingu akcijos. DnB Nord lizingo atstovė teigė, kad smulkiųjų bendrovių, kurios buvo orientuotos į vartojimo finansavimą, rinkos dalis šalies portfelio struktūroje jau nebeaugs dėl kylančios infliacijos, maisto kainų augimo, brangstančio kuro bei nuolat mažinamo darbo vietų skaičiaus šalies bendrovėse. Tai daro neiginčytiną įtaką šalies juridiniams asmenims. Natūralu, kad lizingo rinkos apimtys per ateinančius keletą metų turėtų mažėti.

Po atlikto interviu galima daryti apibendrintai pasakyti, kad pesimizmas bei neužtikrintumas dėl savo ir šalies ateities smarkiai veikia ne tik vidaus vartojimo sritis, į kurių plėtros skatinimą pastaraisiais metais buvo investuota labai daug kapitalo. Šios sritys - nekilnojamasis turtas, transportas, mažmeninė prekyba bei statyba - labai ilgai buvo pagrindinis Lietuvos ekonomikos variklis, o jis šiuo metu pradėjo stabdyti ir Lietuvos rinkoje pirmaujančių lizingo bendrovių veiklą.

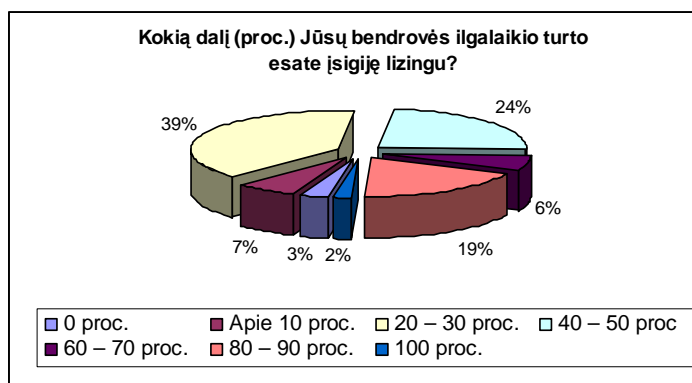
Taigi, interviu metu gauti atsakymai nepatvirtina antrame darbo skyriuje prognozuotų lizingo rinkos augimo apimčių šiems ir ateinantiems metams, ypač jeigu lizingo bendrovės siūlys įsigyti savo atsiimtą turtą, žymiai kris naujai sudarytų sutarčių vertė.

3.2. Lietuvos bendrovių kaip lizingo paslaugos vartotojų tyrimo rezultatai

Lietuvos bendrovių kaip lizingo paslaugos esamų arba potencialių vartotojų atstovų anketinės apklausos tikslas buvo išsiaiškinti lizingo bendrovių teikiamų paslaugų reikšmę ir patrauklumą Lietuvos verslo bendrovėms, kokius esminius lizingo paslaugos teigiamus ir neigiamus bruožus jie gali išskirti bei kokios, jų nuomone, šiandien yra lizingo veiklos perspektyvos Lietuvoje.

Siekiant sužinoti atsakymus į šiuos ir kitus klausimus, buvo išdalinta 120 anketų Lietuvos bendrovių atstovams – bendrovės direktoriui arba finansininkui, iš kurių su atsakymais sugrįžo 76 anketos. Kadangi 9 anketos sugrįžo su nepilnai atsakymais klausimais, jos iš tyrimo buvo pašalintos. Taigi tyrimo imtį sudaro 67 bendrovės. Tai pakankamai didelis sugrįžusių anketų skaičius (beveik 56 proc.). Dalijant anketas pagrindinis tikslas buvo, kad teisingai užpildytų anketų sugrįžtų bent pusė realiai situacijai šalies lizingo rinkoje nustatyti. Imčiai apibrėžti, bendrovių atstovai buvo apklausiami bankų verslo klientų skyriuose, kad būtų žinoma, jog bendrovei reikalingas papildomas finansavimas ir jie yra arba esami lizingo paslaugos vartotojai, arba potencialūs, kurie šiuo metu turi tik banko kreditą. Siekiant tyrime neprisirišti prie vienos lizinguojamo turto rūšies, apklausoje dalyvavo įvairių Lietuvos pramonės sektorių, Lietuvos ir užsienio kapitalo, įvairaus dydžio ir užimamos rinkos dalies bendrovių atstovai Kaune.

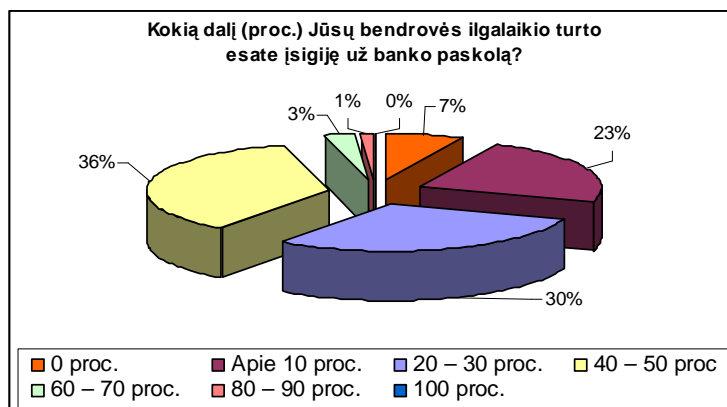
Respondentai turėjo atsakyti į dvylika uždarų anketos klausimų (žr. 2 priedą), pažymėdami vieną arba du jiems geriausiai tinkančius atsakymus. Tokia anketos klausimų forma buvo pasirinkta siekiant supaprastinti iš atsakymų gautų duomenų apdorojimą. Duomenų apdorojimui buvo naudojamos Microsoft Office programos Excel ir Word.

18 pav. Bendrovių ilgalaikio turto dalis, įsigyta lizingu

Aštuonioliktame paveiksle pavaizduoti atsakymai į pirmąjį anketos klausimą leido išsiaiškinti, kokią dalį ilgalaikio turto respondentų bendrovės yra įsigijusios lizingu. Didžioji dalis respondentų (39 proc.) nurodė, kad beveik trečdalis jų bendrovės ilgalaikio turto yra įsigyta šiuo finansavimo šaltiniu. Šią procentinę dalį daugiausiai rinkosi gamybinės bendrovės, kurios nekilnojamąjį turtą yra įsigiję banko kredito pagalba, o visas likusi įranga ir biuro technika įprastai veiklai vykdyti yra įsigyti lizingu. Į šį intervalą pateko ir tos bendrovės, kurioms dėl užsitęsusių žemės reformos ir dėl nesutvarkytų žemės nuomos dokumentų vienintelis būdas įsigyti nekilnojamojo turto buvo jį lizinguoti. Šešiolika respondentų rinkosi beveik 50 proc. ilgalaikio turto dalį. Šis pasirinkimas buvo aktualus mažmeninės prekybos bendrovių atstovams, kurių pagrindinę dalį ilgalaikio turto – transporto priemonių finansavo lizingo bendrovės. 13 respondentų (19 proc.) atsakė, kad beveik visą jų ilgalaikio turto dalį sudaro lizingu įsigytas komercinis transportas. Visi šie respondentai vykdė pervežimų sausumos keliais paslaugų verslą. Tik du (3 proc.) iš 67 respondentų nurodė, kad visą ilgalaikį turtą įsigijo iš vidinių finansavimo šaltinių ir lizingo bendrovių paslaugomis nesinaudojo.

Įvertinant faktą, jog ta pati bendrovė gali būti tiek banko, tiek lizingo bendrovės klientė, buvo užduotas klausimas, kokią bendrovės ilgalaikio turto dalį jie yra įsigiję pasinaudojant banko kreditu.

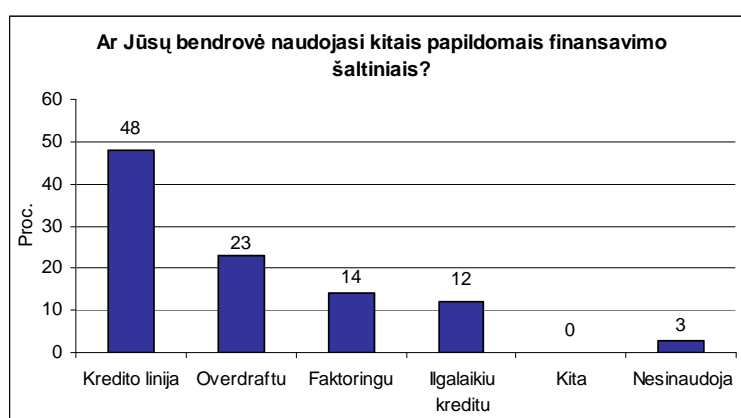

19 pav. Bendrovių ilgalaikio turto dalis, įsigyta banko kreditu

Didžioji dalis respondentų (36 proc.) atsakė, kad banko kreditu yra įsigiję beveik pusę viso savo bendrovės ilgalaikio turto. Šią dalį sudaro bendrovės, kurios pasinaudamos banko kreditu įsigijo žemės sklypus nekilnojamojo turto projektų vystymui įvairiose Lietuvos vietose arba gamybinių pastatų statybai savo reikmėms. Priešingai nei lizingo atveju, nei vienas respondentas nenurodė, jog visas ilgalaikis turtas yra įsigytas už banko kreditą. Taip, greičiausiai, yra todėl, kad bankai naujoms, savų lėšų nedaug turinčioms bendrovėms skolindavo tik trumpalaikius kreditus, o jų investicinius verslo planus atidėdavo keleriems metams į priekį. Penki respondentai (7 proc.) atsakė, kad už banko paskolą yra įsigytas visas nekilnojamas turtas, tačiau jų finansinėje atskaitomybėje jis yra apskaitomas kaip prekės, skirtos perpardavimui (trumpalaikis turtas). Šios bendrovės veikia nekilnojamojo turto pardavimo sektoriuje. Trečdalis respondentų nurodė, kad maždaug 20-30 proc. ilgalaikio turto yra įsigyta už banko kreditus, tačiau didžioji dalis jų uždirba pajamas iš nuomos.

Taigi, apibendrinant galima teigti, kad didesnę ilgalaikio turto dalis bendrovėse yra įsigyta lizingu. Net 97 procentai respondentų yra sudarę bent vieną lizingo sandorį. Viso to pagrindine priežastimi buvo įvardinta lanksčios finansavimo sąlygos ir mažesnė palūkanų marža. Labai maža dalis respondentų, įsigyjant ilgalaikį turtą, visiškai nesinaudojo išoriniais finansavimo šaltiniais. Iš to galima daryti išvadą, kad Lietuvos bendrovės labai aktyviai naudojasi lizingo bendrovių paslaugomis, savo verslą stato neužkonservuodamos savo apyvartinių lėšų.

Atsakymai į trečiąją klausimą parodė, kad bendrovės apyvartai naudoja ne tik savo vidines lėšas, bet veiklos plėtrai dažnai pasinaudoja ir skolintomis lėšomis. Net 85 proc. respondentų teigia, kad šalia lizingo ir vidinių lėšų, jie papildomai naudojami banko siūlomais kreditavimo produktais kasdieninės apyvartos skatinimui.

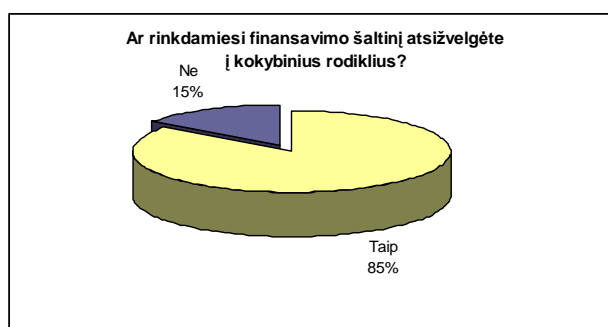

20 pav. Papildomi finansavimo šaltiniai

Beveik pusė respondentų (48 proc.) papildomai iš banko yra paėmę kredito liniją, o 23 proc. apklaustųjų naudojami overdraftu limitu banko sąskaitoje. Dar 9 respondentai nurodė, kad naudojami debitorinių skolų finansavimo šaltiniu – faktoringu. Žinoma, priklausomai nuo bendrovės finansinės padėties, dažniausiai visi šie bankiniai produktai nereikalauja didelių ir brangių užstatų, kadangi jų

sumos nėra didelės, o produktai yra pakankamai saugūs. Tik du respondentai nurodė, kad šalia lizingo jokiais papildomais kreditavimo produktais nesinaudoja. Taip pat neatsirado ir tokių, kurie išskirtų kitokius, nei pasiūlyti kreditavimo produktai. Iš to būtų galima daryti išvadą, kad iškilus papildomų lėšų klausimui, lizingas ir banko produktai yra pagrindiniai substitutai.

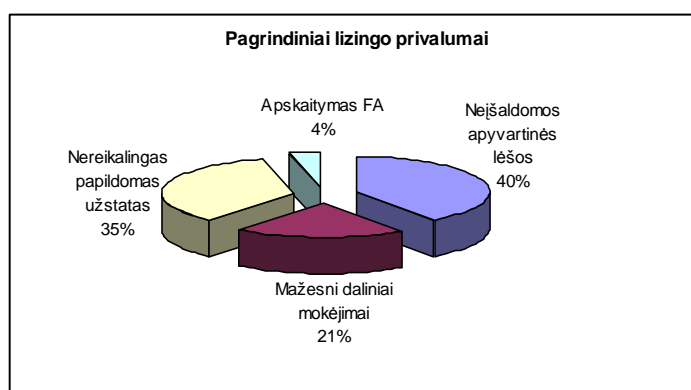
Kadangi, paprastai bendrovėms, o ypač didelėms ir stambioms, kokybiniai rodikliai būna žymiai svarbesni, anketoje buvo užduoti klausimai būtent dėl kokybinio finansavimo šaltinio vertinimo.

21 pav. Kokybiniai finansavimo šaltinių rodikliai

Tik dešimt iš 67 respondentų (15 proc.) nurodė, jog, rinkdamiesi išorinio finansavimo šaltinį, visiškai neatsižvelgė į kokybinius rodiklius, kai tuo tarpu likusieji (85 proc.) nurodė, jog tai suvaidino pagrindinį vaidmenį renkantis lizingo paslaugą.

Siekiant supaprastinti apklausą ir sutaupyti respondentų laiko, penktajam klausime buvo siūloma pasirinkti iš keturių teorinėje darbo dalyje pagrindiniais lizingo privalumais (lyginant juos su bankų kreditais) išskirtų lizingo paslaugos bruožų. Šis klausimas buvo užduotas ir lizingo paslaugos esamiems ir būsimiems vartotojams su tikslu išsiaiškinti, kuris privalumas yra svarbiausias jų nuomone.

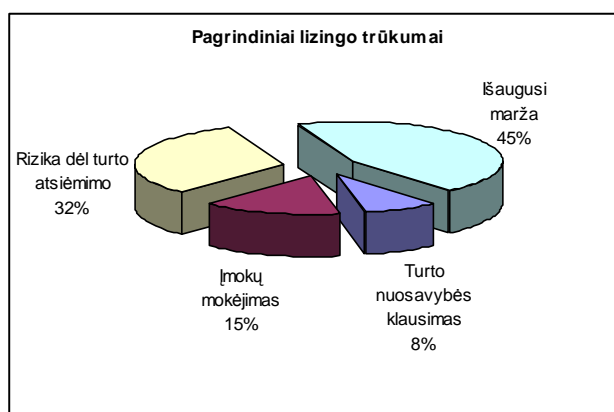
22 pav. Pagrindiniai lizingo privalumai

Pagrindiniu lizingo paslaugos privalumu, 40 proc. respondentų išskyrė tai, kad nėra užkonservuojamos vidinės bendrovės lėšos, kurias galima naudoti apyvartos skatinimui. Panašaus, bet šiek tiek mažesnio dėmesio sulaukė ir kitas bruožas, kad lizinguojamas turtas jau tampa užstatu lizingo bendrovei ir papildomai nieko įkeisti nereikia (35 proc. respondentų). Tik penktadalis

respondentų pagrindiniu lizingo paslaugos privalumu pasirinko mažesnius dalinius mokėjimus pagal lizingo sutartis. Mažiausiai svarbus lizingo privalumas iš keturių pasiūlytųjų pasirodė lizinguojamo turto apskaitymas bendrovės finansinėje atskaitomybėje. Jį pasirinko tik 4 proc. respondentų.

Analizuojant atsakymus į šeštąjį klausimą, išaiškėjo tai, kad pagrindiniu lizingo trūkumu laikoma tai, kas tiesiogiai su pačiu lizingu ir jo specifika nėra susiję.

Beveik pusė visų apklaustųjų (45 proc.) pagrindiniu lizingo paslaugos trūkumu nurodė smarkiai išaugusias paslaugos kainas. Tai rodo, kad lizingo bendrovės pastaruosius dešimt metų labai išlepino savo klientus, siūlydami itin žemas maržas už finansuojamą turtą ir pelną joms uždirbo lizingo portfelio dydis, o ne kokybė, į ką bendrovės šiuo metu pradėjo labiau orientotis. Be to, lizingo bendrovių atstovai patvirtino, kad lizingo paslaugos palūkanos konkreitiems projektams vis dar yra žemesnės nei siūlomos už bankų kreditus.

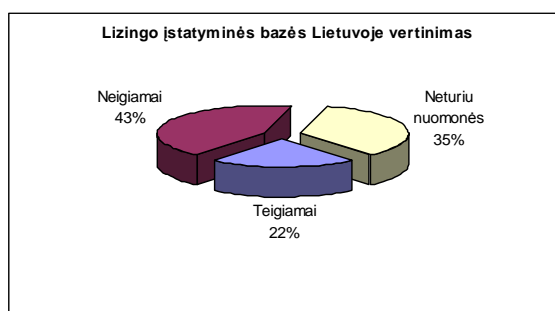
23 pav. Pagrindiniai lizingo trūkumai

Šiek tiek menkesniu, tačiau vis tiek svarbiu lizingo trūkumu trečdalis respondentų apibrėžė riziką, jog lizingo bendrovė atsiims turtą klientui nebeišgalint susimokėti paskutinės įmokos pagal sutartį. Ši baimė atrodo pagrįsta, kadangi skolintojas skolindamas pinigus, tikisi, jog šis laiku ir pagal sutartas sąlygas grąžins jam skolą ir palūkanas, be to, lizingo atveju, visas lizingo bendrovės finansuotas turtas nuosavybės teise priklauso būtent jai. Tačiau, kaip parodė interviu su lizingo bendrovių atstovais, dažniausiai su nepiktavališkais klientais kartu bandoma ieškoti kompromisų, kadangi lizingo bendrovė tikisi, kad tiek skola, tiek palūkanos bus mokamos iš bendrovės generuojamo srauto. Tik kraštutiniais atvejais ir iš principo nemokančių klientų turtas yra atsiimamas, nors tai sudaro papildomų išlaidų bendrovei jį savarankiškai realizuojant antrinėje rinkoje.

Mažiau įtakos turi tas lizingo trūkumas, kad įmokos ir palūkanos pagal lizingo sutartį turi būti mokamos visą sutarties laikotarpį, nors turtas yra morališkai ar technologiškai nusidėvėjęs. Šis trūkumas yra pašalinamas pasirinkus kliento bendrovės poreikius atitinkančią lizingo rūšį. Vienintelė šio trūkumo grėsmė išlieka, jei pasirinkus finansinį lizingą, turtas yra nepataisomai

sugadinamas ir tampa nebenaudotinas. Mažiausią įtaką respondentams renkantis lizingą pasirodė darantis trūkumas dėl lizinguojamo turto nuosavybės klausimo. Tik 8 proc. respondentų nurodė, kad tai - svarbus trūkumas. Visi kiti pritarė Aristotelio išsakytai minčiai, kad svarbiausia yra teisė naudotis turtu, o ne būti jo savininku. Tokios nuomonės pagrinde laikėsi didžiųjų bendrovių atstovai.

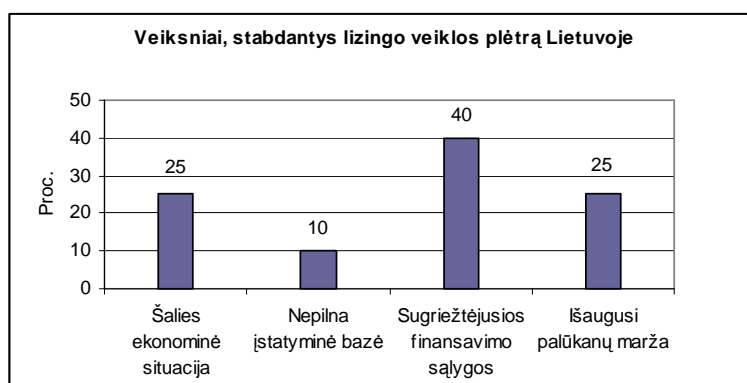
Siekiant išsiaiškinti lizingo paslaugos vartotojų požiūrį į lizingo bendrovių veiklą reglamentuojančius Lietuvos teisės aktus, kurie buvo nagrinėjami antrame darbo skyriuje, šis klausimas buvo užduotas ir šios apklausos respondentams. Išanalizavus lizingo bendrovių veiklą Lietuvoje reglamentuojančius teisės aktus buvo prieita išvados, kad tai, vis dėlto, neigiamai paveikė Lietuvos lizingo rinkos plėtrą.

24 pav. Lietuvos įstatyminės bazės vertinimas

Atsakymo į septintąjį klausimą rezultatai panašiai pasiskirstė tik tarp neigiamai (43 proc. respondentų) ir neturiu nuomonės (35 proc. respondentų). Neturintieji nuomonės taip nurodė atsakė dėl to, jog tiesioginės žalos Lietuvos įstatyminei bazė jiems nedaro, visi jie yra pridėtinės vertės mokesčio mokėtojai, todėl už lizinguojamą turtą pridėtinės vertės mokestį susigrąžina. Neigiamai vertinantys Lietuvos teisinę bazę lizingo paslaugos atžvilgiu savo pasirinkimą grindė tuo, kad iki šiol nėra priimtas vienas konkretus svarbios finansinės sistemos dalies veiklą reglamentuojantis teisės aktas. 22 proc. respondentų atsakė, kad esamą teisinę bazę vertina teigiamai, motyvuodami tuo, kad ir tokia teisinė terpė buvo tinkama tokiai lizingo rinkos plėtrai.

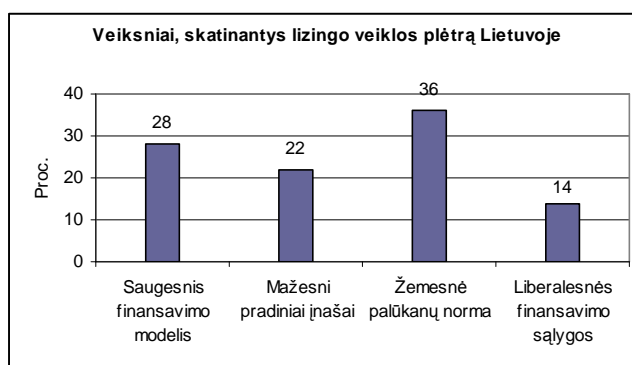
Toks šalies verslo bendrovių atstovų požiūris pasitvirtino ir atsakymuose į 8 anketos klausimą apie lizingo veiklos augimą ribojančius veiksnius.

25 pav. Veiksniai, stabdantys lizingo rinkos augimą

Pusė respondentų nuomonių po lygiai pasidalijo esama šalies ekonominė situacija ir išaugusi lizingo paslaugos kaina. Pačiu svarbiausiu lizingo rinkos augimą stabdantį veiksni respondentai nurodė sugriežtėjusias lizingo bendrovių finansavimo sąlygas. Tai rodo, kad bendrovės, kurios per pastaruosius metus kreipėsi į lizingo bendrovę dėl turto finansavimo, pajuto naują lizingo bendrovių veiklos tendenciją gerinti esamus lizingo portfelius ir atsakingiau rinktis klientus, griežčiau vertinti prisiimamą rizikos laipsnį. Nors nedidelė dalis respondentų (10 proc.), bet rinkosi ir pilnos įstatyminės bazės nebuvimą kaip vieną iš veiksnių, labiausiai stabdančių lizingo rinkos augimą Lietuvoje.

Kur kas tolygiau pasiskirstė atsakymai į klausimą dėl veiksnių, kurie skatina lizingo rinkos augimą Lietuvoje. Nei vienas veiksnys neįgijo žymesnio pranašumo už kitą greičiausiai todėl, kad ir patys Lietuvos verslo bendrovių vadovai tapo kur kas santūresni, o gal net šiek tiek nusivylę, nauju lizingo bendrovių požiūriu į finansuojamus projektus.

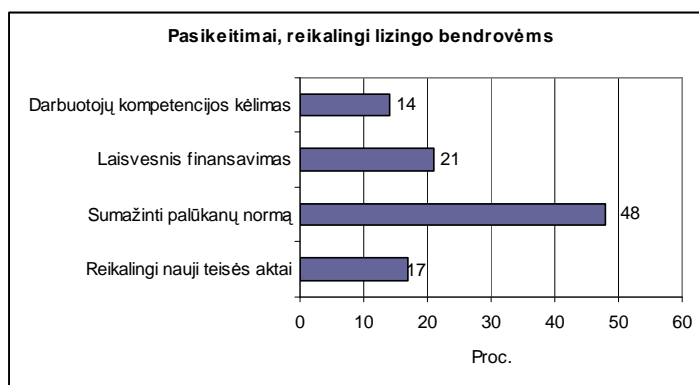

26 pav. Veiksniai, skatinantys lizingo rinkos augimą

Daugiausiai teigiamų atsakymų sulaukė jau aukščiau minėtas kaip pagrindinis lizingo paslaugos trūkumas – paslaugos kaina. 36 proc. respondentų vis dėlto nurodė, kad lizingas dėl savo mažesnės palūkanų normos vis dar yra patrauklesnis už bankų kreditus. Kiek mažiau teigiamų atsakymų buvo skirta variantui, kad lizingas yra saugesnis finansavimo modelis finansinėms institucijoms. Su tuo sutiko devyniolika respondentų (28 proc.). Jie savo pasirinkimą motyvavo tuo, jog dėl tokio modelio lizingo bendrovės greičiau ir lengviau skolina, nei bankai. Panašūs argumentai buvo ir tų, kuriems renkantis lizingo paslaugą didžiausią įtaką darė liberalios finansavimo sąlygos ir mažesnis biurokratizmo lygis. Šį variantą rinkosi 14 proc. Lietuvos bendrovių atstovų. 22 proc. respondentų nuomone, lizingo rinkos augimą skatina žemesnis privalomas nuosavo kapitalo dalyvavimo laipsnis. Tai itin patrauklu mažesnėms bendrovėms, nes pradinis įnašas (avansas) lizinguojamo turto pardavėjui yra pastarojo ir bendrovės derybų klausimas.

Dešimtame klausime pateiktais klausimais buvo siekiama išsiaiškinti, ką būtų galima keisti lizingo paslaugas teikiančių bendrovių veikloje, kad šios taptų labiau patrauklesnės esamiems lizingo vartotojams ir labiau atviros potencialiems klientams. Vėl gi, siekiant neapsunkinti

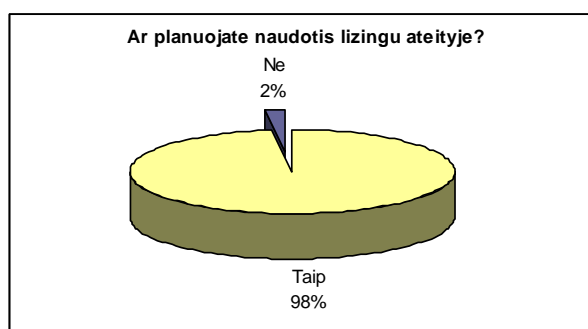
respondentų ir gautų atsakymų sisteminimo, buvo pateikti keturi pagrindiniai variantai, iš kurių jie galėjo rinktis jiems labiausiai tinkančius.

27 pav. Pasikeitimai, reikalingi lizingo bendrovėms

Beveik pusė visų respondentų (48 proc.) nurodė, jog siekdamas pritraukti naujus klientus lizingo bendrovės pirmiausia turi sumažinti palūkanų normas už teikiamas finansavimo paslaugas. Kiti atsakymai į siūlomus variantus pasiskirstė daugmaž vienodai. 21 proc. respondentų siūlė, kad bendrovės taikytų lankstesnes finansavimo sąlygas, neverstų bendrovių atsidarinti papildomų sąskaitų banke, taip pat nereikalaujamos už lizingo sutartis perkelti visas ar dalį apyvartų per sąskaitas, esančias tos lizingo bendrovės motininiam banke, taip nesudarydamos papildomų rūpesčių ir išlaidų. 17 proc. respondentų visgi nurodė, kad tikisi pasikeitimų Lietuvos teisinėje bazėje, kuri reglamentuoja lizingo bendrovių veiklą. Neabejotinai per pastaruosius dešimt metų lizingo bendrovių darbuotojų kompetencija ženkliai paauugo, tačiau 14 proc. respondentų vis dar nurodo darbuotojų kompetencijos trūkumą. Taip yra todėl, kad tiek bankuose, tiek ir jų antrinėse lizingo bendrovėse darbuotojų kaitos rodiklis yra labai aukštas, tačiau neabejotinai visos lizingo bendrovės, siekdamos kuo geriau aptarnauti savo klientus, nuolat kelia jų kompetenciją papildomais mokymais ir slaptąjį pirkėjo metodiką.

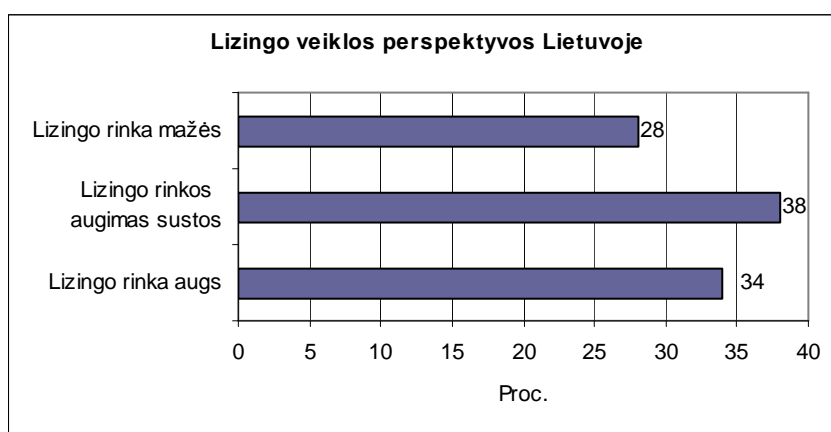
Nors vienuoliktasis anketinės apklausos klausimas buvo daugiau orientuotas į potencialius lizingo paslaugos vartotojus, tačiau gavus rezultatus galima teigti, kad ir esami lizingo bendrovių klientai dar kartą pasinaudotų lizingo paslaugomis: net 98 proc. respondentų pasirinko atsakymą, kad jie dar kartą planuoja naudotis lizingu ir tik du procentai respondentų dvejojo.

28 pav. Bendrovių planai naudotis lizingu ateityje

Iš 65 bendrovių atstovų 4 teigė planuojantys ateityje įsigyti naujesnės gamybinės įrangos, 8 respondentų bendrovės planuoja įsigyti lengvuosius automobilius, 6 bendrovių atstovai sakė ateityje planuojantys atnaujinti savo komercinio transporto parkus, 47 respondentai teigė, kad kol kas visas lizinguojamas turtas yra pakankamai naujas ir tiksliai nenurodė, kokie yra jų bendrovės ateities planai, susiję su lizingo paslauga.

Atsakymai į paskutinį anketos klausimą dar kartą patvirtino prieš tai verslo bendrovių atstovams užduotą klausimą: daug įmonių norėtų dar kartą pasinaudoti lizingo paslaugomis ateityje, tačiau šiuo metu, sulėtėjus atsiskaitymams tarp partnerių, sumažėjus eksporto apimtims, jų verslas yra įjungęs žemesnę pavarą.

29 pav. Lizingo veiklos perspektyvos Lietuvoje

Atsakymai apie lizingo veiklos perspektyvas Lietuvoje taip pat pasiskirstė gana panašiai: 28 proc. respondentų teigė, kad lizingo rinka Lietuvoje mažės, o 34 proc. – kad vis dar augs. Daugiausiai respondentų (38 proc.) rinkosi atsakymą, kad lizingo rinka šiuo laikotarpiu Lietuvoje keletui metų sustos, nes pastaruosius keletą metų Lietuvos bendrovės labai aktyviai naudojosi lizingo bendrovių teikiamomis paslaugomis. Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą buvo labai intensyviai atnaujinami verslo bendrovių transporto priemonių parkai, įsigijamas nekilnojamas turtas. Siekdamos atitikti Europos Sąjungos reikalavimus, Lietuvos gamybinės bendrovės intensyviai teikė paraiškas gamybinės įrangos įsigijimo finansavimui lizingu.

Taigi, apibendrinant atliktos apklausos rezultatus galima teigti, kad beveik visos Lietuvos bendrovės, esant pakankamai liberaliam finansavimui pasinaudojo lizingo bendrovių teikiamomis paslaugomis, lizingo bendrovių veikla buvo nuginčijamai reikšminga Lietuvos verslui. Šios anketinės apklausos rezultatai taip pat prieštarauja antrame darbo skyriuje atliktoms prognozėms, kad nepaisant praėjusių metų rinkos mažėjimo, šiais ir kitais metais ji vis dar intensyviai augs.

Lyginant abiejų apklausų duomenis, galima daryti išvadą, jog lizingo bendrovių ir Lietuvos verslo bendrovių atstovai respondentai teigia, kad šiandien lizingo rinkos pokyčius yra sunku prognozuoti. Nuo dabar turi praeiti šiek tiek laiko, kol šalis ir pasaulis atsigaus po krizės, verslininkai ir finansinės institucijos pradės labiau vieni kitais pasitikėti, sumažės pinigų kaina. Šiuo

metu lizingo bendrovės yra sulėtinusios visų Lietuvos verslo segmentų finansavimo tempą ir visiškai dėmesio nebeskiria naujų klientų pritraukimui. Šiandien jų veikla pagrinde koncentruojasi ties turimo lizingo portfelio kokybės gerinimu, darbu su nemokiais klientais bei sukauptų transporto priemonių parkų realizavimu antrinėje rinkoje.

Abi atliktos apklausos nepatvirtina antrame darbo skyriuje su programa atliktų prognozių 2009 ir 2010 metams. Pagal bendrą augimo tendenciją prognozuojanti programa, negalėjo numatyti ekonominio šalies nuosmukio. Lietuvos ūkio konkurencingumas aukštas, o atsigavimą planuojama papildomai paskatins ES ir Skandinavijos valstybių finansinė parama iš vyriausybės savo šalims. Tai svarbu, kadangi Skandinavijos šalys ir Pabaltijo šalys yra pagrindinės mūsų valstybės eksporto rinkos. Taigi natūralu, jog atsigavus vartojimui pastarosiose šalyse, galima tikėtis ir mūsų valstybės atsigavimo. Svarbiausia, kad jo laukiant Lietuvos verslo bendrovės būtų tam pasiruošusios ir konkurencingos. Todėl vienintelis labiausiai tikėtinas kompromisas šiandien iš abiejų sandorio šalių atrodo būtų Lietuvos verslo bendrovėms finansuoti padėvėtą ir lizingo bendrovių atsiimtą siūlomą turtą. Už tai lizingo bendrovės gali pažadėti itin lanksčias sąlygas, operatyvius sprendimus ir žemą kainą.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

- Išanalizavus skirtingų autorių darbus apie lizingą, pastebėta, kad visi jie pateikia skirtingus lizingo bei sutarties dalyvių apibrėžimus. Išnagrinėtų darbų autorius būtų galima sąlyginai sugrupuoti į atskirus tipus: vienus, išskiriančius vieną lizingo gavėjų rūšis, o kitus, išskiriančius dvi lizingo vartotojų rūšis. Lizingą, apibendrinus, galima būtų apibrėžti kaip finansavimo formą, kurios metu lizingo bendrovė bei lizinguojamo turto tiekėjas lizingo paslaugos gavėjo prašymu įsigyja bet kokios paskirties turtą, kurio naudojimo teisė po sutarties sudarymo perduodama lizingo gavėjui.

- Nagrinėti autoriai pabrėžia šiuos lizingo paslaugos privalumus: gavėjas neturi užstatyti turto, sandoris įvyksta greitai, sąlygos bei mokėjimai pakankamai liberalūs, likusias laisvas bendrovės lėšas galima panaudoti kitur, turtas naudojamas neapmokėjus visos vertės, nesumažinamos galimybės ieškoti kitų finansavimo šaltinių, taigi lizingas skatina investicijas ir ekonomikos augimą.

- Atlikus Lietuvos lizingo rinkos raidos analizę, prieita išvados, kad nepilna lizingo veiklos reglamentavimo tvarka padarė neginčytinai neigiamą įtaką lizingo plėtrai Lietuvoje, tačiau verslo bendrovėms didesnės įtakos neturėjo.

- Lizingo bendrovės per pastarąjį dešimtmetį turėjo pakankamai veiklos ir ypač pastaraisiais metais išgyveno didžiulį pakilimą finansuojant įvairios paskirties turtą skirtinguose šalies pramonės sektoriuose. Dėl kylančios Lietuvos ekonomikos bei atsivėrusių Europos Sąjungos rinkų aptarnavimo rinka kasmet augo 60 – 70 proc. Pagrindiniai pokyčiai vyko automobilių, nekilnojamojo turto bei gamybinės įrangos ir įrengimų finansavime juridiniams asmenims. 2007 m. 60 proc. naujai įsigytų automobilių buvo lizinguoti. Automobilių ir nekilnojamojo turto rūšių finansavimas per dvejus pastaruosius metus užaugino lizingo portfelį dvigubai, mažiau, tačiau tolygiai augo biurų įrangos lizingavimas. Šiuo metu Lietuvoje veikia 11 lizingo bendrovių, o didžiausią įnašą į šalies lizingo portfelį įneša dvi bendrovės.

- Nors 2008 m. automobilių lizingo rinka taip pat augo, bendras lizingo portfelio augimas prognozių nepateisino. Pasaulinė krizė padarė įtaką ir praėjusių metų rezultatams: kelių transporto priemonės lizingo portfelį sumažino 103 mln. Lt, nekilnojamojo turto rinka išsilaikė buvusiam lygyje ir siekė 2,100 mln. Lt. Naujai pasirašytų sutarčių vertės aspektu analizuota lizingo portfelio situacija veda link išvados, kad aukščiausią tašką 2007 m. pasiekusi vertė, pernai krito 32 proc. ir ateinančiais metais kris. Daugiau kaip dvigubai smuko nekilnojamojo turto sudaromų sandorių vertė, verslo klientų transporto priemonių finansuojama vertė krito 45 proc.

- Atlikus prognozę ateinantiems dvejiems metams į priekį su programa „Statistica 8“ paaiškėjo, kad tiesinio trendo metodas yra netinkamas prognozavimui ekonominės krizės

laikotarpiu. Kadangi šis metodas remiasi praeities duomenimis, kurie sukuria tendą, nusakantį duomenų galimas tendencijas, siekiant kokybiškiau įvertinti lizingo rinkos ateities tendencijas bei lizingo patrauklumą šalies verslo įmonėms, buvo atliekamos lizingo bendrovių ir paslaugos vartotojų apklausos.

- Lizingo paslaugos vartotojų apklausos rezultatai parodė, kad Lietuvos bendrovių ilgalaikis turtas yra pagrinde įsigytas lizingu, tai leidžia daryti išvadą, kad per pastaruosius dešimt metų lanksčios lizingo bendrovių finansavimo sąlygos ir nedidelė paslaugos kaina paskatino Lietuvos bendroves nuosavo kapitalo neužkonservuoti ilgalaikiams projektams. Beveik visi iš apklaustųjų yra sudarę bent vieną lizingo sandorį. Didžioji dalis respondentų nurodė, kad kokybiniai lizingo rodikliai renkantis šią paslaugą buvo labai svarbūs. Pagrindiniais šios paslaugos privalumais buvo nurodyti laisvos apyvartinės lėšos ir nereikalingas papildomas užstatas, o pagrindiniais trūkumais – išaugusi paslaugos kaina ir rizika prarasti turtą.

- Trijų pirmaujančių Lietuvos lizingo bendrovių atstovai teigė, kad lizingo bendrovėms svarbiausia yra, kad mėnesiai mokėjimai ir palūkanos būtų mokami iš bendrovės veiklos generuojamo srauto, o turtas iš nemokių klientų yra atsiimamas tik kraštutiniais atvejais, todėl svarbiausia yra kartu ieškoti kompromiso.

- Beveik visi respondentai tvirtino, kad ateityje, pasikeitus Lietuvos ekonominei situacijai, jie planuoja naudotis lizingo paslauga, tačiau šiuo metu dauguma jų prognozuoja, kad ateinančiais metais lizingo rinkos augimas sustos. Bendrovės gąsdina smarkiai išaugusi palūkanų marža ir itin sugriežtėję finansavimo sąlygos. Gana pesimistiškai šiuo metu yra nusiteikę ir Lietuvos lizingo bendrovių atstovai. Šiuo metu bendrovės nebetaiko aktyvių marketingo priemonių naujų klientų pritraukimui. Jų veikla pastaruoju metu koncentruojasi ties esamo lizingo portfelio kokybės gerinimu, darbu su nemokiais klientais ir iš jų atsiimto turto administravimu, todėl lizingo rinkos pokyčius kol kas yra sunku prognozuoti.

- Esminis siūlymas Lietuvos bendrovėms kreipiantis su paraiška į lizingo bendrovę, esant dabartinei ekonominei situacijai, yra pasidomėti lizingo bendrovių atsiimto turto pasiūlymais. Radus tinkamą turtą, lizingo bendrovės yra pasiruošusios taikyti itin lanksčias finansavimo sąlygas, nedidelę kainą ir greitai priima sprendimus.

POLIŪNAITĖ, Edita. (2009) *The Importance of Leasing Companies Offered Services to Lithuanian Enterprises*. MBA Graduation Paper. Kaunas: Kaunas Faculty of Humanities, Vilnius University. 61 p.

SUMMARY

KEYWORDS: leasing, the lessee, lessor, leasing contract, leasing regulation in Lithuania, Lithuanian leasing market.

In the market economy, most enterprises face with the need for money to finance the activities, in order to maintain or increase the volume of available capital. Financial markets may offer a number of ways and means of financing – bank credits, equity and bond issuance, factoring, leasing and others. Around the world the most popular are ways of financing are leasing and credits. Credits are not always suitable for various aspects, so leasing is as an alternative source of financing for bank credits.

The object of the paper is leasing and its characteristics that distinguish it from other sources of financing and lessees in Lithuania.

The aim of the paper is to explore the importance of leasing for the Lithuanian enterprises.

Paper tasks are:

1. Provide the theoretical aspects of the leasing, to analyse approaches different authors;
2. To assess the advantages and disadvantages of leasing compared to bank credit;
3. To provide the Lithuanian leasing market development analysis, trends and to assess the leasing companies in the regulatory legislation;
4. To provide leasing companies' forecasts for the future;
5. To assess existing and potential lessees approach to this source of financing;
6. To submit proposals for promotion of activities in Lithuania for leasing companies.

The paper consists of three parts. In theoretical work part the leasing concept, the development history of the service in the world is provided, the types of leasing and the issues of leasing contracts are described as well as leasing qualitative assessment is made. The analytical part analyzes the development of leasing in Lithuania, the leasing activity's regulation, trends for the future are provided. The third – result – part consists of analysis of survey results. Survey was carried out by Lithuanian leasing enterprises representatives, corporate current and future lessees representatives, in order to evaluate the attractiveness of leasing and its importance to activity of Lithuanian enterprises.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. BUŠKEVIČIŪTĖ, Eugenija (1998) *Finansinė analizė*. Kaunas: Technologija. 246 p. ISBN 9986-12-603-2;
2. DAINAUSKIENĖ, Inga (1996) *Lizingas*. Vilnius: Teisinės informacijos institutas. LNB008CB3C2;
3. DIRŽIENĖ, Reda (1997) *Lizingas – nauja ūkinė veikla*. Vakarinės naujienos, balandžio 11 d.;
4. ФЕДАРОВ, М. (1992) *Что такое лизинг?* Сов. Юстиция Nr. 7/8;
5. ГАЗМАН, В. Д. (1999) *Лизинг: Теория. Практика. Комментарии*. Москва 415 p. ISBN 5-87759-0412: 52.00;
6. ГАЗМАН, В. Д. (1999) *Рынок лизинговых услуг*. Москва 374 p. ISBN 5-87759-041-4: 10;
7. ГОНЧАРОВ, В. В. (1997) *В поисках совершенства управления: руководство для высшего управленческого персонала*. Москва: МНИИПУ. 2т. 685 p. ISBN 5-900003-03-5;
8. ПРИЛУЦКИЙ, Л. Н (1994) *Лизинг и коммерческий кредит*. 100 p.;
9. ПРИЛУЦКИЙ, Л. Н. (1997) *Финансовый лизинг: Правовые основы, экономика, практика*. М.:– 270 p. ISBN 5-86894-135-7;
10. СИНЬКО, В. (1999) *Лизинг – средство подъема производства* .Экономист. Nr. 3, ISSN 0869-4672;
11. ANDRUŽYTĖ, Rūta (2001) *Lizingą stabdo įstatymai*. Verslo žinios, sausio 29 d.;
12. ANDRUŽYTĖ, Rūta (2002) *Lizingo palūkanos nebeapmokestinamos PVM*. Verslo žinios, liepos 2 d.;
13. ANDRUŽYTĖ, Rūta (2002) *Lizingo rinka nepalūkaujamai auga*. Verslo žinios, vasario 27 d.;
14. ANDRUŽYTĖ, Rūta (2004) *PVM įstatymas brangins lizingo paslaugas*. Verslo žinios, sausio 1d.;
15. BROOKMAN, Jerome (1995) *The leverage of leasing*. Journal of financial research Nr. 9, [interaktyvus] [žiūrėta 2008 m. spalio 23 d.]. Prieiga per internetą: <www.sciencedirect.com>;
16. BROOME, James (1994) *Should you lease or buy?* Journal of Financial and Quantitative analysis, rugsėjis [interaktyvus] [žiūrėta 2008 m. vasario 3 d.]. Prieiga per internetą: <www.sciencedirect.com>;
17. CHOLMOGOROVA, I. (1998) *Mokesčių pagaliai – į lizingo ratus*. Verslo žinios, lapkričio 27 d.;
18. ČAPLIKAS, Albinas (2003) *Išperkamosios nuomos rinką augina viltys*. Kauno diena, gegužės 29 d.;

19. ČIULADA, Paulius (2009) *Danų lizingo kompanija traukiasi iš Lietuvos* [interaktyvus], vasario 19 d. [žiūrėta 2009 m. kovo 3 d.]. Prieiga per internetą: <<http://vz.lt/Default2.aspx?ArticleID=961daf8b-5543-484c-b9ff-7beafd1a6d87>>;
20. DELOOF, Mark (1999) *Are leasing and debt substitutes?* Financial management Nr. 91-95 [interaktyvus] [žiūrėta 2008 m. balandžio 30 d.]. Prieiga per internetą: <www.ebsco.com>;
21. DnB Nord banko lizingas. [interaktyvus] Prieiga per internetą: <www.dnbnordlizingas.lt>;
22. DVARIONAITĖ, N. (2009) *Vėjo jėgainės plinta Vakarų Lietuvoje* [interaktyvus], vasario 24 d. [žiūrėta 2009 m. gegužės 9 d.]. Prieiga per internetą: <<http://vz.lt/Default2.aspx?ArticleID=c20a39e7-1551-4191-a25f-b2f554ac40f7>>.
23. Europos lizingo asociacija [interaktyvus] [žiūrėta 2008 m. spalio 23 d.]. Prieiga per internetą: <www.leaseurope.org>;
24. FISCHER, Trish (1995) *Licensed to lease*. Journal of financial research, [interaktyvus] balandis Nr. 4. [žiūrėta 2008 m. lapkričio 6 d.]. Prieiga per internetą: <www.sciencedirect.com>;
25. FLEMING, Michael (1999) *The Equipment leasing association of America*. Accounting business research, Nr. 7 [interaktyvus] [žiūrėta 2008 m. balandžio 23 d.]. Prieiga per internetą: <www.ebsco.com>;
26. *History of Leasing* [interaktyvus] [žiūrėta 2008 m. balandžio 23 d.]. Prieiga per internetą <www.oxfordleasing.com/historyofleasing.htm>;
27. *History of Leasing* [interaktyvus] [žiūrėta 2008 m. balandžio 23 d.]. Prieiga per internetą <www.leasing.ru/eng/leasing/history.asp>;
28. *History of Leasing* [interaktyvus] [žiūrėta 2008 m. balandžio 23 d.]. Prieiga per internetą <www.beaconfunding.com/about_leasing>;
29. ISENHOWER, Rick (1996) *Leasing and credit risk*. Journal of finance [interaktyvus] [žiūrėta 2008 m. balandžio 23 d.]. Prieiga per internetą: <www.sciencedirect.com>;
30. ISENHOWER, Rick (2001) *Leasing: A viable financial management option*. Journal of financial research, [interaktyvus] rugsėjo 6 d. [žiūrėta 2008 m. balandžio 23 d.]. Prieiga per internetą: <www.ebsco.com>;
31. *Kaip atsirado lizingas* [interaktyvus] [žiūrėta 2008 m. balandžio 24 d.]. Prieiga per internetą <www.DeltaLeasing.ru>;
32. KRAUSE, Douglas (2000) *Have you considered leasing equipment*. Financial management, Nr. 8 [interaktyvus] [žiūrėta 2008 m. balandžio 23 d.]. Prieiga per internetą: <www.ebsco.com>;
33. LEMENTAUSKAS, Evaldas (2001) *Lizingas- viena iš finansavimo formų*. Lietuvos ūkis Nr. 12;
34. LEONTJEVA, Elena (1998) *Dėl Lietuvos Respublikos lizingo įstatymo projekto*. Mokesčių žinios, birželio 29 d. – liepos 5 d.

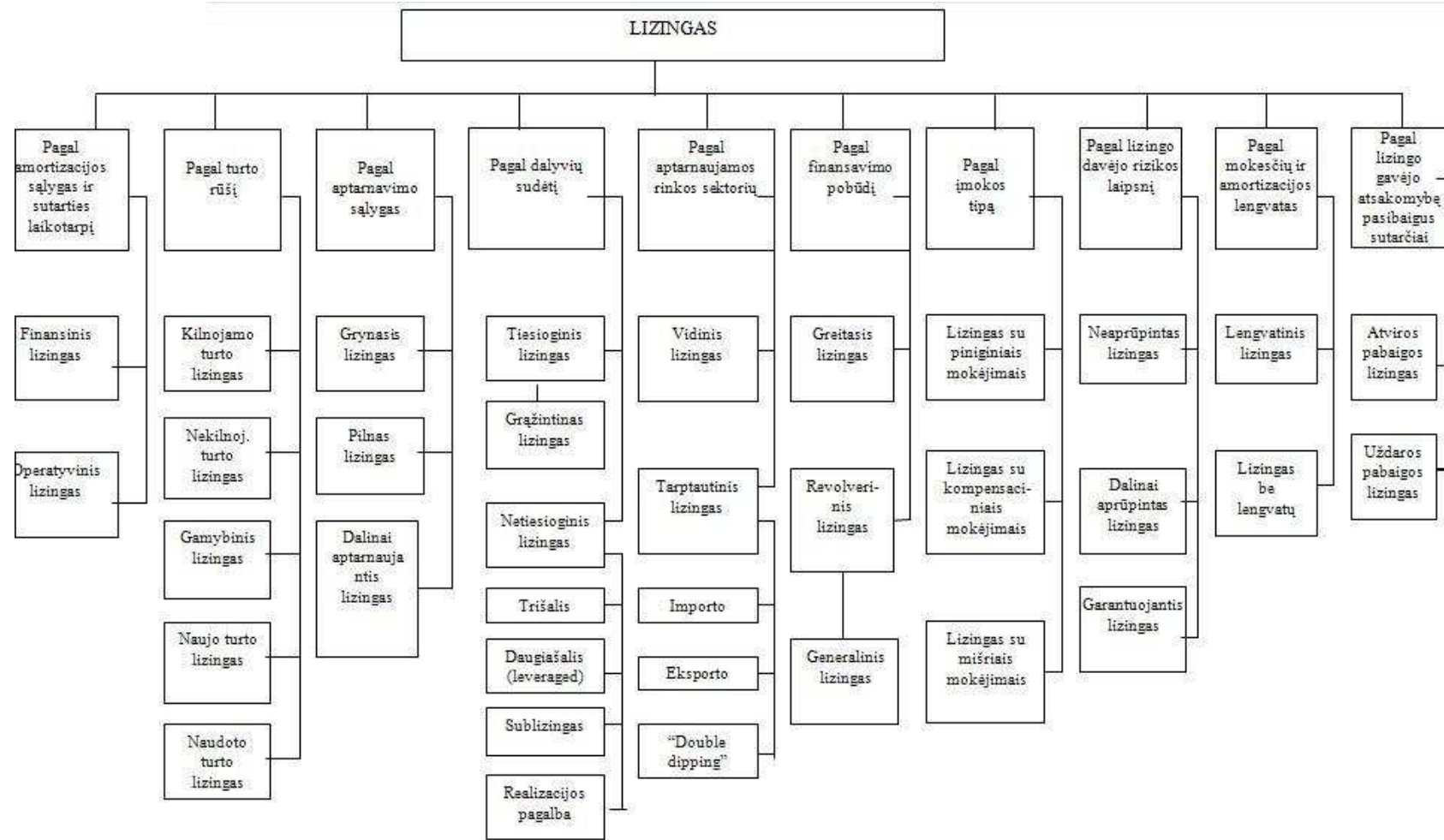
35. Lietuvos Lizingo asociacija [interaktyvus] [paskutinį kartą žiūrėta 2009 m. vasario 8 d.]. Prieiga per internetą: <www.lease.lt>;
36. Lietuvos Respublikos Seimas (2002) *Lietuvos Respublikos finansų įstaigų įstatymas X-1068/Valstybės žinios* 2002, Nr. 91-38916 [interaktyvus]. LR Seimo kanceliarija [žiūrėta 2008 m. rugsėjo 29 d.]. Prieiga per internetą: <www.lrs.lt>;
37. Lietuvos Respublikos Seimas (2002) *Lietuvos Respublikos Gyventojų pajamų įstatymas IX-1007/Valstybės žinios* 2002, Nr. 73-3085 [interaktyvus]. LR Seimo kanceliarija [žiūrėta 2008 m. rugsėjo 29 d.]. Prieiga per internetą: <www.lrs.lt>;
38. Lietuvos Respublikos Seimas (2002) *Lietuvos Respublikos Pridėtinės vertės mokesčio įstatymas IX-751/Valstybės žinios* 2002, Nr. 35-1271 [interaktyvus]. LR Seimo kanceliarija [žiūrėta 2009 m. vasario 8 d.]. Prieiga per internetą: <www.lrs.lt>;
39. Lietuvos žinios (2008) *Mažėja norinčiųjų pirkti išsimokėtinai* [interaktyvus] balandžio 17 d. [žiūrėta 2008 m. rugsėjo 30 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles/77343>>;
40. Liudvinaitytė, A. (2008) *Lizingo bendrovės skatina taupyti* [interaktyvus] liepos 21 d. [žiūrėta 2008 m. rugsėjo 30 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.verslosavaite.lt/content/view/3830/198/>>;
41. LIUKAITYTĖ, Gražina (2004) *Lizingo rinkos augimas nesustos, bet sulėtės*. Verslo žinios, vasario 9 d.;
42. MALDEIKIENĖ, Aušra (1996) *Lizingas atėjo ilgam*. Kauno diena, vasario 8 d.;
43. MALDEIKIENĖ, Aušra (2002) *Lizingas gali praversti perkant būstą*. Verslo žinios, gegužės 3 d.;
44. MASON, Charles (1998) *Why buy, when you can rent*. Journal of Financial and Quantitative analysis [interaktyvus] Nr. 12 [žiūrėta 2008 m. balandžio 23 d.] Prieiga per internetą: <www.sciencedirect.com>;
45. MILITE, George (1990) *Leasing is easier than you think*. ABA Banking Journal, liepa [interaktyvus] [žiūrėta 2008 m. kovo 10 d.]. Prieiga per internetą: <www.sciencedirect.com>;
46. ROSENTHAL, Alan (1997) *Steps to leasing agreement can be slippery*. Journal of finance, Nr. 5 [interaktyvus] [žiūrėta 2008 m. birželio 3 d.]. Prieiga per internetą: <www.sciencedirect.com>;
47. RUCHOVIENĖ, Deimena. (1997) *Alternatyvios įmonės veiklos finansavimo rūšys - lizingas ir faktoringas*. Ekonomika ir vadyba, Vilnius. ISBN 9986-13-494-3;
48. SEB lizingas. [interaktyvus] Prieiga per internetą: <www.seb.lt>;

49. SKREBIŠKIS, Algirdas (2009) *Pigių automobilių sandėliai senka* [interaktyvus], gegužės 9 d. [žiūrėta 2009 m. gegužės 9 d.]. Prieiga per internetą: <<http://vz.lt/Default2.aspx?ArticleID=3e5df3dc-ca1c-4d8d-8d50-1fd7c3b6bcca>>;
50. STANIULYTĖ, Teresė (1999) *Gali pasivyti ir pralenkti kaimynus*. Verslo žinios, gruodžio 17 d.;
51. STAPLETON, R. (1996) *Leases, debt and taxable capacity*. Financial Economics [interaktyvus] [žiūrėta 2008 m. gruodžio 3 d.]. Prieiga per internetą: <www.sciencedirect.com>;
52. Swedbank lizingas. [interaktyvus] Prieiga per internetą: <www.swedbank.lt>;
53. TAMULIONIS, Paulius (1998) *Lietuvos valdžia lizingą pavertė rizikinga veikla*. Lietuvos rytas. Vartai, birželio 4 d.;
54. TUINYLA, Rimutis (2001) *Kas vis dar stabdo lizingo plėtrą?* Apskaitos ir mokesčių apžvalga Nr. 7-8;
55. Ūkio banko lizingas. [interaktyvus] Prieiga per internetą: <www.ubl.lt>;
56. USSELMANN, Steve (2002) *Leasing vs Ownership*. Journal of Financial Economics, [interaktyvus] birželis Nr. 7 [žiūrėta 2008 m. gegužės 25 d.]. Prieiga per internetą: <www.sciencedirect.com>;
57. Verslo žinios (2007) *Didėja lizingo bendrovių portfelis* [interaktyvus] spalio 25 d. [žiūrėta 2008 m. lapkričio 3 d.]. Prieiga per internetą: <<http://vz.lt/Default2.aspx?ArticleID=9ddca280-73e4-4817-861f-afdcbaa2e3ce>>;
58. Verslo žinios (2008) *Lizingo rinka Lietuvoje augo kelis kartus lėčiau* [interaktyvus] spalio 27 d. [žiūrėta 2008 m. lapkričio 3 d.]. Prieiga per internetą: <<http://vz.lt/Default2.aspx?ArticleID=08721988-c6f1-43df-aff8-1fec7a52a7a7>>;
59. Verslo žinios (2009) *Automobilių lizingo rinka pirmą ketvirtį sumažėjo 81%* [interaktyvus] balandžio 14 d. [žiūrėta 2009 m. gegužės 9 d.]. Prieiga per internetą: <<http://vz.lt/Default2.aspx?ArticleID=928ddba8-8807-4d1a-a1c2-2f73612e5303>>;
60. Verslo žinios (2009) *Pirkti išsimokėtinai - jau ne kiekvienam* [interaktyvus] sausio 15 d. [žiūrėta 2009 m. sausio 16 d.]. Prieiga per internetą: <<http://vz.lt/Default2.aspx?ArticleID=43fab731-9d20-4c49-9ab8-dbd63692f9ed>>;
61. Vilniaus diena (2009) *Lizingo rinkos griūtis* [interaktyvus], kovo 13 d. [žiūrėta 2009 m. gegužės 9 d.]. Prieiga per internetą: <<http://vilniaus.diena.lt/naujienos/transportas/lizingo-rinkos-griutis-206431>>;
62. WOLF, Terry (2001) *Buy, rent or Lease: what will work for you?* Journal of Financial research [interaktyvus], liepa. [žiūrėta 2008 m. balandžio 23 d.]; Prieiga per internetą: <www.sciencedirect.com>.

PRIEDAI

1 PRIEDAS. Lizingo klasifikacija	67
2 PRIEDAS. Lizingo gavėjų apklausos anketa	68
3 PRIEDAS. Konferencijos straipsnio kopija	70
4 PRIEDAS. Konferencijos „Ekonomika ir vadyba - 2009“ programos kopija	73
5 PRIEDAS. Konferencijos dalyvio pažymėjimo kopija.....	74

1 PRIEDAS. Lizingo klasifikacija

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis M. Fedorov (1992), J. Brookman (1995), I. Dainauskienės (1996), R. Diržienės (1997), L. Priluckio (1997), V. Gončiarov (1997), V. Gazman (1997, 1999), Ch. Mason (1998), V. Sinko (1999), M. Fleming (1999), T. Wolf (2001), S. Usselmann (2002) darbais.

2 PRIEDAS. Lizingo gavėjų apklausos anketa

Lizingo gavėjų ir potencialių lizingo vartotojų apklausa

Gerbiamas respondente,

Esu Edita Poliūnaitė, Vilniaus universiteto Kauno humanitarinio fakulteto tarptautinio verslo specialybės magistrantė. Vykdu anketinę apklausą, kurios tikslas - išsiaiškinti lizingo bendrovių teikiamų paslaugų reikšmę ir patrauklumą Lietuvos verslo bendrovėms. Prašau Jūsų atsakyti į žemiau pateiktus klausimus, pažymint vieną ar du Jums tinkančius variantus. Ši anketa yra anoniminė, atsakymai bus naudojami tik tiriamajame darbe. Iš anksto dėkoju už Jūsų atsakymus.

1. Kokią dalį (proc.) Jūsų bendrovės ilgalaikio turto esate įsigiję lizingu?

☐ 0 proc.	☐ 60 – 70 proc.
☐ Apie 10 proc.	☐ 80 – 90 proc.
☐ 20 – 30 proc.	☐ 100 proc.
☐ 40 – 50 proc.	

2. Kokią dalį (proc.) Jūsų bendrovės ilgalaikio turto esate įsigiję už banko kreditą?

☐ 0 proc.	☐ 60 – 70 proc.
☐ Apie 10 proc.	☐ 80 – 90 proc.
☐ 20 – 30 proc.	☐ 100 proc.
☐ 40 – 50 proc.	

3. Ar Jūsų bendrovė naudojami kitais papildomais finansavimo šaltiniais?

- Kredito linija,
- Overdraftu,
- Faktoringu,
- Ilgalaikiu kreditu,
- Kita,
- Ne, nesinaudoja.

4. Ar rinkdamiesi finansavimo šaltinį atsižvelgėte į kokybinius rodiklius (pvz. operatyvumas, lankstumas, prievolės užtikrinimo priemonės)?

- Taip.
- Ne.

5. Įvardinkite, Jūsų nuomone, pagrindinius lizingo paslaugos privalumus lyginant su banko kreditu.

- Neįšaldomos bendrovės apyvartinės lėšos,
- Mažesni daliniai mokėjimai,
- Nereikalingas papildomas užstatas,
- Finansinėje atskaitomybėje apskaitomas ne kaip įsiskolinimas.

6. Įvardinkite, Jūsų nuomone, pagrindinius lizingo paslaugos trūkumus lyginant su banko kreditu.

- Turtas nuosavybėn pereina tik po išpirkimo,
- Įmokos mokamos visą sutarties laikotarpį, net jei turtas nebeeksploatuojamas,
- Rizika, kad lizingo bendrovė atsiims turtą, lėšų pritrūkus tik paskutinei įmokai,
- Išaugusios palūkanų maržos.

7. Kaip vertinate Lietuvos įstatyminę bazę lizingo atžvilgiu?

- Teigiamai
- Neigiamai
- Neturiu nuomonės

8. Kokie, Jūsų nuomone, yra esminiai veiksniai, stabdantys lizingo veiklos plėtrą Lietuvoje?

- Šalies ekonominė situacija,
- Nepilna įstatyminė bazė,
- Sugriežtėjusios finansavimo sąlygos,
- Išaugusi palūkanų marža.

9. Kokie, Jūsų nuomone, yra esminiai veiksniai, skatinantys lizingo veiklos plėtrą Lietuvoje?

- Saugesnis finansavimo modelis,
- Mažesni pradiniai įnašai,
- Žemesnė palūkanų norma,
- Liberalesnės finansavimo sąlygos.

10. Ką, Jūsų nuomone, būtų galima keisti lizingo bendrovių veiklos reglamentavime ir lizingo bendrovių veikloje, kad lizingo paslaugos taptų labiau priimtinos lizingo paslaugos vartotojui?

- Papildyti lizingo įstatyminę bazę naujais teisės aktais,
- Sumažinti palūkanų normą,
- Finansuoti negriežtai, bet atsakingai,
- Didinti lizingo bendrovių darbuotojų kompetenciją.

11. Ar Jūsų bendrovė planuoja ateityje naudotis lizingo paslauga?

- Taip. Jeigu taip, ką planuojate įsigyti?
- Ne.

12. Jūsų nuomone, kokios yra lizingo bendrovių veiklos perspektyvos plėtrai Lietuvoje?

- Lizingo rinka augs.
- Lizingo rinkos augimas sustos.
- Lizingo rinka mažės.

Ačiū.

3 PRIEDAS. Konferencijos straipsnio „Lizingo bendrovių teikiamų paslaugų reikšmė Lietuvos verslo įmonėms“ kopija

Edita Poliūnaitė

Vilniaus universiteto Kauno humanitarinis fakultetas (Muitinės g. 8, Kaunas)

Lizingo bendrovių teikiamų paslaugų reikšmė Lietuvos verslo įmonėms

Rinkos ekonomikos sąlygomis dauguma bendrovių susiduria su piniginių lėšų poreikiu vykdomai veiklai finansuoti, siekiant išsaugoti ar padidinti jau turimo kapitalo apimtis. Išorinio finansavimo poreikis kyla ir besikuriančioms, ir veikiančioms bendrovėms. Ilgalaiškės finansinės lėšos reikalingos gamybinių pastatų statybai ar įsigijimui, įrenginiams, naujų produktų kūrimui ir jų išleidimui į rinką, o trumpalaikės lėšos skirtos apyvartai. Kaip alternatyvus finansavimo šaltinis bankų kreditams, Vakarų Europos šalyse yra itin paplitęs lizingas. Prieš dešimtį metų, kai pirmosios Lietuvos bendrovės pradėjo naudotis šiuo finansavimo šaltiniu, lizingo paslaugos daugumai atrodė ne visai suprantamos, informacijos badas ribojo bendrovių vadovų pasirinkimo galimybes investicinių projektų vystymui. Po kelių metų informacijos sklaida lizingo atžvilgiu darėsi intensyvesnė, visuomenės informavimo priemonėse dažniau pasirodydavo užsakomieji straipsniai, skatinantys žmones pasinaudoti šia paslauga, o lizingo bendrovių paslaugų sąlygos tapo liberalesnės. Nors šiandien lizingo augimo tempai bei rinkos apimtys atsilieka nuo Vakarų Europos šalių, Lietuvoje lizingo paslaugos tampa vis populiareesnės.

Šio straipsnio tikslas supažindinti su lizingo bendrovių teikiama alternatyvaus finansavimo paslauga bei jos situacija Lietuvoje. Šiam tikslui pasiekti keliami tokie uždaviniai:

1. Pateikti lizingo paslaugos rūšis;
2. Įvertinti lizingo situaciją Lietuvoje;
3. Išskirti lizingo privalumus ir trūkumus sandorio šalims, lyginant jį su banko kreditu.

Raktiniai žodžiai: lizingas, lizingo rūšys, Lietuvos lizingo rinka.

Lizingas ir jo rūšys

Lizingas yra gana plati sąvoka, apimanti tiek finansinius, komercinius, tiek ir teisinius, ir techninius aspektus. Dauguma finansininkų ir ekonomistų iki šiol nesusitaria, kas yra lizingas: ar nuoma, ar investicinis instrumentas. Lizingas – tai sandoris, kurio metu viena šalis, lizingo davėjas, leidžia naudotis lizinguojamu turtu kitai šaliai, lizingo gavėjui, tam tikrą laikotarpį mainais už iš anksto nustatytas lizingo įmokas. Visą sutarties laikotarpį lizinguojamo turto savininku išlieka lizingo davėjas. Šiuo metu aktualiaame Lietuvos civiliniame kodekse taip pat nurodyta, kad lizingo gavėjais galima laikyti tiek juridinius, tiek ir fizinius asmenis. Lizingo davėju gali būti komerciniai bankai ir jų filialai, kurių nuostatuose numatyta lizingo veikla, finansinės lizingo įmonės, sukurtos specialiai lizingo operacijoms vykdyti (jos gali veikti kaip banko dukterinės įmonės), specializuotos lizingo įmonės, kurios be finansinių paslaugų teikia ir kitokio pobūdžio paslaugas, firmos, kurioms lizingo veikla nėra pagrindinis verslas, tačiau įstatuose ši veikla numatyta.

Pagal turto naudojimo laikotarpį ir jo amortizaciją skiriama: Operatyvinis lizingas. Jo ypatybė ta, kad sutarties terminas yra trumpesnis, nei nuomojamo turto naudojimo laikas. Numatyti mokesčiai nepadengia viso turto vertės, todėl nuomojamo turto savininkas gali nuomotį tą patį turtą daug kartų, tačiau neperleidžia nuomininkui nuosavybės teisių į nuomojamą priemonę. Visą riziką ir naudą, susijusią su nuomojamu turtu, pasilieka sau. Lizinguojamas ne specialiai įsigytas turtas, o tas kurį, turi lizingo įmonė. Lizingo įmonė įsigyja tam tikrą turtą nežinodama, kas bus jo naudotojas. Operatyvinio lizingo sutartyse yra numatoma nuomotojo galimybė aptarnauti išnuomotą turtą, o išlaidos už paslaugas traukiamos į lizingo mokėjimų sumą, kurią nuomotojui moka nuomininkas. Pasibaigus sutarčiai, turtas gražinamas nuomotojui arba abi šalys pratęsia lizingo sutartį. Taip pat yra galimybė įsigyti turtą už likutinę vertę. Sutartyse numatoma teisė nuomininkui anksčiau laiko nutraukti sutartį ir gražinti objektą savininkui. Tuo pasinaudodamas nuomininkas gali gražinti priemonę, kuri moraliai paseno, nereikalinga ar atsirado finansinių lėšų įsigyti technologiniu požiūriu efektyvesnei priemonei. Dažniausiai operatyvinio lizingo sutarties objektais būna greitai morališkai senstantys įrenginiai, tokie kaip kompiuterinė bei informacinė technika, automobiliai, lėktuvai. Operatyvinio lizingo įmokos yra didesnės nei finansinio lizingo, nes lizingo bendrovė turi

įvertinti riziką, susijusią, su tuo, kad gali neatsirasti klientų pakartotinai turto nuomai ar turtas bus sugadintas ar sunaikintas. Finansinis lizingas. Svarbiausias požymis tas, kad pagal lizingo sandorį išnuomoto turto terminas sutampa su pilna turto amortizacija. Lizingo sutartis nuomotojui užtikrina į turtą investuotų lėšų grąžinimą, pelno iš operacijos gavimą. Visu sutarties galiojimo laikotarpiu, lizinguojamo turto nuosavybė priklauso lizingo davėjui, o pasibaigus sutarčiai turto nuosavybė pereina lizingo gavėjui. Visa rizika ir nauda finansinio lizingo atveju perduodama lizingo gavėjui. Šis rūpinasi ir lizinguojamo turto draudimu. Finansinio lizingo sutarties periodas dažniausiai trunka 5-10 metų, kadangi toks paprastai nustatomas visiškam objekto nusidėvėjimas. Išskiriami šie finansinio lizingo požymiai: rizika ir pelnas yra perduodami lizingo gavėjui pasirašius lizingo sutartį ir lizingo sandoris negali būti trumpesnis nei 75 proc. turto tarnavimo trukmės. Pagal lizingo sutarties šalių skaičių, skiriama: tiesioginis lizingas - kai gamintojas ir lizingo davėjas yra tas pats juridinis asmuo. Ši lizingo forma užima labai mažą dalį nuo visų sudaromų lizingo sutarčių, apie 6 proc. Netiesioginis lizingas, kai turtas lizingo gavėjui perduodamas per finansinį tarpininką, kuriuo yra lizingo įmonė. Tradicinis netiesioginis lizingas - trišalė lizingo sutartis, kurioje dalyvauja lizingo objekto gamintojas, davėjas ir gavėjas: daugiašalis lizingas - kai finansuojamas sudėtingas ir stambus turtas. Esminė šio lizingo ypatybė ta, kad lizingo bendrovė dalį įrenginio vertės sumos apmoka iš savų lėšų, o kitai daliai ji gauna banko kreditą. Dar vienas požymis, pagal kurį susiformuoja dar viena lizingo rūšis yra rinkos sektorius, kuriame pasirašoma lizingo sutartis: vidinis lizingas – kai visi lizingo sandorio dalyviai atstovauja vieną šalį ir išorinis (tarptautinis) lizingas – tai toks sandoris, kai bent viena sutarties šalis yra iš kitos valstybės.

Lizingas Lietuvoje

Lietuvoje pirmosios lizingo bendrovės veiklą pradėjo 1995 m. Rinkos augimo tempai Lietuvoje pradžioje buvo gana nevienodi, o sudėtingiausi laikai buvo ketvirtieji lizingo atsiradimo Lietuvoje metai. Tuo metu lizingo davėjai susidūrė su nemokų problemomis, nebuvo pakankamas padažnėjusių turto grąžinimo atvejų administravimas. Kelios lizingo paslaugas teikusios bendrovės net buvo priverstos išeiti iš lizingo rinkos, o išsilaikę turėjo atsakingiau vertinti veiklos efektyvumą bei rasti metodų naujų klientų ir rinkų pritraukimui. Nuo 2000 m. per pastaruosius metus rinka plėtėsi labai intensyviai. Tokią staigią plėtrą sąlygojo auganti šalies ekonomika: intensyviai augo pramonė, prekyba ir statybos sritis, taip pat padidėjo vidaus vartojimas. Neabejojama, kad tokį spartų rinkos didėjimą nulėmė ir nuolat kritusios palūkanos, mažesni pradiniai įnašai, galimybė lizingo sutartis sudaryti ilgesniam terminui, lizingo bendrovės tapo atviresnės fiziniams asmenims, suintensyvėjo nekilnojamojo turto bei vartojimo lizingo paslaugos. Nuo lizingo atsiradimo Lietuvoje pradžios kelių transporto priemonės, pramonės įranga ir įrengimai bei nekilnojamasis turtas sudarė didžiausią dalį šalies lizingo portfelyje. Tiek iki Lietuvai įstojant į Europos sąjungą ir planuojant didesnes eksporto apimtis, tuo labiau po įstojimo, pastoviais tempais augo ir buvo atnaujinamas vežėjų bendrovių transporto priemonių parkas. Intensyviai buvo investuojama į naujus įrengimus. Tokiam augimui didžiausią įtaką galėjo daryti aktyvūs paslaugos rėmimo veiksmai, siūlomos naujos pridėtinę vertę klientui sukuriančios paslaugos ir aptarnavimas: draudimas, techninė automobilio priežiūra, degalų kortelės, pagalba kelyje ir t.t. 2007 metais lizingo paslaugų sąlygos buvo pačios palankiausios, kai tuo tarpu pernai jos tapo griežtesnės, o skolinimas – atsakingesnis. Prognozuojama, kad 2009 m. gali sumažėti nekilnojamojo turto lizingo augimas, o komercinio transporto lizingo apimtys turėtų išlikti stabilios ir didžiausios Baltijos šalyse. Kaip ir iki šiol, toliau vyks sunkvežimių parkų atnaujinimas, nors ir ne toks aktyvus, kaip kad anksčiau. Įrengimų lizingo segmentas taip pat augs, tačiau tokios lizingo rinkos plėtros, kokia buvo kelerius metus iš eilės, jau nebegalima tikėtis: bendrovės, teikiančios lizingo paslaugas juridiniams asmenims jaučia verslo apimčių sumažėjimą, jos skatina verslininkus investuoti į produktyvumą, efektyvumą, o ne į plėtrą kaip buvo prieš keletą metų. Tiek bankai, tiek lizingo bendrovės sugriežtino skolinimo sąlygas. Tikėtina, kad pernai savo augimo tempus padvigubinusi rinka 2009 m. net perpus sumažės, o nuo to nepadės išsigelbėti nei būtinybė pirkti prekę, nei gyventojų skatinimo pirkti lizingo akcijos.

Išvados

Pagrindiniai lizingo privalumai sandorio šalims: lizingas garantuoja nuomojamos priemonės savininkui investuotų į gamybos priemones lėšų grąžinimą ir tam tikrą procentą už naudojimąsi

kapitalu. Išnuomotos priemonės savininkas visą sutartyje numatytą laiką už suteiktą daiktinę paskolą gauna pastovias įmokas, kurios padengia išnuomosios įrangos vertę, premijas už riziką, atlyginimą už suteiktas paslaugas ir kitas nuomotojo išlaidas. Lizingo bendrovė visą sutarties laikotarpį išsaugo nuosavybės teises į lizinguojamą turtą, todėl tai sumažina jos rizikos laipsnį. Jeigu nuomininkas neturi galimybių laiku atsiskaityti su lizingo bendrove, pastarasis turi galimybę turtą atgauti. Lizingo įmonei lieka užstatas ir turtas, kuris paprastai būna likvidus ir nesunkiai parduodamas į antrinę rinką. Lizingas suteikia galimybę užmegzti ryšius su naujais įvairaus turto gamintojais ir tiekėjais, kurie ypatingai praverčia ateityje. Lizingo gavėjas gali įsigyti ilgalaikio vartojimo brangesnės įrangos, nes nebūtina iš karto sukaupti didesnės sumos piniginiui. Tokiu būdu „neišaldomos“ įmonės apyvartinės lėšos ir ji savo vidinius finansinius šaltinius gali panaudoti kitiems tikslams. Lizingo gavėjo finansinėje atskaitomybėje išsinuomotas įrenginys parodomas ne kaip išskolinimas, o kaip einamosios išlaidos, vadinasi, tai neblogina įmonės finansinės padėties. Lizingas leidžia įmonei praplėsti finansavimo resursus. Pasinaudojusi lizingu, įmonė pasilieka galimybę pasinaudoti banko kreditu. Bankai dažnai nustato kredito limitą kiekvienam skolininkui, todėl įmonėms, jau paėmusioms kreditą, lizingas gali būti vieninteliu finansavimo šaltiniu. Taip yra suteikiamas šimtaprocentinis finansavimas, be to, paliekama galimybė derėtis dėl lizingo mokėjimų atidėjimo. Lizingo mokėjimai paprastai būna mažesni už paskolos dalinius grąžinimus, nes lizingo bendrovės gali naudotis pelno mokesčio lengvatomis, be to, turto nusidėvėjimas sumažina apmokestinamojo pelno dalį. Tiek bendrovei, tiek fiziniam asmeniui yra lengviau nusipirkti reikiamą turtą lizingu negu imant banko kreditą dėl to, kad lizinguojamas turtas tampa užstatu lizingo bendrovei, o nuomininkui nevykdant įsipareigojimų, ji gali paprasčiausiai atsiimti turtą. Už banko paskolą reikalaujama kur kas didesnių užstatų, kurie turi tenkinti banko nustatytą turto vertės ir banko kredito sumos santykį. Lizingo bendrovės tampa pastoviais, ilgalaikiais ir patikimais partneriais su gamintojų ir tiekėjų bendrovėmis, kurios net gali apmokėti visą užsakymo vertę.

Skiriami tokie pagrindiniai lizingo trūkumai: lizingo įmokos mokamos visą sutarties galiojimo laikotarpį, nors dėl mokslinės ir technologinės pažangos lizinguojamas turtas gali būti nebeeksploatuojamas. Šis trūkumas pašalinamas pasirinkus teisingą lizingo rūšį, kuris numato morališkai pasenusį turtą pakeisti naujesniu. Lizingas gali būti naudojamas, siekiant pasinaudoti mokesčių bei kitomis neteisėtomis lengvatomis, jei lizingo davėjas ir gavėjas pabandys po lizingu paslėpti paprastą pirkimo pardavimo sandorį ir tokiu būdu išvengti apmokestinimo. Lizingo būdu įsigyjant stambų ir brangų turtą, lizingo gavėjas rizikuoja, kad lizingo bendrovė atsiims lizinguojamą turtą kaip savo, nors jam lėšų pritrūko laiku sumokėti tik paskutinei įmokai, o kol jis to negali padaryti, turtas lizingo gavėjui nėra perduodamas kaip nuosavybė. Vienu rimtesnių lizingo trūkumų pastaruoju metu galima būtų įvardinti smarkiai išaugusias šios paslaugos palūkanas. Lizingo paslauga buvo daugeliui patraukli dėl žymiai mažesnių finansavimo kainų, lyginant su banko kreditais. Tačiau pasikeitus ekonominei situacijai pasaulyje ir stipriai pabrangus pinigams, įkandin banko maržų ėmė kilti ir lizingo bendrovių teikiamų paslaugų kainos.

Literatūra

1. DAINAUSKIENĖ, Inga. *Lizingas*. Vilnius: Teisinės informacijos institutas, (1996) LNB008CB3C2;
2. ISENHOWER, Rick. Leasing and credit risk. *Journal of finance* (1996);
3. MILITE, George. *Leasing is easier than you think*. ABA Banking Journal, 1990 07;
4. MASON, Charles. *Why buy, when you can rent*. *Journal of Financial and Quantitative analysis* (1998) Nr. 12;
5. Lietuvos Lizingo asociacija [interaktyvus] Prieiga per internetą <www.lease.lt>.

Summary

In the market economy, most enterprises face with the need for money to finance the activities, in order to maintain or increase the volume of available capital. Financial markets may offer a number of ways and means of financing. Around the world the most popular are ways of financing are leasing and credits. Credits are not always suitable for various aspects, so as an alternative source of financing for bank credit, is leasing. The article contains leasing concept and types of leasing, analysis of leasing market in Lithuania and in the end the leasing qualitative assessment is done.

MAGISTRANTŲ SEKCIJA

2009 m. gegužės 8 d. 10 val. 508 a.
Dalyvių registracija – 9³⁰ val.

Pirmininkas: *doc. dr. Irena Pekarskienė*
Pavaduotojai:

doc. dr. Rūta Adamonienė
doc. dr. Mantas Vilkas
lekt. Aldona Markauskienė

Rūta Adlytė (Kauno technologijos universitetas)

ĮMONIŲ KLASIFIKAVIMAS KLASTERINĖS ANALIZĖS METODU

Vaida Gecevičiūtė (Vilniaus universiteto Kauno humanitarinis fakultetas)

VIEŠOJO IR PRIVATAUS SEKTORIŲ PARTNERYSTĖS GALIMYBĖS

Milda Jociūtė (Vilniaus universiteto Kauno humanitarinis fakultetas)

POLITINIŲ RINKIMINIŲ KAMPANIJŲ KOMUNIKACIJOS ORGANIZAVIMAS

Alina Jurkšaitytė (Vilniaus universiteto Kauno humanitarinis fakultetas)

LIETUVOS MOKESTINĖS BAZĖS POKYČIŲ ĮTAKA VERSLO PLĖTRAI

Giedrius Mitkus (Lietuvos žemės ūkio universitetas)

LIETUVOS ŽEMĖS ŪKIO KONSULTAVIMO TARNYBOS VEIKLOS ORGANIZAVIMO MODELIS

Aleksandras Petručionis (Vilniaus universiteto Kauno humanitarinis fakultetas)

SPECIALIEJI ATIDĖJINIAI LIETUVOS KOMERCINIUOSE BANKUOSE

Edita Poliūnaitė (Vilniaus universiteto Kauno humanitarinis fakultetas)

LIZINGO BENDROVIŲ TEIKIAMŲ PASLAUGŲ REIKŠMĖ LIETUVOS VERSLO ĮMONĖMS

Kazimieras Poškus (Lietuvos žemės ūkio universitetas)

BENDRADARBIAVIMO EFEKTYVUMO PRIELAIDOS ŪKININKŲ KONSULTAVIME

Giedrė Prakopimaitė (Kauno technologijos universitetas)

ŠEŠĖLINĖS EKONOMIKOS MAŽINIMO GALIMYBĖS LIETUVOJE

Gintarė Prosevičienė (Kauno technologijos universitetas)

KOKYBĖS TINKLŲ IR TINKLINIO KOKYBĖS BENDRADARBIAVIMO PERSPEKTYVA VERSLO TINKLŲ KONTEKSTE

Indrė Radavičienė (Kauno technologijos universitetas)

VERTĖS VARTOTOJUI KŪRIMAS IR PERDAVIMAS: INTERAKTYVIŲ MARKETINGO KOMUNIKACIJŲ ASPEKTAS

Rolanda Redikienė (Kauno technologijos universitetas)

PROTEKCIONIZMO POLITIKOS IR PRIEMONIŲ TEIGIAMAS POVEIKIS ŠALIES EKONOMIKAI RECESIJOS METU

Mantas Valukonis (Vilniaus universiteto Kauno humanitarinis fakultetas)

EXCHANGE TRADED FUNDS' (ETF) POSSIBILITIES IN HIGH VOLATILITY FINANCIAL MARKETS

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR VADYBOS FAKULTETAS

SERTIFIKATAS

Šiuo sertifikatu pažymima, kad

Edita Poliūnaitė

studentų mokslinėje konferencijoje

EKONOMIKA IR VADYBA - 2009

skaitė pranešimą

**LIZINGO BENDROVIŲ TEIKIAMŲ PASLAUGŲ
REIŠMĖ LIETUVOS VERSLO ĮMONĖMS**

Dekanė prof. Gražina Startienė
2009 m. gegužės 8 d.